

Heikki Susiluoma

# YRITTÄJÄKSI MAALLE

Maaseudun näyttämöt kaupungista  
muuttaneiden kokemina



Jyväskylän yliopisto  
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius  
Kokkola 2017

Heikki Susiluoman tutkimusraportti *Yrittäjäksi maalle: maaseudun näyttämöt kaupungista muuttaneiden kokemina* on alun perin ilmestynyt vuonna 1998 Chydenius-Instituun tutkimuksia -sarjassa. Värikäs ja omakohtainen raportti on on herättänyt runsaasti mielenkiintoa ja painettu julkaisu on lisäpainoksesta huolimatta myyty loppuun jo vuosia sitten. Koska julkaisua edelleen silloin tällöin kysytään, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius julkaisee sen pdf-muodossa Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistossa.

Tästä pdf-versiosta valitettavasti puuttuu osa alkuperäisen painetun julkaisun kuvituksesta.

ISBN 978-951-39-7253-0 (pdf)

Julkaistu painettuna Chydenius-Instituutin tutkimuksia -sarjassa numerolla 2/1998.

# Sammandrag

## **ATT FLYTTA TILL LANDET OCH BLI FÖRETAGARE**

### **Hur de som flyttat från staden upplever landsbygdens arenor**

Mitt eget företagande (1994-1996) har varit utgångspunkt för denna undersökning, som bygger på vad 22 företagare och två vanliga äkta par som flyttat till landet har haft att berätta. Jag var verksam som företagare i två och ett halvt års tid, varav drygt ett år som kaféägare i Voltti i Alahärmä. De företagare som skulle bli intervjuade sökte jag fram på den jordbruks-dominerade kärnlandsbygden i Södra Österbotten, Mellersta Österbotten, Egentliga Finland och Nyland.

I mitten av 90-talet inleddes en ny våg av avfolkning på den finska landsbygden. Nu lider också kommunernas centralorter och småstäderna av ett utflyttningsöverskott. För att hålla landsbygden levande förutsätts i nära framtid en flyttningsström från städerna ut till landet. Eftersom det inte är många av dem som flyttat bort från landsbygden som vill återvända, riktas förhoppningarna också på helt nya inflyttare.

Den som flyttar till landsbygden måste bli företagare, ty andra former av inkomstmöjligheter för folk i arbetsför ålder finns det på landet bara mycket sporadiskt. För de företagare som jag intervjuade kunde den konkreta orsaken till att de flyttat till landet vara en nog så slumpmässig händelse eller faktor, men längtan till landet ligger bakom så gott som samtliga flyttningar. På landsbygden uppskattas de möjligheter som rymligheten för med sig; det finns gott om plats både utomhus och inomhus. Också stillheten, renheten och tryggheten är faktorer som uppskattas när man söker sig till landsbygden.

Hur är det då att bosätta sig på landsbygden och bli företagare? Hur den inflyttade kan anpassa sig till livet på landsbygden beror på många olika faktorer. Den som återvänder till sina rötter har det i regel lättare än den som kommer till byn som helt ny. Bransch, kön, personlighet inverkar också i hög grad på anpassningen. Ett företag i servicebranschen kan mycket väl påskynda anpassningen, medan det åter i vissa situationer är onödigt att vänta på kunder från den "vita zonen" inom 50 km radie. Inom produktionsverksamheten kan företagaren friare välja sina kontakter med närmaste omgivning.

På landsbygden råder fortfarande traditionella uppfattningar om vad som är lämpligt att företa sig och vad som passar för kvinnor och män. Till det trygga samhällets baksida hör att man noggrant iakttar andras liv, och till den egna lokalkulturens avigsidor hör katteriandan och rädslan för det som är främmande.

De som flyttat till landsbygden kan enligt sina berättelser indelas i tre grupper:

De som har lätt för att reagera upplever ofta förhållandena till omgivningen mycket starkt. För dem har avundsjukt prat och direkt förtal ofta lett till tanken att ge sig i väg från orten. Till denna grupp hör å andra sidan också de allra lyckligaste historierna om flyttningen till landet när den inflyttade lätt har kommit in i samhället. Den trygga och romantiska bilden av landsbygdssamhället kan härvid bli verklighet. De lättreagerande är i huvudsak kvinnor.

De som förundrar sig är sådana inflyttare som är förvånade över gammalmodig praxis och inställning på landsbygden. Det kan vara fråga om olika bäste bror-system samt att man gynnar kommunens egna företagare i ord, men inte i handling. Ofta har dessa inflyttare som förundrar sig över saker och ting haft svårigheter den första tiden, men landsbygdens fördelar (natur, rymlighet, stillhet, trygghet) har vägt tillräckligt tungt i vågskålen för att få dem att stanna kvar.

Realisterna har ofta erfarenhet av landsbygden och lantlig bakgrund, även om de inte skulle höra till de egentliga återflyttarna. För dem är de tråkiga sidorna av det sociala livet på landsbygden bara normalt gnissel i hjulen. Så har det alltid varit och kommer alltid att vara, och det lönar sig inte att fästa någon större uppmärksamhet vid saken. Realisten är ofta en man som har produktionsverksamhet (metallverkstad) med kunder huvudsakligen från andra ställen än den närmaste omgivningen.

Några undantag bland dem som intervjuades vill antingen inte berätta om eller ser oftast inte alls detta fenomen med *Vi och De andra*. De kan vara återflyttare som har behållit en nära kontakt med hembygden t.ex. genom en sommarstuga. De finns också nyinflyttade som förbigår saken av försiktighetsskäl, eftersom de inte vill ta den risk det kan innebära att kritisera sin nya boningsort.

För det fenomen som kommer fram i undersökningen använder jag benämningen *Vi och De andra*. Ur den nyinflyttades synpunkt är det centralt att komma med bland dem som räknas till Oss. Den gruppen består av jordbrukarna i byn och av människor som bott på orten i generationer. Till *De andra*, de som flyttat till orten, förhåller man sig traditionellt med miss-tänksamhet, som i värsta fall kan vändas till fientlighet mot nyinflyttade.

När man vill locka nya invånare till landsbygden bör fenomenet *Vi och De andra* tas på allvar. Alla bygder behöver inte utvecklas och vara dynamiska, men om man i något område vill ha nya invånare för att t.ex. rädda byskolan från undergången, så vore det på sin plats att utveckla fördragsamheten. Annars kan det gå så att idealistflyttaren som har läst om landsbygdens utarmning och bosatt sig i byn blir djupt besviken. Han är inte heller någon önskvärd invånare

som skall ge liv åt byn, och allra minst aktivt delta i byns verksamhet.

Vaktande på andras förhåvanden, avundsjuka, elaka tungor och en uppdelning i *Vi och De* anses av en del vara typiskt för landsbygden och någonting självklart. Med tanke på landsbygdens utveckling är det enligt min mening fråga om en synnerligen väsentlig omständighet. Härom vittnar de som flyttat till landet och som tänkt bli eller blivit företagare, vilka efter flyttningen har fått en helt annan bild av människorna på landet.

# Sisällysluettelo

1. Johdanto .....	9
1.1. Maaseudulle .....	9
1.2. Maaseudun kehittäjästä yrittäjäksi .....	10
1.3. Tutkimuksen aineisto .....	11
2. 230V - Voltti -Finland - erään kulttuurikahvilan tarina .....	14
2.1. Miksi Alahärmä? .....	14
2.2. Toimitilan etsintää .....	15
2.3. Avajaisia odotellessa .....	17
2.4. Yhteiskunnan elätit.....	20
2.5. Savuton kulttuurikahvila Alahärmässä?!.....	22
2.6. Maaseudun ensimmäinen homobaari ja huumeita nuorisolle .....	24
2.7. Kaupunkilaisten ihastelua .....	25
2.8. Sitkeä kantajoukko ei riittänyt .....	27
2.9. Kommandiittiyhtiön kasaaminen oli viimeinen ponnistus.....	28
3. Tutkimusmetodista ja ilmiön etsinnästä.....	30
3.1. Omasta kokemuksesta yleisen ilmiön etsintään .....	30
3.2 Kahvila 230V oli eräänlainen etnometodologinen invaasio .....	30
3.3. Haastateltavat perinteiseltä maaseudulta.....	32
3.4. Maaseutututkimus on osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun.....	33
4. Kaupungista maaseudulle yrittäjäksi .....	36
4.1. Avoimia haastateltavia .....	36
4.2. Yrittäjyys alkoi maalla .....	37
4.3. Maalle kaipuu !?.....	39
4.5. Yrittäjän arki.....	41
4.6. Asumishistoria.....	42
4.7. Elämän valttikortit: juuret, sukupuoli, siviilisääty, toimiala, persoona, paikkakunta .....	43

5. Moon meiltä ja muut on meidän krannista - Ilmiö Me ja Muut.....	45
6. Maaseudulle sopeutumisen kirjo.....	49
6.1. Herkät reagoijat .....	50
6.2. Ihmettelijät .....	57
6.3. Realistit .....	61
6.4. Poikkeuksia .....	62
6.5. Ulkopuolinen – uhka vai mahdollisuus?!.....	64
6.6. Kaupunkilaisyrittäjä maaseudun näyttämöllä - tarinoiden tulkintaa .....	67
7. Me ja Muut sekä maaseudun kehittäminen.....	70
7.1. Maaseutu hiljenee.....	70
7.2. Maaseudulle muuttamisen romanttinen harha!? .....	71
7.3. Uusia asukkaita?.....	72
7.4. Dynaamisten kehittäjien ja pysähtyneiden tupajäärien mosaiikki .....	75
Kirjallisuus .....	78

# Alkusanat

Tämä tutkimus käynnistyi henkilökohtaisen yrittäjäyyskokemuksen pohjalta joulukuussa 1996. Ympäristöeettinen yrittäjäyys suomalaisella maaseudulla -tutkimusprojektin myötä olin ryhtynyt syksyllä 1994 alunperin puolipäiväiseen yrittäjäyteen ja myöhemmin täysipäiväiseen.

Maaseudun kehittämisessä minua on aina askarruttanut kehittämispuheen ja todellisen toimintahalukkuuden välinen jännite. Tämä työ valottaa osaltaan yhtä maaseudun kehittämisen puolta; miten saada uusia asukkaita maaseudulle. Ovatko maaseudun asukkaat valmiit ottamaan uusia ihmisiä lähelleen. Ketkä ovatkaan parempia asiasta kertomaan, kuin kaupungista maaseudulle muuttaneet, siellä itsensä yrittäjänä elättävät ihmiset.

Tämän tutkimuksen on rahoittanut maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, josta sille kiitokset. Kiitokset kaikille ystäville Voltissa, jotka jaksoivat pitää Kahvila 230V:tä niinkin kauan toiminnassa. Kiitokset kaikille haastateltaville kiinnostuksesta ja erinomaisesta yhteistyöstä. Kiitän Petri Ruuskasta ja Seija Virkkalaa rakenteellisista ja sisällöllisistä kommenteista. Kiitokset myös työtä kommentoineille Ilkka Luodolle, Kari Ilmoselle, Ari Lehtiselle ja Olli Rosenqvistille. Kiitokset kieliasua korjanneelle Ritva Kuparille sekä työn ulkoasun muotoilulle Päivi Vuoriolle ja ruotsinkielisen tiivistelmän tehneelle Stina Hallmanille.



# 1. Johdanto

## 1.1. Maaseudulle

Tässä tutkimuksessa etsin näkökulmaa siihen, minkälaista on muuttaa kaupungista maalle ja ryhtyä yrittäjäksi. Tutkimusaineistona ovat haastattelemalla kerätyt muuttotarinat sekä omakohtainen yrittäjäkokemus päiväkirjan muodossa.

Olen siis kiinnostunut noista harvoista vastavirtaan kulkijoista. Muuttamisen valtavirta kulkee tälläkin hetkellä maalta kaupunkeihin. Muuttovirta suuriin kasvukeskuksiin on voimistunut 1990-luvun puolivälin jälkeen. Varsinaisen haja-asutusalueen lisäksi väestötappio uhkaa nyt myös kuntien taajamia ja pieniä kaupunkeja. Maaseudun kehittäjät ja virallinen maaseutupolitiikka asettavat osan maaseudun elävänä säilyttämisen toiveistaan maaseudulle muuttaviin kaupunkilaisiin. He voivat olla paluumuuttajia tai aivan uusia innovaattoreita. Muuton katsotaan perustuvan maaseudun ylivoimaisuuteen asuinpaikkana. Oletetaan, että muuttajia houkuttelee puhdas elinympäristö, hiljaisuus, turvallinen ja lämminhenkinen kyläyhteisö sekä elävä paikalliskulttuuri, johon integroitua. Myös tilavan asumisen edullisuus mainitaan maaseudun etuna.

Maaseudulle muuttoa harkitsevien positiiviset odotukset perustuvat maaseudun myönteiseen imagoon. Sen lisäksi, että monilla muuttoa harkitsevilla on juuret maaseudulla ja hyviä muistoja maalla asumisesta, niin myös tutkimukset antavat maaseudusta useinmiten myönteisen kuvan. Esimerkiksi Haliseva-Soila (1993:81) päätyy kyselytutkimuksensa tuloksia analysoidessaan siihen, että maaseutu nähdään kaupunkilaisten keskuudessa houkuttelevana asuinpaikkana. Hänen mukaansa yli puolet kyselyyn vastanneista pitää maaseudulla asumista yhtenä mahdollisuutena ratkaista käytännön elämä ja asuminen.

Kylätoiminnassa aktiivisesti vaikuttavia ihmisiä haastateltaessa syntyy helposti kuva uusien asukkaiden tarpeesta maaseudulla. Kehittämistyössä onnistuneita maalaiskyliä koskevat lehtijutut ja televisio-ohjelmat puolestaan kuvaavat useinmiten onnellisia paluita maaseudun rauhaan.

Maaseudulle muuttoa tukee myös synkät ennusteet suurtyöttömyyden pysyvyydestä Suomessa. Usein aktiivisen pitkäaikaistyöttömän lähes ainoaksi mahdollisuudeksi jää oman yrityksen perustaminen. Maaseudulle taas on vaikea asettua asumaan, ellei ryhdy yrittäjäksi tai kulje lähikeskuksissa töissä. Maaseudulla on edullisempaa kuin kaupungissa kokeilla esimerkiksi runsaasti tilaa vaativaa yritystoimintaa.

## 1.2. Maaseudun kehittäjästä yrittäjäksi

Lähtökohdan maaseudulle muuttaneita yrittäjiä käsittelevälle tutkimukselleni muodostaa oma yrittäjyyteni tutkijan työn ohessa syksystä 1994 ja erityisesti toimiminen kahvilayrittäjänä Alahärmän Voltissa kesästä 1995 kevääseen 1997.

Oman yrittäjyyden ja kahvilan perustamisen syntysanat kirjoitin oikeastaan jo pohtiessani maaseudun kehittäjän roolin ristiriitaisuuksia *“Lestijoki - ihmisen luonto”* -tutkimus- ja kehittämisprojektin loppuraportissa (Susiluoma 1994). Vaikka elämä Lestijokilaaksossa on projektini jälkeen edennyt osin samaan suuntaan kuin ehdottelin, koin tuolloin itseni kuitenkin pääosin tunkeilijaksi, jonka oli projektisihteerinä saatava lähinnä oman itsensä vuoksi näkyviä tuloksia aikaan.

Maaseudun kehittäjän työssä kokemani ristiriitaisuus liittyi nimenomaan valtaan, vastuuseen ja vapauteen. Maaseudun kehittäjällä on velvollisuus saada aikaan muutosta parempaan, jonkin kasvua tai ainakin laadullista paranemista. Hänellä ei kuitenkaan ole samanlaisia työkaluja ja vastuunoton mahdollisuutta tekemisistään kuin yrittäjällä on. Toisaalta hänen on viisasta esittää tulokset mahdollisimman positiivisessa sävyssä, vaikka kriittisyyteen olisikin aihetta. Näin hänen on syytä menetellä erityisesti silloin, kun hän haluaa jatkaa samalla alalla ja alueella ja saada työlleen rahoitusta. Aiheesta kirjoittaa esim. Esko Hurme (1992:2) raportissaan ”Paikan lume ja ajan sarana”

*Tämä keskushierarkia heijastuu paikallistasolle toiminnan muotokeskeisyytenä, toiminnan raportointivelvollisuuksina (muoto tässäkin), myös kielessä, esitystavassa, suunnitelmatekstien myönteisiä rahoituspäätöksiä liehittävässä esitystavassa ja pakotetun oloisena kielenä.*

Lestijoki-projektia seuranneeseen tutkimusprojektiin *Ympäristöeettinen yritystoiminta suomalaisella maaseudulla* suunnittelin itselleni tutkijan ja yrittäjän kaksoisroolin. Ajattelin sen sopivan erinomaisesti itselleni. En voinut ryhtyä pelkästään yrittäjäksi maaseudulle, koska se olisi siinä tilanteessa merkinnyt maaseudulle muuttamista, eikä minulta löytynyt tarpeeksi motivaatiota ja uskallusta ryhtyä asumaan kahdella paikkakunnalla. Lasten koulunkäynti ja muu elämä oli muotoutunut Pietarsaareen. Toisaalta halusin säilyttää tutkijan vapauden sanaa, miten asiat näyttäisivät olevan.

Niinpä syyskuun alusta 1994 olin puolipäivätoiminen tutkija, ja toisen puolen elannostani pyrin saamaan yrittäjänä. Tavoitteenani oli toimia luomuviljelijöiden muodostaman tuottajarenkaan markkinoijana Seinäjoen seudulla. Tästä raportoin tutkimuksessa *Risupartoja vai*

*markkinamiehiä* (ks. Luoto ym. 1996 : 87-99 ). Saimmekin pienellä viljelijäjoukolla kokeilun käyntiin eräässä seinäjokisessa marketissa, ja tuo luomuosasto on vieläkin elossa siirrettyämme sen toiseen kauppaan.

Samanaikaisesti luomutuotteiden markkinointikokeilun kanssa suunnittelin oman myyntipisteen perustamista jonnekin maaseudulle. Tässä myyntipisteessä olisi tarjolla luomutuotteita ja muita tuotteita lähiseudulta. Paikka olisi myös alueen asukkaiden ja ohi kulkevien kaupunkilaisten ja turistien kohtauspaikka. Mielikuvituksessani maalasin viihtyisää kahvilaa, josta tulisi kylän tärkeä spontaani kohtauspaikka, paineiden purkuasema ja kaiken inhimillisen toiminnan moottori. Kahvilaan tulisi tietokoneita, siellä pidettäisiin uusien ideoiden kehittämis- ja testaamisaivoriihiä, kunnan virkamiehet tapaisivat kyläläisiä ja maaseudulle muuttamisesta kiinnostuneet kaupunkilaiset voisivat tavata maaseudun asukkaita ja mahdollisia tyhjen talojen vuokraajia. Konkreettinen tila alkoi kiehtoa mieltäni: kahvilan ovi aukioloaikoinen, myyntitiski ja kyltti katolla lopettaisivat häilyvyyden ja epäselvyyden yrittäjyydestäni ja siirtyisin sanoista tekoihin.

Kaiken kaikkiaan olin puolipäiväisenä tutkijana ja yrittäjänä syksystä 1994 maaliskuuhun 1996. Kokemukseni konkreettisesta yrittäjänä toimimisesta Alahärmän Voltissa ajoittuu heinäkuusta 1995 toukokuuhun 1997. Päätoimisena yrittäjänä toimin 1996 huhtikuusta marraskuuhun. Tulevan Kahvila 230V:n tilojen remontointi alkoi elokuussa 1995 ja kahvila avattiin 27.12.1995. Kahvila oli viimeistä kertaa auki 7.2.1997, ja kahvilan kalusteet myin pois toukokuun puolessavälissä 1997.

Kahvilanpitäjänä kiinnostuin maaseudulle muuttaneiden ja yrittäjäksi ryhtyneiden ihmisten sopeutumisesta maalaiskylään ja ihmisiin.

### **1.3. Tutkimuksen aineisto**

Tämän tutkimusraportin aineistona ovat omat kokemukseni yrittäjänä toimimisesta maaseutukylällä sekä 22 yrittäjän ja kahden ei-yrittäjän haastattelut. Omat yrittäjäkokemukseni olen kirjannut muistiin päiväkirjaksi.

Haastateltavien ihmisten tarinat ja syyt maallemuuttoon vaihtelivat. Maallemuutto voi olla tunteen ja järjen yhteistyötä: lisää tilaa, turvallinen ympäristö lapsille ja mahdollisuus kokeilla siipiään yrittäjänä. Yhtäkaikki useimmat maalle muuttaneista ovat haaveilleet myös yrittäjäksi

ryhtymisestä. Yrittäjäksi ryhtyminen onkin usein maallemuuton tärkeä edellytys, ellei halua kulkea kaupungissa töissä.

Vaikka yrittäjäksi ryhtymistä edistetään esimerkiksi koulutuksen ja neuvonnan avulla monin tavoin, silti yrittäjän arki iski useimpiin lujasti ja useimmat kuvasivat kokemuksilla ajatuksella: ”onneksi en tiennyt minkälaista tämä on.“

*Tässä kun minä siirryin palkollisesta yrittäjäksi, niin kyllä se kuva oli aivan toinen...ruusuinen oli se ajatus.(H12)*

Yrittäjän vastoinkäymiset yrittäjyyden alkutaipaleella eivät missään nimessä ole vähättelemissen arvoisia, mutta yrittäjäksi ryhtymisen näihin varjopuoliin puutun tässä tarinassa vain vähän. Maaseudulla eräät pienyrittäjyyden piirteet korostuvat, kuten pienen palvelualan yrityksen vaikeudet työllistää ulkopuolisia ja yrittäjän vaikeus irroittaa vapaa-aikaa itselleen.

Maaseudulle yrittäjäksi ryhtyminen on kaupunkilaiselle kaksinkertainen hyppy tuntemattomaan. Yrittäjyys sinänsä tuo monenlaista muutosta elämään, mutta myös sopeutuminen maaseutukylälle voi olla vaikeaa. Vuosisataisilla juurillaan asuvat suvut suomalaisella maaseutukylällä pitävät kiinni perinteistä, ja uusi tulija voidaan kokea joskus tunkeilijana, joka sekoittaa elämän tasapainoisia kuvioita.

Oma kokemukseni kahvilanpitäjänä maaseudulla ja 22 haastattelemani kaupungista maalle muuttaneen yrittäjäksi ryhtyneen kokemukset kertovat samaa: Uuden tulokkaan on löydettävä asemansa suhteessa juurillaan asuviin. ”Peripaikkakuntalaiset suhteessa tulokkaisiin”-tilanteissa on mahdollisuudet jäädä (jättäytyä) täysin ulkopuoliseksi tai päästä yhdeksi ”alkuasukkaaksi” ja kaikkea siltä väliltä. ”*Me ja muut*”-nimikkeellä pyrin valaisemaan tätä asiaa mahdollisimman monipuolisesti, koska asetelma ei ole mustavalkoinen. Joissakin tapauksissa tulijalla on mahdollisuus päästä *Meihin* ja joskus kuuluminen *Muihin* ei ole haitaksi vaan tarjoaa mukavan hieman ulkopuolisen tarkkailijan näköalan kylän elämään.

Uuden tulokkaan asettuminen maaseudulle on vähintäänkin kaksisuuntainen kommunikoiva prosessi, yleensä hyvin monien tekijöiden vaikutusten ja sattuman summa. Yrittäjän sukulaissuhteet seudulle, toimiala, sukupuoli ja persoona ovat tekijöitä, jotka seudun ominaispiirteiden ohella vaikuttavat sopeutumiseen. Muuttajalla voi olla liian ruusuiset kuvitelmat maaseudulla asumisesta. Suomalaisessa maaseutututkimuksessa aihetta on käsitelty vähän, mutta esimerkiksi Antti Tuuri ja Orvokki Autio ovat kuvanneet oudon ja vieraan karsastamista kotimaisessa kaunokirjallisuudessa.

Maaseudun elämää hyvin tuntevat voivatkin pitää uuden ja oudon epäilemistä yhtä päivän-selvänä asiana kuin pitkiä etäisyyksiä maaseudulla tai sitä, että syrjäkylällä ei ole katuvaloja. Ilmiötä voisi tuolloin tutkia sosiologian, sosiaalipsykologian tai antropologian näkökulmasta mielenkiintoisena jäänteinä ajoilta, jolloin kylän raittia tallustelevaan tuntemattomaan (siltoin harvoin kuin niitä sattui eksymään) tulikin suhtautua erinomaisella varauksella. Tuolloinhan kulkija oli joko maaton ja rahaton kulkuri, joka pahimmillaan uhkasi yhteisön rauhallista elämää tai sitten kruunun virkamies, joka vielä vähemmän merkitsi hyviä uutisia. Tietä pitkin tuli paha ja hyvä kylään (Knuuttila 1996 s. 62-63).

## 2. 230V - Voltti -Finland - erään kulttuurikahvilan tarina

### 2.1. Miksi Alahärmä?

”Ympäristöellinen yritystoiminta suomalaisella maaseudulla” -tutkimusprojektissa olin ottanut puolipäiväisenä yrittäjänä tavoitteeksi avata kahvilan ja luomutuotteiden myyntipisteen maaseudulla. Tutkimusprojektin tutkija Ilkka Luoto asettui asumaan maaseudulle Alahärmän kuntaan Voltin kylään. Paikka valittiin ensisijassa vanhan tuttavuuden avulla; Alahärmän kunnanjohtajaa Harri Mattilaa kiinnosti ideamme konkreettisen yritystoiminnan, kylätoiminnan ja kunnan virallisen kehittämiskoneiston yhdistymisestä yksityisen yrityksen tiloissa. Ajattelimme hänen avullaan pääsevämme luomaan kontakteja henkilöihin, jotka voisivat auttaa meitä ja toimia yhteistyökumppaneinamme. Olimme siis päättäneet tutkimuksen lisäksi toimia. Perustaisimme maaseudun kehittämisen ideapisteen yksityisen yrityksen muodossa; tutkijat laskeutuvat kansan pariin!

Tämän ”*Inhimillisen ymmärryksen koaseman*“ päätimme sijoittaa Alahärmän Volttiin. Voltti on vanha Alahärmän kaupallinen keskus ja legendaarisen häjyn Isontalon Antin sekä hänen pojan pojan pojan poikansa nykyisen maatilamatkailuyrittäjä Antti Isotalon kotipaikka. Kylässä on uutta omakotiasutusta, mutta muuten kylää leimaa hiljeneminen. Voltissa on käytöstä poissa oleva rautatieasema, vanha käyttämätön mutta toimintakuntoinen elokuvateatteri ja vielä 1995 juustoa valmistanut meijeri. Koimme kylän haasteellisena niin komean historiansa kuin nuupahtaneen nykyisyytensäkin takia. Lisäksi nimi Voltti viehätti meitä ja niinpä ”Lestijoki - ihmisen luonto” -projektin kehittäjäkritiikkiä koskeva artikkelini julkaistiin Maaseudun Uusi Aika -lehdessä nimellä ”*Henkinen Voltti - järjen ja tunteen liitto*” (Susiluoma 1994). Maantieteellisesti Voltti sijaitsee sopivasti valtatievarressa Seinäjoen ja Pietarsaari/Kokkola-seudun puolella välissä.

Asuin Kahvila 230V:n toiminnan aikana (1995-1997) osan ajastani Alahärmässä kahvilan takahuoneissa. Kahvilan ollessa kiinni, Ilkan tai harjoittelijan hoitaessa baaria, asuin Pietarsaarella. Tutkija Ilkka Luoto muutti syyskuussa 1994 asumaan Volttiin. Hän toimi talkoohennessä mukana kahvilaprojektissa, ollen mukana niin remontissa, sisustamisessa, talonmiehen töissä kuin tiskin takanakin ja tiskijukan hommissa kahvilassa.

## 2.2. Toimitilan etsintää

Keväällä 1995 haaveilimme Museoviraston suojeleman Knuutilanraitin varrella olevan vanhan pohjalaisen kaksfooninkisen talon saamisesta kulttuurikahvilan käyttöön. Saisimme asuintilat ja kahvilan samaan vanhaan taloon. Vaikka alueella oli paljon taloja tyhjillään, sellaisen saaminen käyttöön osoittautui vaikeaksi ja loppujen lopuksi mahdottomaksi. Eräästä perikunnan vanhasta talosta Knuutilanraitilla käytiin useaan otteeseen keskusteluja, jotka kariutuivat riitaisaan perikuntaan. Vuosia tyhjillään ollutta arvokasta rakennusta ei uskallettu antaa käyttöömme edes määräaikaisella vuokrasopimuksella; rakennuksen ja pihapiirin annetaan mieluummin rapistua. Toisen tiedustelemamme rakennuksen omistaja oli kaupungissa asuva perillinen, joka vuokrasi rakennuksen mielummin sukulaiselle kuin meille. Myöhemmissä keskusteluissa entisen volttilaisen kanssa selvisi, että niin kauan kuin jonkin talon muorista ja faarista vielä muisto elää lähisukulaisten mielissä, taloa ei voi ”kaupungin hipeille” vuokrata. Sitä paitsi vuokraaminen on köyhyyden merkki.

Vierailimme Voltin kylätoimikunnassa kertomassa aikomuksistamme ja saimme ystävällisen vastaanoton. Paikallislehti ”Härmät” teki meistä ja aikomuksistamme jutun, ja samassa lehdessä ilmoitimme etsivämme taloa vuokralle ja kiinnostuneita yhteistyökumppaneita. Ilmoitukseen emme saaneet ainuttakaan vastausta. Erään vihjesoiton perusteella tutustuimme pariin tyhjillään olevaan taloon ja omasta aloitteestamme Voltin asemarakennukseen sekä tyhjillään olleeseen vanhaan T-kauppaan. Muut osoittautuivat liian työläiksi kunnostaa, mutta vanhan T-kaupan saimme sitten käyttöömme. Lehti-ilmoitukseemme täysin reagoimaton entinen kauppias piti puhua ympäri näyttämään rakennusta. Hän ei oikein jaksanut uskoa, että voisimme tehdä sillä jotakin. Paikka vaati siivoamista, kunnostusta ja rakentamista. Työt aloitettiin elokuussa 1995.

*Tiistai 3.10. 1995*

*Kaaos etenee ja palapeli odottaa yhä hiomista. Pyöreää päätä emme aio työntää neliskulmaiseen reikään. Miten tämä onnistuu kolmen hengen projektissa. Meidän on uskottava suureen karpaloon ja tarinaan - Inhimillisen ymmärryksen asemaan. Raha on ainoa suuri kitkatekijä. On siis uskottava, että seuraava vuosi rakentaa palapelin kohdalleen ja kauan rakennettu hyvän, kauniin ja toden koeasema eli sampo ryhtyy jauhamaan meille hyvinvointia joskus vuoden 1996 kesällä ja siinä sivussa jotakin hurjaa härmäläisille ja koko Suomelle sekä maailmalle.*

Vanhan T-kaupan vuokralle saanti oli kuin jostakin kotimaisesta komediasta. Kaksi innokasta kaupunkilaista tutkijaa mittailee likaista mutta juhlallisen isoa kauppaa mielessään runsaasti

ideoita siitä ”*mitä kaikkea täällä voisikaan tehdä*”. Taustalla konkurssin tehnyt vanha alahärmäläinen kauppias ja vaikuttaja naureskelee kaupunkilaisille ”konsulteille”. Teimme koeajaksi edullisen vuokrasopimuksen; saimme yhden vuoden koeajaksi kiinteistön ilman varsinaista vuokraa. Vastasimme kaikista kiinteistöön kohdistuvista maksuista ja remontista. Vaikka siivous ja remontti olivat isot ja iso kiinteistö kulutti paljon energiaa, uskoimme selviävämme ylläpidosta.

Siivoustyöt veivät aikaa ja loka-marraskuussa 1995 oli aika rakentaa isoon kauppaan väliseinä sekä tilata baaritiskikalusto. Tässä vaiheessa koimme ensimmäiset oudot ilmiöt maaseudulla. Olimme kyllä varautuneet erilaiseen uteliaisuuteen ja ihmettelyyn, mutta että olisimme niin epäilyttäviä, etteivät eräät paikalliset yritykset halunneet olla kanssamme tekemisissä, yllätti. Keittiökalusteiden ja baaritiskin tilaamisessa koimme omituista kohtelua.

Pyytäessäni paikalliselta yritykseltä asennustyötä sain kuulla, että voisin hakea kalusteet itse ja maksaa käteisellä, ”*kun on ollut mustalaistenkin kanssa laskutuksessa ongelmia*”. Toinen yrittäjä ehdotti neuvotteluja paikallisessa ravintolassa: naureskelujen, epäilyjen ja vitsailujen jälkeen hän tokaisi, että ”*kyllä kuule yrittäjällä pitää olla vähän enemmän rohkeutta*”. Näiden kokemusten jälkeen nopeimmaksi ja edullisimmaksi tuli tilata kalusteet ja baaritiskit vaasalaisilta ammattimiehiltä.

*Tiistai 18.10.1995*

*Ilkka epäili toisenkin keittiön tekijän tekevän oharin. En tiedä. Vainoharhat voivat vallata mielet. Jos käy niin, ettei kukaan uskalla tulla meidän baariin, jos se saa kahelien baarin leiman.*

*Tarvitsisinkohan ammattiauttajaa selvittääkseni itselleni, mitä minä oikein haluan. Tuntuu, että unelma omasta baarista liukenee aina sellaisiin voimattomuuden tunteisiin.*

Alun suuren innostuksen ja visioiden maalailun jälkeen arkitodellisuus oli kuitenkin unelmia karumpaa. Jo tässä vaiheessa voi sanoa tutkija/yrittäjä -yhdistelmän näyttäneen ensimmäiset merkit myös nurjasta puolestaan. Siirtyminen välillä käytännön yrittäjyyteen ei ollutkaan miellyttävää poistumista tutkijan kammioista ja teorioiden pölystä raikkaaseen rehelliseen työhön vaan murheesta toiseen. Yrittäjän elämä ja huolet tulevat aina kotiin ja yöuniin samalla tavalla kuin tutkijan probleematkin. Rakentamisvaiheessa odotukset olivat kuitenkin korkealla ja ajatukset helpommissa päivissä: sitten kun kaikki on rakennettu ja niin edelleen.



Kahvilan rakentamisen aikana kävimme myös keskusteluja oluen myynnin vaikutuksista kahvilan imagoon. Voltissa baarit ovat perinteisesti olleet melkoisia häiriöpisteitä, mistä meitä varoiteltiin etukäteen. Tämä oli eräs päälimmäisiä huolia tiedustellessamme ihmisten toiveita kahvilan ”kenraaliharjoituksissa” vajaa kuukausi ennen avajaisia. Voltissa on ollut tappeluperinne kai häjyjen ajoilta asti. Yleisesti tapeltiin Nuorisoseuran talon pihalla tanssi-iltoina ja sieltä tappelut siirtyivät baareille.

*Su 1.10.1995*

*Haluan rakentaa itseni näköistä ja kokoista tarinaa. Voltin baari hahmottuu koko ajan paremmin mielessä. Remontoinnin aikana erään vanhan juopon istahtaminen baarin avaamista ”odottamaan” selkeytti tavoitetta, että kalja tulee työntää selkeästi sivurooliin. Vaikka se arvatenkin tulee näyttelemään katteessa merkittävää roolia. Homman sisällön on oltava muualla. Sen on oltava idealismissa. Naivi maailman parantaminen on kulkeva ennen kaupallisia intressejä. Pelkkiä baareja on Suomi täynnä! Juoppojen hyysäys on typerää ja heidän rahoillaan eläminen moraalitonta. Kauniina tavoitteena tulee olla, ettei Voltin baari vedä ihmisiä suohon vaan pois sieltä.*

### **2.3. Avajaisia odotellessa**

Baaritiski oli lopulta paikallaan, verhoja viriteltiin ja kalusteita koottiin kirpputoreilta, kun tuli toinen erikoinen ja epämiellyttävä yllätys. Kauppa, jonka olimme vuokranneet, olikin myynnissä. Paikallinen Osuuspankki myi konkurssissa Arsenalille joutunutta kiinteistöä. Soitto tuntemattomana kiinteistönvälittäjälle paljasti, että ”On kai siellä pari tutkijaa asustellu, mutta kyllä se on käytännössä tyhjä”. Ikävä kuva koko siihenastisen työn ja investoinnin valumisesta hukkaan kävi mielessä.

Eikö Osuuspankissa muka tiedetty, vaikka meistä tuntui, että meidät tunnetaan kyllä jo koko Härmässä? Normaalisti maaseutupaikkakunnalla viidakkorumpu toimii erinomaisesti silloin, kun ei pitäisi: kun olet esimerkiksi menossa pyörällä viinakauppaan, siellä tiedetään tulostasi ennen kuin olet paikalla. Meidän tapauksessamme asian oikea laita ei ollut kiirinyt pankinjohtajan tai kiinteistönvälittäjän tietoon. Meihin ei otettu minkäänlaista yhteyttä. Itse jouduin soittamaan pankinjohtajalle ja selvittämään asiaa.

Pankinjohtajan kanssa ystävällisessä hengessä käytyjen neuvottelujen ja selvitysten jälkeen saatoimme jatkaa työtä; vuokrasopimus oli juridisesti pitävä. Vanha kauppias oli vain jättä-

nyt kertomatta meille sen pienen yksityiskohdan, että käytännössä Arsenal ja Osuuspankki kauppasivat kiinteistöä. Pankille hän ei taas vaivautunut lähettämään meidän kanssamme tekemäänsä vuokrasopimusta. Erään kyläläisen mukaan entinen kauppias oli aikoinaan vannoutunut säästöpankkimies. Alahärmässä Säästöpankki siirtyi Osuuspankille pankkikriisin ratkaisuisa. Kyläläisen mielipide olikin, että kauppias teki pienet kujeet Osuuspankille.

Loppujen lopuksi Alahärmän Osuuspankin edustaja kävi kyläläisille järjestämässämme kahvitilaisuudessa luovuttamassa meille Osuuspankin kohokuvalogolla varustetun puisen seinäkellon sekä tervetulokortin uudelle yrittäjälle. Kahvitilaisuudessa oli erinomaisen positiivinen vire. Tilaisuudessa oli paljon lapsia, jotka kertoivat toiveitaan kahvilan suhteen. Lapsista tulikin myöhemmin uskollisimmat asiakkaamme. Kahvilla käyneet aikuiset taas varoittelivat keskaripaikan maineelta.

*KARKIT + koululaisten esityksiä, lapsiystävällisyyttä, limodadit, tietokonejuttuja, juopot ulos, hinnat alas = asiakkaat ylös, diskoja, sweet!!, karkit + koululaiset = RAHAA! Asiakkaita*

Koko baarin laittamisen aika ennen avajaisia oli konkreettisesti isossa näyteikkunassa oloa; autot hidastivat kaupan kohdalla ja koiran ulkoiluttajia oli kylän asukasmäärään nähden runsaasti liikkeellä. Ikkunan taakse kertyi jalanjälkiä silloin kun emme olleet paikalla. Rakentamisvaiheen kiinnostuksen vuoksi odotukset baarin menestyksestä olivat korkealla.

Kuten kaikki uuden yrityksen perustajat, niin minäkin samalla kun odotin menestystä, koko ajan kielsin itseäni ajattelemasta sitä. Maalailimme välillä myös kauhukuvia romahduksesta, mutta silti uskoin siihen yhteiseen mielikuvaan, joka Ilkan maaseudulla asumisen kokemuksen sekä yhteisten visioittemme pohjalta oli mieliimme piirtynyt: tällaisella savuttomalla, kulttuuritilaisuuksia tarjoavalla viihtyisällä kahvila/olutpaikalla on sosiaalinen tilaus alueella. Lähiseudun baarit ja kapakat olivat pääasiassa rähjäisiä ja savuisia paikkoja, joihin ei kunniallisen ihmisen maalla sopinut mennä, puhumattakaan perheistä lapsineen. Mielessäni väikkyivät lähiseudun nuoret perheet, jotka tulisivat muutaman aktiivisen ihmisen houkuttelemina kahvilaan. Kahvilassa olisi lapsille juoksutilaa, savuttomuutta, pelejä ja leluja. Aikuiset voisivat ottaa muutaman oluen.

Siinä vaiheessa emme uskoneet maaseudun mustavalkoista todellisuutta niin lujaksi, kuin miksi se osoittautui: Emme tienneet kuinka jyrkkä on raja kunnan ihmisen ja juopon välillä, ja miten pienestä syystä juopon ja huonon ihmisen kirjoihin maaseudulla joutuu. Harmaata vyöhykettä ei ole olemassa. Jos nähdään istumassa olutpullo kädessä, on juoppo. Saimme myöhemmin valistusta asiasta. Useille ihmisille kelpaa tarjottu kotiviini sisätiloissa, mutta

mikäli kauniina kesäpäivänä tarjoaa ulkona pihalla samaa juomaa, niin kuulemma ei jostakin syystä maistukaan. Ihmetellessämme ilta-aurion puolella olevan terassin tyhjyyttä kauniina kesäiltana, paikallinen "asiantuntija" suositteli talon takana olevaa ankeaa varjoista nurkkausta. Sen kun olisi vielä aidannut korkealla aidalla, ettei sinne eikä sieltä minnekkään näkyisi, suosio olisi ollut taattu. Tämä oli kuulemma testattu Lapualla; terassin siirto kadunpuolelta aitojen sisälle oli nostanut oluen myynnin moninkertaiseksi.

Rakentamisajan kiinnostusta seuratessa ei voinut kuvitellakaan, että vuoden toiminnan ja lukuisten tilaisuuksien ja niistä kertovien ilmoitusten ja lehtijuttujen jälkeen pienestä kunnasta löytyy ihmisiä, jotka *"eivät olleet kuulleetkaan koko paikasta"?! Tällaisessa tilanteessa pysähtyy ihmettelemään. Minulla oli jo vahva mielikuva, että kahvilamme varmasti tunnetaan ainakin nuorten keskuudessa. Vähän väliä kuuli varmoja "tietoja", minkälaisia me olimme, ja mitkä olivat tarkoituserämme. Lehdessä oli ollut useita juttuja tapahtumista kahvilalla, ja mainoksia lehdessä oli keväällä 1996 vähintään joka toinen viikko. Silti Alahärmän keskustassa asuva nuori ihminen saattoi väittää yli vuoden kuluttua avaamisesta, ettei ollut kuullut koko paikasta. Liekö vanha alahärmäläinen perinne, jolla pyritään osoittamaan uuden tulokkaan paikka.*

Suuri avajaispäivä oli joulun välipäivinä 1995. Tupa oli täysi ja esiintymässä paikkakunnan oma yhtye *"Tämmitukat"*.

*"Joka Voltissa onnistuu, se onnistuu missä tahansa!"*

Näillä sanoilla kunnanjohtaja Harri Mattila avasi kulttuurikahvila 230V:n 27.12.1995. Kyseessä oli mielestäni eräänlainen Etelä-Pohjanmaalle tyypillinen manaus. Vitsin muotoon puettu rehellinen pelko käynnistettävän yrityksen onnistumisesta ilmaistiin suorasukaisina sanoina, jotta pelko ei toteutuisi. Eräänlainen pirun seinälle maalaamisen käänteinen versio. Saman asian toinen muualla asuva tuttavani, jolla oli sukulaisia Alahärmässä ja Voltissa, muotoili vieraillessaan kahvilassa seuraavasti

*"Ei Heikki sua ainakaan voi siitä syyttää, että menisit sieltä, missä aita on matalin. Lähti minne päin tahansa Voltista, niin aina paranoo!"*

Pidin tällaisia puheita ja suorita ihmettelystä vain eräänlaisena positiivisena kannustuksena. Moni ihmetteli, miten tällainen voi kannattaa ja toisaalta kiitoksia tuli, varsinkin ensimmäisinä aukiolopäivinä ja ensimmäisen kuukauden kulttuuritilaisuuksissa. *"On se sitten hienoa, että jotkut jaksaa tehdä meille volttilaisille, kunhan nyt vain ihmiset ymmärtäisivät käyttää tätä palvelua"* kommentoi eräs kyläläinen. Pessimistiset epäilyt toiminnan kannattavuudesta

ja ihailevat puheet rohkeudesta saivat vain innostumaan ja antoivat voimia kahvilassa päivystämiseen sellaisinakin iltoina, kun siellä ei käynyt juuri ollenkaan asiakkaita.

Itse vierastan jonkin kaupallisen palvelun kannattamista vain sen vuoksi, että se on olemassa. Toivoin, että meidän kahvilassamme käytäisiin vain sen vuoksi, että siellä viihdytään ja että se on paras vaihtoehto lähistöllä. Ilmiö, jossa kyläkauppaa ylläpidetään pelkän velvollisuuden ja syyllistämisen avulla, on helposti kylän aitoa yhteishenkeä nakertavaa.

## **2.4. Yhteiskunnan elätit**

Joitakin paikallisia kahden akateemisesti koulutetun kaupunkilaisen pitämä baari maaseudulla ärsytti pahasti. Erilaista vihjailua alkoi kuulua jo alkuviikkoina ja osin jo ennen kahvilan aukeamista. Suurin osa oli pientä pilaa siitä, miten teemme baaria ”paremmalle väelle”. Ikävimpiä puheita olivat epäilyt, joiden mukaan tuollainen kahvila ei voi kannattaa ilman yhteiskunnan tukea tai ulkona tupakalla heitetty herja: ”*millähän tukiaasilla se tämäkin baari pystyssä pysyy*”. Yleensä nämä jutut tulivat tietoomme jonkin kolmannen henkilön kertomuksista. Tällainen herjanheitto tukiaisilla elämisestä, varsinkin maanviljelijöiden hokemana tuntui oudolta ja ikävältä.

*19.4.1996*

*Eero kysyi että millä rahalla mä oikein tätä baaria pyöritän. Toivottavasti rehellinen puhe kantautuu ja aiheuttaa jotakin. Pennejä täytyy venyttää tänäänkin. Laskuja on muttei rahaa..*

*21.4.*

*Sukulaiset olivat eilen jatkoilla baarissa. Vain yksi paikallinen pariskunta istui alkuillan, mutta muita ei näkynyt. Silloin kun on hiljaista, niin ajetaan hitaasti ohi eikä pysähdytä. Nyt kun on tupa täysi outoja, ei uskalleta tulla sisälle.*

Keväällä 1996 muutaman kuukauden aukiolon jälkeen olin jo tottunut siihen, että yksin sai usein iltaa aloitella. Kynttilät paloivat pöydillä ja sisällä oli tunnelmallista. Ulkona porukkaa täynnä oleva auto toisensa jälkeen hidasti ja ajoi läheltä ikkunaa. Ajattelin, että härmäläiset lämpenevät hitaasti ja joidenkin on vaikea tulla kahvilaan ennen kuin pääosa kyläläisistä on paikan hyväksynyt. ”*Niiden harvojen, joiden ei sopinut periaatteesta tulla käymään, pistää varmasti jossakin vaiheessa vihaksi kun muilla on hauskaa 230V:ssä,*” -ajattelin tulevaisuutta

ennustellen. Tilanne oli toisaalta mielenkiintoinen ja odottava. ”*Vielä arkaillaan ja kyräilläään, mutta kohta se rävähtää - viimeistään kesällä*”. Toiveikkuutta sävytti uhma, kun joku tuttu asiakas sanoi ”*niiden odottavan vain koska poikien niska taivuu*”. Eli jotkut eivät käyneet kahvilassa periaatteesta vaikka olisi kiinnostanutkin.

Puhe tukiaisilla elämisestä kuvastaa mielestäni kateuden (kyllähän mäkin voisin tollasen baarin pystyttää, jos haluaisin) lisäksi jotain arkuutta ja pientä alemmuudentuntoa ”kaupunkilaisia” kohtaan. Maaseudun ihmisille kaupunki edustanee vieläkin menestystä elämässä. Koska koulutusta korostetaan ja kunnioitetaan ja koulutetun ihmisen tie vie maalta kaupunkiin, maaseudulle jääminen voidaan kokea alitajuisesti tappioksi.

Elettiin kevättalvea 1996 ja odotukset olivat voimakkaasti kesässä. Tiesimme, ettei tällaisen baarin sisäänajo onnistu muutamassa kuukaudessa. Suunnittelimme muita oheistoimintoja Alahärmän kunnan kanssa ja etsimme yhteistyökumppania ja rahoitusta esimerkiksi työvoimapiiristä. Virittelimme kahvilan yhteyteen yhteistyöhanketta nimeltä ”Telekevari”. Hankkeella oli tarkoitus antaa härmäläisille nuorille työttömille mahdollisuus tutustua tietotekniikkaan rakentamalla kahvilasta yhteys maailmalle ja opastamalla heitä tietotekniikan mahdollisuuksien käytössä. Oli siis tarkoitus tuoda maailma heille Volttiin. Nuorten työttömien kotiseudulla työllistymisen lisäksi ajatuksena oli houkuttaa mahdollisia maaseutuasumisesta kiinnostuneita kaupunkilaisia muuttamaan Alahärmään. Tähän liittyi tutkimus- ja kehittämishanke ”*Maaseudun uusasukkaat ja etätyön mahdollisuudet*”, jolle haettiin rahoitusta Euroopan sosiaalirahaston (ESR) -hankkeena.

Kahvila olisi tarjonnut kaupungista muuttaville etätyöntekijöille tietokone- ja internet-palvelujen lisäksi henkisen tukipisteen, jossa tavata kyläläisiä, muita etätyöläisiä, kunnan luottamus- ja virkamiehiä sekä ohi kulkevia kaupunkilaisia ja matkailijoita. Tietokoneiden käytön valvonta olisi hoitunut edullisesti kahvilan aukiolon yhteydessä hiljaisina iltoina ja asiaan tutustumisen kynnys olisi voinut madaltua. Kuten projektin virallinen suunnitelma asian ilmaisi 21.5.1996:

*Telekevari -projekti tähtää etätyöskentelyn ja verkostoitumiseen pohjautuvan itsensä työllistämisen mallin rakentamiseen. Hankkeessa panostetaan erityisesti uutta innovaatiota synnyttävään sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tavoitteena ei ole vain tietotupa tai etätyö tai kylätoiminta, vaan niistä yhdessä rakentamalla saada jotain henkisiä rajoja murtavaa uutta aikaan, joka kohottaisi maaseudun vetovoimaa. Vetovoiman kasvattaminen on aloitettava sen alueen koulutetuista työttömistä nuorista.*

Alahärmän kunnalla oli hätä, koska viimeisen 10 vuoden aikana kunnan väkimäärä oli vähen-

tynyt noin 30 henkeä vuodessa. Telekevari -hankkeella oli tarkoitus omalta osaltaan vaikuttaa tähän ikävään kehitykseen. Meidän intresseissämme oli paitsi ”inhimillisen ymmärryksen koeaseman” kehittäminen myös lisätulojen turvaaminen niin Ilkalle kuin minullekin. Kahvila ei vielä keväällä kattanut kunnolla edes juoksevia menoja. Kokonaisliikevaihto kuukaudessa pysytteli kymppitonin huonommalla puolella.

Telekevari-hanke olisi luonnollisesti alentanut myös kahvilaan tutustumisen kynnyksiä niin härmäläisissä kuin ohi ajavissa kaupunkilaisissa ja matkailijoissa. Kahvilahan sijaitti vanhimman raitin lähellä valtatie 67:n ja Lapuanjoen välissä. Liikenteen ohjailu valtatieltä oli suunnitelmissa myöhemmin. Samaan asiaan liittyivät myös kaavailut matkailuyhteistyöstä Antti Isotalon bed and breakfast -yrityksen kanssa. Kahvilaan suunnistamista helpotimme kylteillä niin Knuuttilanraitilla, vanhalla kantatiellä Lapuanjoen itäpuolella kuin Korttesjärventielläkin. Kahvilan kannattavuus ei suinkaan kaatunut opastuksen puutteeseen. Viidakkorumpu oli huolehtinut että Korttesjärvelläkin tiedettiin tarkalleen missä Kahvila 230V sijaitti, vaikka ei oltu kahvilassa poikettukaan.

## **2.5. Savuton kulttuurikahvila Alahärmässä?!**

Voltissa on vahvat baariperinteet. Vilkkaimmillaan kylällä on ollut kolmekin baaria samaan aikaan. Näin oli silloin, kun vanha matkustajakoti oli vielä toiminnassa ja Alahärmän kaupallinen keskus sijaitti Voltissa. Kahvila 230V:tä perustettaessa Voltin ainoa ravitsemusliike oli pääasiassa vain päivisin auki ollut Matkahuollon baari.

Tarinat hauskanpidosta volttilaisittain olivat hurjia. Meitä varoiteltiin siitä, että juopot valtaavat kahvilan ja sitten on taas yksi juottola ja häiriöpiste lisää. Joitakin vuosia sitten lakkautetun Tunnelibaarin hurjat odottelivat vain uuden baarin aukeamista. Sain vanhoilta baarinpitäjiltä opastusta puupampun käytössä. Muutenkin tuntui, että ympäristö pelkäsi meidän tuovan räihinäperinteen takaisin Volttiin.

*16.1.1996*

*Tänään taas kuului uusia juttuja siitä, miten härmäläiset ja erityisesti volttilaiset ovat käyttäytyneet vanhojen omistajien baarissa Voltissa. Pampulla oli Matti hakannut kädet voimattomiksi ja sitten kantanut kaverin ulos. Naapuribaarin emäntä oli hutkinut pesäpallomailalla.*

Valitsemamme strategia oli selkeästi toisenlainen. Painotimme kahvilan luonnetta koko

perheen kahvilana ja kaikenlaisten ihmisten kohtausta paikkana. Teimme paikasta savuttoman ja mielestämme viihtyisän, hieman kodinomaisen räsymattoineen ja kukkineen. Baarissa ei ollut yhtään räikeän väristä olutmainosta tai muutakaan panimoiden rekvisiittaa. Vaikka oluesta baarin kate kerättiin, niin pizza, leivät, kahvi, tee, nisu ja kodikkuus olivat julkisivu. Meillä oli jopa haudutettua teetä termoskannussa! Kahvilassa oli yleisöä varten erilaisia lasten pelejä, tietokone, lehtiä aikuisille, flipperi, runsaasti Suomirokkia sisältävä jukeboksi, äänentoistolaitteet levytansseja varten ja dart -tikkataulu.

Ajattelimme paikallislehden tekemien juttujen ”tutkijoiden rantautumisesta elävään elämään” edesauttavan tiedon kulkua ja helpottavan markkinointia. Kunnanjohtajan esiintymisen avajaisissa ja mukanaolon muutamissa kulttuuritilaisuuksissa arvioin olevan tae sille, että aremmatkin ihmiset uskaltaisivat tulla kahvilaamme. Uskoimme suuren enemmistön kaipaavan tällaista kokoontumispaikkaa. Strategia toimikin, ja asiakkainamme kävi ainakin tutustumassa sellaista väkeä, joka ”*oli ensimmäistä kertaa baarissa Voltissa*” ja sitä ei kuulemma oikein ”*osaa ajatella että voisi mennä kotikylällä baariin*”.

Kaikella on kuitenkin kääntöpuolensa. Tutkijaimago ja kulttuuristatus ainakin osittain peitellivät pois taloudellisesti parhaan asiakaskunnan eli kunnan juopottelijat, jotka laittavat suuria summia keskiolueeseen. Joissakin tapauksissa hieman humalassa ollut asiakas otti aluksi teetä kahvilassamme, kun arveli, ettei paikassa sallittu humalaisia alkuunkaan. Toisessa tapauksessa Alahärmän keskustasta noin viiden kilometrin etäisyydeltä ei viitsitty lähteä Volttiin baariin, koska se on sellainen raamattubaari, siellä vaan virsiä veisataan, eikä siellä kaljaa myydä ollenkaan.

Totuuden nimessä kahvila olisi ilman oluen myyntiä kuollut jo muutaman kuukauden sisällä.

*7.7. Eläkeläisten lauluilta; 90 ihmistä teki kassaan vain n. 700 mk. Samaan pääsi yksi juopporemmi, Pertti kamuineen ja satunnaiset oluenjuojat. Pertti on ollut puolitoista vuotta juopottelematta ja nyt repeksi. Vaasan markkinat. Heti meni pari päivää päälle. Akka rupes nariseen. Pyöräillessään 230V:hen oli funtsinut ampuvansa ittensä.*

Jälkiviisaasti ajatellen tulimme rakentaneeksi kahvilaan ristiriidan. Halusimme ääneen julistaa tavoitteitamme, joita olimme ideoineet esimerkiksi keskusteluissa kunnanjohtajan kanssa; ihmisten kohtausta paikka, maaseudun elvyttämisen kulttuurikeskus ym. Tällä tavalla menetellen asukkaat eivät voineet muokata paikkaa omanlaisekseen. Idea oli ulkopuolelta tuotu ja ihmisten oli siihen sopeuduttava. Jos taas olisimme lähteneet matalalla profiililla hiljaisesti liikkeelle, niin hiljaisesti olisimme ehkä hiipuneet poisikin. Kaikki eivät pitäneet ulkopuolisuuttamme

haittana. Esimerkiksi eräs Volttiin muuttanut rohkeni epäillä oman kylän yrittäjän menestystä kahvilanpitäjänä : ”*Eihän sitä vanhan naapurin menestystä olisi voinut mennä tukemaan.*”

Valintamme oli siis torvisoittokunta ja julkisuus, joten siinä valossa voi tarkastella reakti-  
oitakin. Eräänlaisella projektiluonteisuudella oli myös tavoitteena saada Alahärmän kunta  
innostumaan tällaisen ajatuksen tuomista mahdollisuuksista ja siten käyttämään meitä ja isoa  
kahvilarakennusta omiin tarkoituksiinsa ja projekteihin yhdessä meidän kanssamme. Tätä  
tarkoitusta varten oli Telekevari-hanke luotu.

Projektit kunnan kanssa kuivuivat kuitenkin kasaan. Osasyynä oli samanaikaisesti käynnistynyt  
seutukunnallinen Härmänmaan työllisyysprojekti. Toisaalta maaseudulla ei myöskään vielä  
haluta myöntää uusien ihmisten tarpeellisuutta: Elämän piristämiseksi ei uskalleta tarttua vähän  
rohkeammin uusiin kokeluihin. Telekevari-hanke ei siten saanut kunnan luottamuselimissä  
riittävästi ilmaa siipiensä alle. Myös rahoittajat suhtautuivat ideoimiimme hankkeisiin nihkeäs-  
ti, vaikka peräänkuuluttavatkin ohjelmissaan ennakkoluulottomia kokeellisia pilottihankkeita.

## **2.6. Maaseudun ensimmäinen homobaari ja huumeita nuorisolle**

Tarkoituksiperiämme epäiltiin hyvin monella tapaa. Tutkijoita kun olimme, jotkut epäilivät  
meidän tarkkailevan heidän käyttäytymistään. Osalle oli jopa aggressioihin asti selvää, että  
yhteistä rahaa me olimme tukiaisina metsästämissä. Meidät - oudot kaupungin elävät - jotka  
pidimme ”*tappiolla volttilaisille baaria pystyssä*”, piti kuitenkin jotenkin määritellä. *Täytyy  
olla jokin syy, miksi he tätä baaria pitävät!* Vaikka homoksi nimittely on eräs tavallisimpia  
tapoja pikkupoikien ja hieman isompimpien pikkupoikien keskustelussa yrittää viestittää toisen  
kyseenalaisuutta, asiasta vihjailu esimerkiksi kahvilassa meille baarinpitäjille useaan otteeseen  
kertoivat mielestäni joidenkin ihmisten voimakkaammasta kaunasta meitä kohtaan. Olimme  
kaupunkilaisia, jotka tulimme pitämään kulttuurikahvilaa maalaisille eli heidän silmissään  
yritimme olla heitä parempia. (Ehkä näin olikin!) Koska olimme vielä yliopistoihmisiä, täytyi  
meille jotenkin kaapin paikka osoittaa: savuttomuus, kynttilät, räsymatot, runoillat ja muu  
akkamaisuus viestivät selvästi homojen hommeleista.

Nk. kunnan kellokkaita eli paikkakunnan silmätekeviä maanviljelijöitä ja kunnanvaltuutettuja  
kahvilassamme ei oikeastaan näkynyt. Kaikkea uutta ja outoa epäilevinä heillä oli kuitenkin  
vankka käsitys, mitä kahvilassamme tehtiin. Heillä oli tietysti huoli nuorisosta. Lähes varmana  
tietona oli eräs alahärmäläinen poliitikko tiennyt kertoa tuttavalleen Härmän kuntokeskuksen  
saunan lauteilla, että Kahvila 230V:ssä välitetään huumeita nuorisolle. Paikasta oli tullut 11-  
16 -vuotiaiden kylän nuorten tärkeä kokoontumispaikka. Flipperin ja levyautomaatin lisäksi



baarissa oli tietokone, jossa oli muutama peli asiakkaiden vapaasti käytettävissä. Pimeinä talven iltoina, jolloin kunta sammutti katuvalaistuksen jo klo 22.00 kahvilamme olikin monelle nuorelle valoisana kutsuva majakka. Ilman heitä monen talvi-illan ainoat huvit kahvilalla olisivat olleet televisio ja ikkunan takana hidastavat autot. Epävirallinen nuorisotalon rooli saattoi myös karkoittaa varttuneemman ”nuorison” tulemasta oluelle baariimme

Eräänä pikanttina erikoisuutena ja osoituksena siitä, että emme olleet nuortenkaan varauksettomassa suosiossa, oli tapaus erittäin hiljaisena talvisena lauantai-iltana. Baarissa ei ollut asiakkaita. Katselin puolenyön aikaan televisiota, kun suureen näyteikkunaruutuun rymisteltiin. Kääntyessäni katsomaan näin kaksi paljasta takapuolta ikkunassa. Rynnätessäni sivuovelle kuulin pakenevien poikien hihitystä. Mitään todellista harmia nämä lapset ja nuoret eivät koskaan aiheuttaneet. Harmia oli pääasiassa (kuten kaikkialla!) nuorista ja keski-ikäisistä miehistä koostuvista ryyppyporukoista, jotka kävivät kokeilemassa baarinpitäjien sietokykyä. Poishäädetty ja porttikiellon saanut häirikkö saattoi uhkailla turpiinlyömisellä tai viranomaisille alaikäisille oluen myynnistä kantelulla. Sama henkilö ”tiesi” myös paljonko olimme yhteiskunnan rahaa saaneet!

Lapset kertoivat helposti ja avoimesti vanhempien puheita baarista ja sen pitäjistä. Reilun vuoden päivät vietin pitkiä aikoja Voltin kylällä. Asuin baarin takahuoneissa joko yksin tai lasteni kanssa. Kahvilan ulkopuolella en juurikaan seurustellut kyläläisten kanssa, koska baarin kiinnioloajan asuin Pietarsaassa. Kuulin kuitenkin minulle suoraan kerrottuna ja kiertotietä erilaisista baaria ja sen pitäjää koskevista juoruista. Osa tuli nuorten kautta. Puhuessaan perhe-elämän ja tutkimuksen yhteensovittamisesta Martti Grönfors (1985) sanoo perheen joskus helpottavan tutkimustyötä. Perhe voi toimia sillanrakentajana tutkittavaan yhteisöön. Vaikka en baaria pitäessäni tehnyt varsinaisesti mitään yhteisötutkimusta, kuitenkin sain lasteni kautta sain *arvokasta tietoa asioista, joista tutkija sukupuolensa tai ikänsä puolesta ei ehkä muuten saisi.*

## **2.7. Kaupunkilaisten ihastelua**

Kahvilan parhaat arvosanat tulivat kaupunkilaisten ja varsinkin entisten volttilaisten suusta. Useille suurin ihastuksen aihe oli se, että joku oli rakentanut tällaisen erikoisuuden maaseudulle. Jyväskylästä tyttökaverinsa kotiseudulle juhannuksen viettoon saapunut nuori baaribongari piti erikoisesti erilaisia elementtejä sotkevaa luomustamme parhaana näkemistään. Baarin lyhyen historian erääksi ehdottomaksi huippuillaksi muodostui Härmäläisten häjyylyjen (kotiseututapatuma) aikana kahvilassa pidetty jazz-ilta. Kokkolalainen Gentlemen Swingtet

Endo Mäkisen ja Folke Neunstedtin johdolla loi yleisön kanssa sellaisen tunnelman, että itse orkesterikin halusi pitää pakollisten settien lisäksi jatkot. Tuolloin kahvila täyttyi nuorista ja aikuisista keski-ikäisistä lähiseudulta ja usein seurueissa oli kesälomaansa viettäviä entisiä härmäläisiä. Tuollaisina hetkinä omat tunnelmani olivat katossa ja toiveet korkealla.

12.7.1996

*Upea Jazz-ilta. Tupa täynnä (68 maksanutta). Gentlemen Swingtet oli loistava ja jengi oli haltioissaan. Endo Mäkinen totesi olleen paras keikka viiteen vuoteen. Folke Neunstedtia kehuuttiin ja 230V:tä myös.*

Jazz-ilta ja juhannus sekä kevään kulttuuri-illat olivat konkreettisesti sitä, mitä me haaveilimme paikan olevan. Juhannus oli myös taloudellisesti onnistunut ja säätilan oikkuilla osa volttilaisista päätikin jäädä kotikylälle perinteisen Kauhavan juhannuksen sijasta. Tunnelma baarissa oli täydellinen vastakohta maaseudun perusbaareille. Sisällä istui kokonaisia perheitä, ja lapset juosta kirmasivat edestakaisin isossa tilassa. Vieri vieressä istuivat kahvia ja leivonnaisia nauttivat “kunnan kansalaiset“ ja olutta nauttivat kuolevaiset. Ulkona seisoskeli tupakkarinki, ja savuttomuus piti paikan viihtyisänä. Tavallisten baareissa viihtymättömien ihmisten ja pienten lasten “kriittinen massa“ aiheutti sen, että nk. juopot ja häirikötkin 95-prosenttisesti käyttäytyivät kunnolla.

Alapään Nuorisoseuran ohjelmallinen ilta baarin alkutaipaleella oli oiva esimerkki onnistuneesta koko kylän tapahtumasta. Parhaimmillaan tunnelma oli etäältä katsottuna kuin Aki Kaurismäen elokuvasta: Vanhan kaupan näyteikkunoista näkyi, kuinka lapset kirmasivat, vaarit ja muorit joivat kaffia ja teetä, jotkut joivat olutta ja jotkut siideriä, nuorisoseuralaiset esittivät elävää Kikka-imitaatiota, katuvalot olivat sammuneet, oven pielessä paloi ulkotuli ja baarin pihassa kiilsi tähtitaivaan alla rivi nelivetotraktoreita.

Kahvilalla oli alusta asti ystävänsä ja hienot hetkensä. Onistuneet juhannusjuhlat oli kylätapahtuma parhaasta päästä: levytanssia, grillausta ja mukavaa yhdessäoloa niin ulkona kuin sisälläkin. Kokkolalaisen jazz-bändin viihtyminen ja halu tulla uudestaan kertoo, minkälaiseksi Kahvila 230V olisi voinut muodostua, mikäli minulla/meillä olisivat henkiset ja rahalliset rahkeet piisanneet siihen yrittäjien mainostamaan “pakolliseen“ kolmen vuoden koeaikaan, ennen kuin mitään voittoja voi odottaa tai siihen erään yrittäjän sisäistämään tosiasiaan, että kahteen ensimmäiseen vuoteen ei kannata itselleen palkkaa odottaa.

Alkuvaikeuksien kanssa painivalla, mutta ideaansa uskovalla yrittäjällä on edessä kova velanotto tai leivätön pöytä suhteellisen pitkäksi aikaa. Meidän kohdallamme tuo leivätön aika

näytti liiankin todennäköiseltä. Uskoa tällaisen paikan tarpeellisuuteen oli välillä runsaastikin, mutta usko idean onnistumiseen nimenomaan harjoittamassamme muodossa ja Voltissa alkoi vähitellen hiipua. Sitoutumiseni Volttiin ei ollut kovin voimakasta ja olin jo ajatuksissani siirtämässä kahvilaa muualle Etelä-Pohjanmaalla. Suuntautuminen muihin ansioihin oli oman elämäni kannalta varman päälle pelaamista. Perheellisenä lapset sitoivat minua Pietarsaaren.

Klassinen “tosiyrittäjä” olisi minun asemassani sitkeästi purrut hammasta, ottanut velkaa ja järjestänyt vielä komeampaa ohjelmaa, uusinut baarin kaksiosaiseksi tupakkaosastoinen, jossa kapakkaosuus olisi tuonut rahat ja kulttuuriosa pitänyt imagoa yllä. Toisella kädellä olisi myyty elintarvikkeita ja toisella olutta.

Vaikka moni yrittäjä puhuu tuosta parin vuoden palkattomasta ajasta, niin silti uskon että maaseudulla pärjänneet yrittäjät ovat tuona tuottamattomana koeaikanakin jollakin elää ki-tuuttaneet. On eletty puolison tuloilla, haettu muualta ansiota tai sitten rehvasteltu kolmen vuoden tuottamattomuus onkin vain kovan alun myöhempää romantisointia.

Tässä tulee esiin myös yrittäjäyys elämäntapana; täytyy olla valmis myymään ideoitaan jatku-vasti ja sitoutumaan pitkällä tähtäimellä ei vain yritykseen vaan maaseudulla myös seutuun, missä on yrittäjänä. Perinteinen maaseutuyrittäjä onkin enemmän paikkaan sidottu ja silloin tällaisen siirtymäajan ymmärtääkin. Välttämätön toimeentulo on voitu saada esimerkiksi hiljalleen hiipuvasta maatilana pidosta. Tällaisille yrittäjille paikkakunnan vaihdos paremman tuloksen toivossa on mahdottomuus (ks. Ruuskanen 1995, s. 91-95).

## **2.8. Sitkeä kantajoukko ei riittänyt**

Palvelualalla ja varsinkin baariyrittäjäydessä en usko pitkien idean sisäänajojen olevan jär-keviä. Itse ajattelimme jonkinlaisen totutteluvaiheen kestävän seuraavaan syksyyn, mutta jo kesällä odottelimme kunnollista suosion räjähdystä, kun sana siististä ja viihtyisästä olut-paikasta kantautuisi kapakoita karttavan, mutta ulkonakäymisestä pitävän porukan korviin.

Ilmoittelimme säännöllisesti tapahtumista paikallislehdessä ja muutaman kerran paikallisra-diossa. Lisäksi levitimme usein joitakin mainoksia tärkeille paikoille kuten Voltti-marketin ilmoitustaululle ja postiin. Kevään 1996 aikana järjestimme vähintään joka toinen viikko ohjelmaa, mutta menestys oli pääosin heikko. Pohjanoteeraus oli se, kun vain noin viisi ih-mistä tuli kuuntelemaan kaupungista saapuneen lähikylältä kotoisin olevan hanurimestarin soittoa. Tätäkin tapahtumaa olimme mainostaneet lehti-ilmoituksella ja seinäilmoituksilla. Lisäksi hanuristin ystävä jakoi kotikylän postilaatikkoihin omaa hanuri-illasta kertovaa mai-

noslehtistä. Kokonaisuutena tuntui että ilmaisina ohjelmaittoina oli joskus vähemmän väkeä kun tavallisena viikonloppuiltana.

6.7.

*Ilmoitus levytansseista. Ei varsinaisia tanssijoita, hiljaista. Iltapäivällä Hanna, Teppo, Katja ja Co. Päivällä Jarmo ihmetteli ettei Erkki ole käynyt pitkään aikaan.*

Baari saavutti kuitenkin olemassaolonsa aikana pienen kantajoukon, joka tuli joko hakemaan vauhtia baarista mennessään kirkolle Isoon Anttiin juhlimaan tai sitten kerääntyä viettämään iltaa baarille. Usko siihen, että tämä kantaporukka hiljalleen rohkaisisi muitakin ja joukko laajenisi, hiipui syksyn 1996 myötä. Kahvilamme putosi jonnekin välimaastoon. Joillekin Kahvila 230V oli juopottelupaikka, eikä sinne saapuminen ei yksinkertaisesti sopinut asianomaisen julkisivuun. Jollekin se oli ”epäilyttävien tutkijahomojen mesta”, jota ei saanut kannattaa. Osalle maaseudun väkeä se ei ehkä herättänyt mitään erikoista reaktiota. Tällainen ravintolassa käymätön väki haki joskus jäätelöä, karkkia ja tupakkaa, kun kaupat olivat kiinni. Oma kantajoukko jaksoi kyllä sitkeästi tulla viikonloppuisin baarille elämän vilkastumista odottamaan.

Baaritoiminnan hiipuessa kriittinen katse kääntyi luonnollisesti myös peiliin. Tiesin, että olemukseni voi estää joitakin ihmisiä tulemasta baariin. Oletin vainoharhaisesti tai sitten aiheesta, että yliopistokoulutus paistaa kasvoiltani ja tekee asiakkaan olon vaikeaksi; onko hän tarkkailun alaisena? Opin ajan myötä myös sen, että baarinpitäjän olisi hyvä olla hieman alhaisempaa kastia, jolle voidaan naureskella. Erään vakioasiakkaan ja vakiokommentoijan mielestä minulla oli väärä asenne asiakaspalveluun; olin ylimielinen!? Todennäköisempi vaihtoehto oli se, että väittely ja keskustelu oli minulla niin verissä, että en ymmärtänyt, miten tärkeää on se, että baarinpitäjä vain myötäilee ja nauraa mukana. Tietenkin oli asiakkaita, joiden mielestä oli hauskaa että baarimikon kanssa saattoi väitellä politiikasta.

## **2.9. Kommandiittiyhtiön kasaaminen oli viimeinen ponnistus**

Vuoden 1996 lopussa yritimme monin tavoin pelastaa kahvilaa. Päätimme sallia tupakoinnin 230V:ssä ja baari muuttui tavanomaisemmaksi, mutta se ei riittänyt piristämään myyntiä. Yritin houkutella työtöntä työllisyyskurssilla olijaa vuokraamaan kahvilatoiminnan tai ostamaan sen samantien.

Viimeisenä ponnistuksena ideoin kommandiittiyhtiön perustamista, jossa neljä vastuullista yhtiömiestä jakaisivat työt ja vastualueet. Jouduimme Ilkan kanssa tekemään muita töitä

elääksemme, mutta baarin ja idean hengissä pitämiseen olimme valmiit tekemään joka neljäs viikko ”talkoita”. Kiinteistön omistajana Osuuspankki antoi meille mahdollisuuden vielä jatkoaikaan toivoen Ky:stä ostajaa kiinteistölle. Baariyhtiöön olisi päässyt mukaan parin tonnin panoksella, mutta kahvilan tuotot olisi jaettu tasan kaikkien vastuullisten kesken. Kyse ei ollut rahasta, sillä rahaa suunniteltuun kommandiittiyhtiöön olisimme saaneet jo alustavan lupauksen antaneilta äänettömiltä yhtiömiehiltä. Keskusteluihin kommandiittiyhtiövaihtoehdosta osallistui useita kyläläisiä ja kaikki uskoimme omistajapohjan laajentamisen tuovan uusia asiakkaita ”omaan” baariin. Myös kahvilan väliseinällä eristetyn tilavan varaston käyttöä kirpputoritoimintaan ideoitiin.

Kommandiittiyhtiön kokoaminen kaatui kuitenkin vastuuta ottavien äänellisten yhtiömiesten puutteeseen. Joku kiinnostuneista pelkäsi työttömyysturvansa puolesta (kahvilasta ei ollut odotettavissa tuloja ainakaan aluksi). Jotakin pelotti vastuukysymykset ja taloudelliset riskit, vaikka koetinkin vakuuttaa, että Ky ei ottaisi varsinaista velkaa, vaan kukin vastuullinen voi menettää vain sijoittamansa summan. Äänettömät yhtiömiehet olisivat saaneet lopettamislanteessa ensimmäisenä omansa pois kaluston myynnissä. Kysymyksessä oli vain kahvilan pidon jatkaminen yhtiömuotoisilla talkoilla, jossa kaikilla mukaan lähtevillä oli myös mahdollisuus taloudellisen menestyksen sattuessa saada korvausta työlleen.

Jotkut keskusteluun osallistuneista ymmärsivät riskien pienuuden, mutta kukaan ei uskaltanut lähteä kasvoillaan ja nimellään meidän kelkkaamme. Yhteisö suojautui pitämällä rivinsä kasassa ja vetämällä horjuvan kansalaisen takaisin riveihinsä. Me olimme ulkopuolisia eikä meihin kukaan uskaltanut liittyä. Tämä kävi hyvin ilmi baarin Ky-pelastusprosessin aikana kevättalvella 1997. Erään asiasta kiinnostuneen kyläläisen mukaan lähteminen vastuulliseksi yhtiömieheksi ja yhdeksi baarin omistajista estettiin sukulaisten voimakkaalla kehotuksella ”*pysyä erossa tuollaisten epämääräisten miesten puuhista*”.

Tämä Ky-pelastusprosessi ja sen kiville meneminen tietenkin helpotti lopettamispäätöstä. Kahvilalla ei ollut riittävästi kysyntää eikä paikallisten tukea takanaan eikä sitä ainakaan oltu otettu omaksi. Kahvilakiinteistö myytiin toukokuussa 1997, ja kiinteistön ostanut henkilö osti myös minun omistamani irtaimiston. Näin 10.5.1997 päättyi elokuussa 1995 alkanut yrittäjäurani Alahärmän Voltissa. Kuukausi pari vielä eläkemaksujen suoritusta ja viimeisten laskujen maksamisia ja kunniakas yrittäjän ura jää odottamaan omalta kohdaltani uutta nousua.

# 3. Tutkimusmetodista ja ilmiön etsinnästä

## 3.1. Omasta kokemuksesta yleisen ilmiön etsintään

Siitä huolimatta, että kohtasin kahvilan pidossa maaseudulla mukavia ihmisiä, jotka kannustivat jatkamaan, minua vaivasivat joissakin ihmisissä havaitsemani selkeä torjunta, vihamielisyys ja epäily. Omien ristiriitaisten kokemusteni kannustamana pohdin, onkohan muilla maaseudulla yrittäjänä toimivilla ”kaupunkilaisilla” samanlaisia kokemuksia? Johtuvatko kokemani vastoinkäymiset vain siitä, ettei minulla ole yrittäjänä kokemusta tai että olen kaupunkilainen ja akateemisesti koulutettu, enkä sovellu tällaiselle alalle? Paisuttaako kahvilan huono menestyminen omia ikäviä kokemuksia?

Omilla kokemuksillani oli siis tärkeä vaikutus siihen, että lähdin etsimään muiden yrittäjien kokemuksia maalle muutosta. Päätin haastatella kaupungista maaseudulle muuttaneita yrittäjäksi ryhtyneitä ihmisiä.

## 3.2 Kahvila 230V oli eräänlainen etnometodologinen invaasio

Ryhtyessäni yrittäjäksi Alahärmän Volttiin alkuperäisenä tarkoitukseni ei ollut tehdä tästä asettumisesta mitään tutkimusta vaan kiinnostukseni aiheet olivat muualla: yritystoiminnan piti tuottaa tietoa ympäristöeettisen yritystoiminnan markkinointia varten. Vasta kokemukset kylällä saivat minut kiinnostumaan maallemuuttajan ja alkuperäisväestön välisistä suhteista. Kahvilassa pitämäni päiväkirja ja muut muistot aineistona ryhdyin tarkastelemaan toimintaani ja löysin siitä yhtymäkohtia etnometodologian tutkimussuuntaan, johon tässä on syytä hetkeksi pistäytyä.

*Harold Garfinkelin* etnometodologisten ajatusten mukaan ihmiset luovat säännöt sosiaaliselle kanssakäymiselle jokapäiväisessä elämässään yhä uudelleen (*Heritage* 1996). Tämä uudelleen luonti, uusintaminen, johtuu lukuisasta määrästä julkilausumattomia sääntöjä ja selonteko-odotuksia.

*Muotoillessaan selontekoja toimijat ovat paikallisesti vaihtelevilla tavoilla tietoisia tilannekohtaisen tulkinnan avaamista mahdollisuuksista ja ongelmista. Niinpä on mahdollista havaita, miten he selontekojensa muovailussa ottavat huomioon sen, millaisia näkökulmia ja pakkoja niiden tulkintaan mahdollisesti tulee liittymään. Nämä näkökulmat ja pakot voivat vaihdella sen mukaan, kenestä*

*on kysymys tai millaiseen toimintaan selostus ja sen tulkinta liittyvät (esimerkiksi valittamiseen tai anteeksipyyntöön); tai ne voivat olla sillä tavalla institutioonalisia, että toimijat ottavat huomioon, mihin selontekoja käytetään yleensä kouluympäristössä, tuomioistuimissa, uutishaastatteluissa, hallinnossa tai muissa instituutioissa (Heritage s.177).*

Ihmiset siis ”tarkistavat” lähiympäristöstään normaalin toiminnan rajat erilaisilla selonteko-odotuksilla. Tästä arkipäiväisestä käyttäytymisestä, joka on esimerkiksi maaseutukylällä vuosisatojen kuluessa muotoutunut ja muokkautuu joka päivä, muodostuu myös jonkinlainen paikan henki tai atmosfääri, jonka maaseutukylälle muuttaja kohtaa. Muuttaja ei näe näitä ”julkilausumattomia” sääntöjä, ennen kuin hän asettuu asumaan ja rupeaa ihmettelemään miksi jotkut asiat tehdään niin kuin ne tehdään. Oma tunkeutumiseni kulttuurikahvilan kanssa Alahärmän Volttiin oli jälkikäteen ajateltuna tällainen etnometodologinen invaasio. Rikoin (ainakin joidenkuiden mielestä) joitakin julkilausumattomia sääntöjä perustamalla omituisen ”homobaarin” perinteisen maaseudun ytimeen.

Jokainen maallemuuttaja kokee omalla ja usein hyvin erilaisella tavalla ilmapiirin, joka kylällä vallitsee. Tämä kokemus riippuu hänen työstään ja sukupuolestaan sekä seudun kulttuurista, työttömyydestä ja kylän ”autioitumisasteesta”. Oma osansa on sillä, miten kukin kohtaaminen paikallisen ”alkuperäisväestön” kanssa on sujunut. Toisin sanoen kohtaaminen perusväestön kanssa riippuu siitä kontekstista, missä muuttaja maalla elää.

Voltin kylän sosiaalisesta käyttäytymisestä näkyviin tuli suunnitteluvaiheessa vain kohtelias ja kahvilaideasta kiinnostunut puoli. Sitä edustivat niin keskustelut kylätoimikunnan jäsenten kanssa kuin tapaamiset kunnanjohtajan, osuuspankin johtajan tai elinkeinoasiamiehen kanssa. Kylä ja kunta eli omaa elämäänsä. Vasta konkreettinen baarin perustaminen aina toimitilojen kunnostustyöstä lähtien nosti pintaan julkilausumattomia sosiaalisia käyttäytymissääntöjä, joita kylällä vallitsi.

Olen kuvitellut pyrkiväni eroon maaseudun kehittäjän roolista, mutta selvää on, että kaikkien hankkeitten taustalla on jonkinlainen maaseudun asioiden kohentaminen ja kehittäminen, hyvän elämän esteiden raivaaminen. Myös baarin perustaminen jonkinlaiseksi Härmänmaan tai Alahärmän henkisen kasvun yhdeksi pisteeksi oli tällainen ”maailmanparannusprojekti”. Tästä huolimatta minulla oli myös selkeä tavoite tehdä baari taloudellisesti kannattavaksi.

Samalla menin kuitenkin sekoittamaan maaseutukylän elämää ja sain eteeni siellä vallitsevia vanhoja käytäntöjä. Omista päiväkirjamerkinnöistäni voin nähdä eläneeni jonkinlaisen idealismin vallassa ja heränneeni siitä pikkuhiljaa arkeen, jossa muualta tulleen on syytä vakavasti

harkita, mitä perinteisellä maaseutukylällä sopii tehdä ja mitä ei. Tämä törmäys johdatti minut ilmiön äärelle ja kiinnostumaan siitä.

Toimittuani kahvilayrittäjänä Alahärmän Voltissa joulusta 1995 helmikuulle 1997 kohtasin yrittäjänä toimimisen vaikeuksien lisäksi kitkaa myös suhteessa paikalliseen ilmapiiriin. Erilaiset vihjailut yhteiskunnan tukiaisilla elämisestä, huumeiden välittämisestä nuorille ja myöskin suoraan päin kasvoja ladellut mielipiteet siitä, miten epäilyttävää on kun akateemisesti koulutettu ihminen kaupungista tulee maaseudulle yrittäjäksi, alkoivat askarruttaa minua. Koin osan ympäristöstä suhtautuvan minuun vihamielisesti tai vähintäänkin voimakkaan epäluuloisesti, vaikka kahvilalla oli myös vankkoja tukijoita.

Törmätessäni Voltin kylän ja Alahärmän kunnan asukkaiden ennakkoluuloihin jatkuvasti, olisi minun Garfinkelia tarkasti tulkiten ollut parasta alistua siihen, että en vain soveltunut niin taustani, koulutukseni, persoonani kuin liikeideanikaan vuoksi Alahärmän Volttiin kahvilayrittäjäksi. Tämän johtopäätöksen jälkeen minun olisi ollut paras häipyä nopeasti ja pitää suuni kiinni.

Epäilin kuitenkin kohtaamassani ongelmassa olevan jotakin yleisempää. Jotakin, jota voisi kutsua ilmiöksi ja jonka tutkimisella ja esittelyllä olisi yleistä kiinnostavuutta maaseudun kehittämisen ja maaseutututkimuksen kannalta.

### **3.3. Haastateltavat perinteiseltä maaseudulta**

Törmäsin siis kehittämisen innossani ilmiöön, joka kertoo maaseutukylällä vallitsevasta perinteisten sukujen ja muualta tulleiden välisestä jännitteestä. Joskus jännite on ollut vanhojen asukkaiden ja siirtoväen välillä, nyt se vallitsee vanhoja tottumuksia ja marssijärjestyksiä noudattavien ”alkuasukkaiden” ja maaseudulle muuttaneiden uusien asukkaiden välillä. ”Alkuasukkaat” muodostuvat vanhoista maata viljelevistä suvuista. Uudet asukkaat ovat nykyaikana hyvinkin heterogeeninen joukko idealistisia muuttajia, yrittäjiä tai maaseudulta sattumalta viran saaneita.

Koska maaseudun kehittämisodotukset kohdistuvat uusiin elinkeinoihin, minäkin valitsin kohderyhmäkseni näiden elinkeinojen edustajia, jotka eivät ole maatalousyrittäjiä. Useat kehittämisraportit peräänkuuluttavat uusia yrittäjiä ja vapaita ammatinharjoittajia. Haastattelin kaupungista maaseudulle muuttaneita 22 yrittäjää ja kahta ei-yrittäjää.

Kaupungista maalle päätyneitä yrittäjiä etsin pääasiassa ydinmaaseudulta, jossa eletään pal-



jolti vielä perinteisen maatalouden ehdoin ja joka on syrjäisen maaseudun jälkeen seuraavana autioitumisen vaaravyöhykkeessä. Pääalueeksi rajautui luontevasti Etelä- ja Keski-Pohjanmaa. Halusin lisäksi muutamia haastateltavia eteläisen Suomen vankalta maatalousseudulta, Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta. Nämä toimivat itselleni eräänlaisena maantieteellisenä varmistuksena, ettei ”alkuperäiset/uudet asukkaat” -asetelma ole puhtaasti pohjalainen ilmiö. Samaa tarkoitusta ajavat myös maalle muuttaneiden ei-yrittäjien tarinat Pohjois-Savosta ja Etelä-Hämeestä.

Ydinmaaseudulla tarkoitetaan määritelmällisesti aluetta, jossa elinkeinorakenne on alku- tuotantovaltainen, mutta jalostus ja palvelusektori ovat selvästi vahvempia kuin syrjäisellä maaseudulla. Kyse on siis alueesta, jolla maaseutu ja maatalous ovat vielä voimissaan, mutta elinkeinorakenne ei ole niin monipuolinen kuin taajamien läheisellä maaseudulla (Keränen 1993). Suurin osa (12/22) haastateltavista toimi Etelä-Pohjanmaalla, mistä olivat omatkin kokemukseni yrittäjänä. Lopuista kolme oli Keski-Pohjanmaalta ja seitsemän Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta. Yritykset olivat lähes kaikki 1-3 työntekijän pienyrityksiä. Vain yhdessä oli työntekijöitä hieman yli 10. Haastateltavat etsin kuntien elinkeinoasiamiesten ja muiden yrittäjien avulla.

Maaseudulle yrittäjäksi siirtyneiden tarinat kertovat vahvasta vetovoimasta, jonka suomalainen maaseutu joissakin ihmisissä aiheuttaa. Ajatus maallemuuttamisesta syntyy eri tavoin. Se voi kalvaa maaseudulta kaupunkiin tullutta vuosikymmeniä, kunnes tilaisuuden tullen puhkeaa kukkaan. Se voi olla piintyneen kaupunkilaisen järjestyttävä kokemus jostakin uudesta:

*Sit mä aloin pyöräillä siinä lähiympäristössä ja huomasin, miten luonto on mulle tärkeä. (H16)*

### **3.4. Maaseutututkimus on osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun**

Maaseudulle muuttaneiden yrittäjien haastatteluissa käytin teemahaastattelun menetelmää, jossa pyysin yrittäjiä kertomaan siitä, miten he olivat maalle yrittäjiksi päätyneet ja miten olivat maalla viihtyneet. Haastatteleman yrittäjät olivat paria poikkeusta lukuunottamatta hyvin kiinnostuneita tutkimuksestani ja halukkaita osallistumaan haastatteluun.

Ryhtyessäni haastattelemaan maaseudulle muuttaneita yrittäjiä, minulla oli vahva omakohtainen mielikuva perinteisen maaseutukylän vastaanottavaisuudesta. Voi siis kohdallani puhua ilmiön tarkentamisesta. Tutkimuksen suunnittelun alkuvaiheessa ajatuksenani oli haastatella

myös sellaisia kaupunkilaisyrittäjiä, joilla olisi mahdollisuus siirtää yritystoimintansa kaupungista maalle. Päätin kuitenkin keskittyä jo maalle muuttaneisiin ja sinne jääneisiin yrittäjiin. *Pertti Alasuutari* (1994) puhuu siitä, kuinka laadullisessa tutkimuksessa *aineistoa on syytä tarkastella aina vain tietystä teoreettis metodologisesta näkökulmasta*. Minä otin lähtökohdakseni kaupunkilaisen muuttajan näkökulman. Kiinnitin huomiota yrittäjien tarinoissa siihen, mikä viittasi muuttajan kokemaan kohteluun ja sopeutumiseen.

Tässä tutkimuksessa ei esimerkiksi verrata, kuinka paljon kukin yrittäjä minkäkin tyyppisestä asiasta puhui. Tällä tavoin pienemmälle huomiolle jäävät useidenkin yrittäjien voimakkaasti kokemat epäkohdat esimerkiksi yrittäjän eläkemaksuissa tai työntekijän sosiaalikulmuksissa. Näitä asioita tuodaan mielestäni riittävästi esille muissa tutkimuksissa ja myös yrittäjäjärjestöjen toimesta.

Maaseutututkimus on kuitenkin selkeästi käytäntöä palvelevaa ja sillä tavalla tutkimusasetelma oli perusteltu; halusin tietää, minkä merkityksen yrittäjät antavat omissa tarinoissaan sopeutumiselleen. Samalla tutkimukseni on osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun, kuten Alasuutari toteaa:

*Esimerkiksi kulttuuritutkimuksen piirissä lähdetään siitä, että tutkimuksen tarkoituksena on vanhojen ajatusmallien kyseenalaistaminen ja tajunnan laajentaminen, ei omien hypoteesien oikeellisuuden todistelu. Tutkijan tulisi katsella itsestäänselvyyksien horisontin taakse.*

*Tästä katsannosta yhteiskuntatieteellistä tutkimusta ei nähdä käytännöllistä informaatiota yhteiskunnasta tuottavana laitoksena, vaan pikemminkin kriittisenä kirjallisuutena, joka edistää järkiperaistä keskustelua yhteiskunnallisista asioista. (Alasuutari 1993 s.206)*

Maaseutututkimuksen käytännönläheisyyden avulla voidaan myös tuottaa käytännöllistä informaatiota maaseudun kehittämistyötä varten. Esimerkiksi tämän tutkimuksen validius ja yrittäjien sopeutumistarinoiden ”todenperäisyys” mitataan keskustelussa, jonka tämän ilmiö synnyttää. Maaseudun perinteiseen sosiaaliseen kontrolliin tai huolenpitoon perustuva henkinen ilmapiiri voidaan kokea merkitykselliseksi uusien ihmisten ja heidän myötä uusien ajatusten asettuessa maalle asumaan. Siksi pä koen tehtäväkseni vaeltaa törmäämäni ilmiön perässä oma vahva näkemys mukanani.

Laadullisissa tutkimuksissa otokset eivät ole tilastollisesti edustavia. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ilmiöistä. Validiteetti toteutuu, mikäli kuvattu ilmiö saavuttaa lukijoiden ”hyväksynnän” eli tutkimusraportin lukija havaitsee samoja asioita myös omassa kokemuspöirissään.

Laadullisessa tutkimuksessa, ja siis myös tässä tutkimuksessa, kerrotaan vain tähän tutkimukseen osallistuneiden ihmisten tarinaa. Mitään yksiselitteisiä yleistyksiä en väestöryhmästä (maaseudulle muuttaneet yrittäjät) tee. Vaikka vältän maantieteellistä yleistämistä, niin silti halusin maantieteilijänä haastatella yrittäjiä myös Pohjanmaan ulkopuolelta. Tällainen maantieteellinen täydennys palvelee mielestäni sitä, että ilmiö on löydettävissä muualtakin.

# 4. Kaupungista maaseudulle yrittäjäksi

## 4.1. Avoimia haastateltavia

Haastatteleman maaseudun yrittäjät olivat halukkaita kertomaan tarinoitansa. Monia kiinnosti tekemäni tutkimus ja omat kokemukseni yrittäjänä. Ainakin nämä kaupunkitaustaiset yrittäjät olivat ulospäin suuntautuneita, eivätkä yhtä poikkeusta lukuunottamatta olleet ollenkaan epäluuloisia tutkimukseni tai minun tarkoituksistani. Useat kokivat lisäksi tärkeäksi kertoa niin maallemuuttotarinsa iloista kuin suruistakin. Heidän halunsa kertoa omasta yrittäjyydestään voi selittyä kolmestakin tärkeästä näkökulmasta: Ensinäkin koettelemuksistaan yrittäjäksi ryhtymisestä ja yrittäjän arjesta, toiseksi heidän kokemuksistaan sopeutumisesta maaseudulle sekä kolmanneksi heidän halustaan olla esillä yrittäjänä ja siten vaikuttaa oman alansa kehittämiseen.

*Kyllä mä oon sitä mieltä että...me ollaan nyt oltu kauheesti kaikissa tällaisissa haastatteluissa ja mä sanoin että ei kieltäydytä mistään, sen takia että saisi edes tätä kautta sanoa mielipiteensä. (H13)*

Haastateltavat mielsivät minut osin toimittajaksi, jolle yrittäjä voi tuoda julki epäkohtia yrittäjiin suhtautumisessa, maaseudun ihmisten vastaanotossa ja samalla mainostaa yritystään. Tähän ilmiöön Pentti Alasuutarikin viittaa kirjassaan Laadulliset tutkimusmenetelmät .

*”Koska ’yhteiskuntatieteilijä’ tai ’sosiologi’ ei ole yleisön keskuudessa kovin laajasti tunnettu ammattikunta, hänet samastetaan lähimpiin tunnettuihin eli ’psykologisiin’ tai ’sosiaalityöntekijään.’ (Alasuutari 1993)s.130)*

Minut koettiin haastattelutilanteessa helposti toimittajaksi, joka välittää yrittäjän viestin muille. Joillakin saattoi olla alitajunnassa artikkeli, joka ravistelisi muita maalla asuvia, toisten viesti oli suunnattu kaupunkilaisille tai viranomaisille. Ne ovat yhtä kaikki tarinoita, jotka haastateltavat ovat halunneet julki tuoda. Ne kertovat kertojistaan ja asioista, jotka heitä ovat koskettaneet. Erityisesti matkailuyrittäjä ja taiteilija, jotka ovat tottuneet lehtien kiinnostukseen pitivät minua toimittajana. Haastattelun nauhoittaminen osin korosti tilannetta ja joskus arkaluontoisimmat tarinat kuulin vasta kun mankka ja muistiinpanovälineet olivat pakattu.

Lehtimies/haastateltava -asetelman lisäksi haastattelutilanteessa oli myös kollega-asetelma. Kertoessani omasta yritystoiminnasta halusin saada aikaan luottavaisen kollegiaalisen ilmiöpiirin. Olin ikäänkuin yrittäjäkohtalontoveri tai yrittäjäloukka, jolle kertominen vie

yrittäjien asioita eteenpäin.

Haastattelemiani yrittäjät kertoivat maaseudulle muuttamista koskevilla tarinoissaan sopeutumisestaan hyvin eri tavoilla. Joidenkin kokemukset olivat hyvinkin pinnassa ja päällimmäisenä kysyttäessä kokemuksia maallemuutosta. Joillakin taas muistikuvia ja mielipiteitä löytyi vasta tarkentavien kysymysten jälkeen. Aikaisemmin mainitsemani tarinankertomishalukkuus voidaan nähdä kaikkien näiden maalle muuttaneiden ja yrittäjäksi ryhtyneiden haluna vaikuttaa. Joillekin oma yritys ja itse yrittäjäyys oli paljon keskeisempi asia kuin sosiaalinen elämä maalla. Toisten törmäyskurssi uuden asuinpaikan ihmisten kanssa oli ollut siksi kova, että he halusivat purkaa kokemuksiaan. Yrittäjän ahdinko (eläkemaksut, vapaa-aika, palkatun työvoiman kalleus) oli joidenkin päällimmäinen ”tarina”, joka haluttiin haastattelijalle kertoa. Kahta haastateltavaa lukuunottamatta kaikkien tarinoiden pohjalla oli kuitenkin yleisesti oman kotiseudun ja maaseudun kehittämishalu. Haastateltavat halusivat edesauttaa maaseudun kehitystä kertomalla ja pohtimalla maaseudulla yrittäjänä toimimista.

Toinen poikkeuksista suhtautui epäillen kaikenlaisten projektien edullisuuteen muille kuin projektin vetäjille. Hän oli halunnut paeta suuren kaupungin lapsille tuhoisaa vaikutusta, viihtyi maalla, mutta ei kuvitellut omista maalla asumisen kokemuksistaan olevan kenellekään mitään iloa.

Toinen ”poikkeustapaus” epäili aluksi tarkoituksperiäni ja oli itse haastattelutilanteessa hyvin varovainen kommentissaan. Hän oli suhteellisen tuore muuttaja ja ilmiselvästi varoi sanojaan. Akateemisesti koulutettu yrittäjä ei ottanut tuoreena palvelualan yrittäjänä riskiä, tieteellisen tutkimuksen vaitioloperiaatteiden vakuutteluista huolimatta hän ei luottanut minuun. Kyse lienee samanlaisesta tilanteesta, jonka *Leena Eräsaari* mainitsee kirjassaan ”Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä“:

*”..tilanne oli siis se, että pitkän - yliopistollisen tai professionaalisen - koulutuksen saaneet työntekijät suhtautuivat tutkimukseen alusta loppuun varauksin, kokonaan kieltäytyen tai jatkuvia sisäänpääsyneuvotteluja toivoen.” (Eräsaari 1995 s.43)*

## **4.2. Yrittäjäyys alkoi maalla**

Lähtiessäni etsimään maaseudulle kaupungista muuttaneita yrittäjiä haastateltaviksi, tavoitteenani oli löytää ihmisiä, jotka olisivat toimineet yrittäjinä myös kaupungissa ja siirtäneet yritystoimintansa sitten jostakin syystä maalle. Tällaisten yrittäjien löytäminen osoittautui kuitenkin sangen vaikeaksi. Enemmän löytyi yrittäjiä, jotka olivat jostakin syystä muuttaneet

maalle ja siellä sitten ryhtyneet yrittäjiksi. Haastattelemistani 22 yrittäjästä vain neljä oli ollut saman alan yrittäjänä myös kaupungissa. Kahdella oli kokemusta yrittäjänä olemisesta, mutta eri alalta. Suurimmalle osalle oli ryhtyminen yrittäjäksi ollut tärkeällä sijalla ajatuksissa pidemmän aikaa. Maaseudulle muutto teki tämän mahdolliseksi.

Haastateltavia etsiessäni halusin löytää sellaisia yrittäjiä, joiden työ voisi yhtä hyvin sijaita kaupungissakin. Sen vuoksi mukana haastatteluissa on vain kaksi kaupungista muuttanutta, joiden yrittäjyydestä osa on sidoksissa maatalouteen ja maatalaan. Mukana haastateltavissa on erilaisia palvelualan yrittäjiä, taiteilijoita, metallialan yrittäjiä ja suunnittelijoita yhteensä 15 erilaisesta ammattiryhmästä.

Neljässä haastattelussa yrittäjänä oli yksin nainen ja kolmessa nainen oli toinen haastateltava. 15 haastattelua sujui pelkän miehen vastausten varassa. Naiset ottivat helpommin esille henkisen pärjäämisen kyläyhteisössä. Heitä häiritsivät selvästi enemmän sosiaalisen elämän vaikeudet. Miehillä korostuivat enemmän itse yrittäjyyteen liittyvät kysymykset. Tähän vaikutti myös eräässä haastattelussa esiin noussut seikka: roolijako on maaseudulla hyvin paljon perinteisempi ja selkeämpi kuin kaupungissa.

*Roolit ja tehtävät on hirveen paljon terävärajaisemmat täällä kuin mitä ne on kaupungissa tällä hetkellä. (H22)*

Joissakin tapauksissa sukupuoleen liittyvät roolit saattoivat olla todellisella törmäyskurssilla:

*Tänne saatto tulla joku...me oltiin syömässä niin yhtäkkiä tuli.. eteisessä ku oli siellä. Kaks miestä kampas siellä tukkaansa. Ne oli tullu potkukelkalla kattomaan, että minkälaisia taiteilijoita täällä on. Sitten keitettiin kahvia ja... mulle ne ei puhunu, kun mä olin nainen. Naiselle ei ja se on vieläkin vähän silleen, että mua ei niinku ollu silleen olemassa. Kuitenkin, koska mä olin tällainen kaupunkilais-taiteilijahutsu, muhun suhtauduttiin kuitenkin vähän silleen oudosti. Erilailla. Ne saatto vetää taskustaan taskumatina ja tota: - "Taiteilijoita ku ootta niin varmaan täällä ryypätään!" (H13)*

Miesyrittäjällä itse työ ja yrittäjyys täyttivät elämän. Tavallisimmillaan tällainen rennosti porskuttava yrittäjämies oli silloin, kun hänen yrityksensä oli tuotteita valmistava ja yrityksen asiakkaatkin olivat 90 prosenttisesti yli 100 km etäisyydeltä tai kauempaa. Heillä ei tyypillisesti ollut vapaa-ajan ongelmia, eikä ongelmia ympäristönkään kanssa ollut, kun sitä ei varsinaisesti noteerattu. Tiedustellessani muiden perheenjäsenten sopeutumista maallemuuttoon, sain vain summittaisia vastauksia, että kyllähän ne on jo alkanu tottua.

*Mä oon sen sortin ihminen että mulle on yks hailee, mihinä mä asun. Mä viihdyn ja oon siellä missä on työtä. Ei mulla ollu ropleemia, mutta perheellä oli pikkuusen. Tanttuväelle on ehkä aina joillakin paikkakunnan vaihdos suurempi kynnys kuin toisilla. Ei mulla tälläkään hetkellä. Mulle on yks hailee jos sopivat eväät ja ehdot löytyy, niin kyllä mä tämän pajan kanssa lähären mihinkä hyvänsä. (H17)*

Rajasin haastateltavien joukosta pois ne paluumuuttajat, joilla oli vain lyhyt kokemus kaupungissa asumisesta. Tällaisia ovat esimerkiksi yrittäjät, jotka olivat käyneet vain koulutuksessa kaupungissa ja sitten palanneet kotitalalle käynnistämään omaa yritystä. Koko haastateltavien joukossa oli muutama selkeästi paluumuuttaja ja useita, joilla oli voimakkaat siteet ja lapsuuden tausta pienellä maaseutupaikkakunnalla. Selkeästi syntyjään kaupunkilaisia haastateltavista oli noin 7-8. Useimpien synnyinpaikka oli maaseudulla, mutta he olivat jo varhain muuttaneet kaupunkiin kouluun ja ansioon. Halu palata maaseudulle oli syntynyt kullakin ihmisellä erityyppisessä tilanteessa, mutta kaipuu luonnon rauhaan ja paikkaan, jossa on tilaa, olivat yhdistäviä piirteitä. Joillakin itse siirtymähetken määräsi sattuma.

Vaikka halu muuttaa maaseudulle oli suurimmalla osalla määräävä maalle muuttoon vaikuttava tekijä, vasta halu ryhtyä yrittäjäksi oikeastaan mahdollisti tämän siirtymisen. Palkkatyöhön väsyminen ja työtahdin kiristyminen olivat joillekin maallemuuton syitä. Olemassaolevan yrityksen ostaneilla haastateltavilla ei ollut aina selkeää maaseudulle hakeutumisen halua, mutta selkeä tähtäin kuitenkin asuinpaikasta pienikokoisessa kaupungissa tai maalaiskunnassa. Sinne sitten elämä vei, mistä sai yrityksen ostettua. Menestyvää yritystä kaupungista ei varmaankaan ole helppoa ottaa mukaansa. Sen vuoksi oli vaikeata löytää sellaisia haastateltavia, jotka olisivat olleet yrittäjiä jo kaupungissa.

### **4.3. Maalle kaipuu !?**

Vaikka haastateltavien varsinaisen maallemuuton syy vaihteli hyvinkin paljon, maaseudun rauha merkitsi paljon niillekin, jotka ajautuivat jollakin tavalla vahingossa maaseudulle. He eivät voisi kuvitella palaavansa kaupunkiin. Maaseudun rauha merkitsi hyvin monenlaisia asioita. Se saattoi olla työrauhaa tai rauhaa turhilta sosiaalisilta kontakteilta. Maaseudun rauha oli myös pakoa mielettömäksi käyvästä tulospaineesta.

*Kun kaupungista lähtee maalle, niin pitää olla aivan erilainen arvomaailma. Elikkä kumpikin oltiin vähän väsyttynyt kaupungissa olemiseen. Meille se tuli sopivasti ja tuota kaupungissa on omat ongelmansa asua ja elää ja sitten kun on omia lapsia. Hesarin tutkimuksen mukaan joka kolmannelle nuorelle oli tarjottu*



*huumeita viime vuonna. Täällä yhteisö pitää vähän silmällä. Ei ole niin avointa se. (H5)*

Maaseudun rauhan lisäksi turvallisuus ja harrastukset olivat tärkeitä seikkoja maaseudulle hakeutumisessa.

*Kyllä mä tiesin, että elintaso laskee ja elämä on kovempaa, mutta jotenkin kyllä mä olen viihtynyt. Täällä on järviä ja mä harrastan kalastusta ja metsästystä... Mulla ehkä suurin syy oli se, että mä pelkäsin että omat*

*lapset joutuu huumekierteeseen ja semmoiseen. Mä näin miten siellä meni rikkaiden lapsia, ja hyvin koulutettujen perheistä lähteneet lapset sortu siihen. Rupes hirvittää, jos omat lapset sortuis siihen. Se on se jengi, joka vetää siihen. Eikä vanhemmat paljon pysty vaikuttamaan, kenen kanssa ne leikkii ja seurustelee. Pikkusen ne arvomaailmat siinä...ei raha enää kiinnostanu sillä lailla. (H11)*

Joillakin miehillä kalastus- ja metsästysmahdollisuudet näyttelivät tärkeää osaa maallemuutossa, vaikka ne eivät muuttopäätöstä kysyessä olisikaan tulleet selkeästi esille. Turvallisuutta jokainen pienten lasten kanssa muuttanut korosti, ja lasten suojaaminen suuren kaupungin huumejengeiltä oli erään muuton tärkein syy.

Lasten kiinnittyminen paikkakuntaan oli esteenä poislähdölle myös tilanteessa, missä aikuiset eivät täysin olisi kotiutuneetkaan maaseutupaikkakunnalle.

*Kyllähän siinä tietysti oli... silloin oli niinku ne pahimmat sellaiset sopeutumiset menny ohi. Se on aika oleellista. Pojalla oli alkanu koulu ja sillä oli selkeä maalaisidentiteetti, eikä se olisi halunnut muuttaa kaupunkiin täs vaihees varsinkaan. (H 13)*

Mukana oli joitakin yksittäisiä suunnittelemattomia maalle ajautumisia yrityksen oston tai puolison työsaannin kautta, mutta selvästi suurin osa hakeutui maalle pitkällisen kaipuun saattamana. Maaseudun nähtiin tarjoavan runsaasti tilaa ja mahdollisuuksia sellaiselle toiminnalle, jota kaupunki ei voi tarjota. Tämä saattoi olla edullista sisätilaa tai mahdollisuutta laajentaa ja rakentaa tai tehdä ulkona erilaisia töitä. Näkivätppä jotkut haastateltavista maa-



seudun loputtomana mahdollisuuksien areenana.

Neutraaleimmillaankin maaseutu tarjosi ratkaisuvaiheessa selkeitä etuja:

*Me aateltiin, että joko kaupunki, ja maksetaan kunnon vuokraa, mutta ollaan kunnon yhteyksien päässä tai sitten halvalla syrjäseudulla ja sillä saadaan kompensoitua. Eihän se maallemuutto mitenkään vastenmielistä ollut. Ei se ollut varsinainen syy. Olisin ehkä tykännyt olla lähempänä asfalttiteitä. (H13)*

#### **4.5. Yrittäjän arki**

*Missään vaiheessa ei ollut tarkoitus ruveta yrittäjäksi. Meillä ei ole minkäänlaista yrittäjäpohjaa suvussa, ollaan valkokaulustyöläisperheistä. (H13)*

*Kun sä olet yrittäjänä, niin ei ole pekkaspäiviä eikä vapaapäiviä, eikä sairaslomapäiviä eikä kesälomia, eikä talvilomia eikä joululomia. Siinä on niin paljon sellaisia asioita, että ei tule ajatelleeksi (H 12.).*

Maaseudulle yrittäjäksi muuttaneiden kokemukset yrittäjinä voisi kiteyttää yllä oleviin lainauksiin. Varsinkin pieni palvelualan yritys on maaseudulla yötä päivää toiminnassa. Asiakkaita on paras palvella silloin kuin niitä saa, ja omaa vapaata ei uskalla pitää. Moni totesi, että maaseudulle asettuvan yrittäjän on syytä heittää mielestään helppo elämä ja rikastuminen. Väestömäärät ovat pieniä ja millään hokkuspokkus-kampanjoinnilla ei kerätä helppoa rahaa. Joidenkin yrittäjien tarinat toistavat ”kesäloma - onko se jotain syötävää?” -legendaa.

Moni pieni palveluyritys maaseudulla elääkin ikävässä pakkoraossa, jossa oman työn määrän lisääminen ei tuo lisää vapaa-aikaa ja yhdenkin ammattitaitoisen työntekijän hankkiminen vaatisi niin suurta liikevaihdon lisäystä, että harvaan asutulla maaseudulla se ei kannata.

Parhaiten tuntuivatkin pärjäävän metallialan yritykset, joiden asiakkaat asuvat kaukana. Isohkon hallin rakentaminen tai vuokraaminen on maalla halvempaa, ja usein kunnat tulevat hallin rakentamisessa vastaan. Ainoastaan rahtikustannukset ovat riasana.

Yrittäjän arjen tarinoissa yllättävää oli haastateltavien tyytyväinen palaute pankeista ja pääosin myös kuntien suhtautumisesta yrittäjiin. Sen sijaan valtion virkamiehet piirihallinnossa ja ministeriöissä saivat melko yksiselitteisen ja joskus jopa katkeran tuomion byrokratian hallinnasta ja yrittäjyyden ymmärtämättömyydestä.

*Kaikki valtion, ministeriön ja elinkeinopiirin viranomaiset ovat ihan .... Eihän ne tiedä mistään mitä tapahtuu saati sitten yrittämisestä. Sehän on ihan kylmä totuus. Ei se ole mikään mielipide. Siellä on yritystutkija -nimikkeellä ihmisiä, joilla ei ole harmainta aavistusta yrittämisestä saati sitten kehittämisestä tai ideoista. (H22)*

#### **4.6. Asumishistoria**

Haastateltavien maaseudulla elämisen aika vaihteli suuresti, vaikka suurimman ryhmän muodostivatkin noin 5-8 vuotta maaseudulla asuneet eli 1990-luvulla muuttaneet. Tuoreimmat olivat juuri muuttaneet ja vasta aloittamassa yritystoimintaansa. ”Vanhimmat” yrittäjät olivat asuneet jo lähes 20 vuotta maaseudulla. He eivät enää muistaneet kaikkia alkuaikojen tapahtumia. Toisten tarina oli vasta alussa. Etsimäni ilmiö löytyy kuitenkin eri muodoissa kaikista haastatteluista, joissakin vähäisenä ja joissakin hyvinkin selkeänä. Juuri muuttaneilla ensimmäiset kokemukset eivät vielä vaikuta alkuinnostukseen, vaan ne saavat osakseen ihmettelyä.

*Sitä vaan huomaa sivusta joitakin asioita. Mäkin kysyin että eiks näihin kokouksiin saisi tulla, niin mulle kerrottiin, että ne on hallituksen kokouksia, ettei niihin tarvita tulla. Kaikki muut saman alan yrittäjät kuuluvat hallitukseen paitsi me. Hallituksen ei tarvitse edes informoida kokouksesta. Kaikkii tämmöstä. (H1)*

Jotkut pitkään maaseudulla asuneet ”kaupunkilaiset” eivät juurikaan kokeneet alkuajan sopeutumisen kokemuksia merkittäviksi, silloin kun ne ovat jääneet taakse sen kummemmin jälkiä jättämättä. Maaseutuasumisen hyvät kokemukset olivat vallalla ja esimerkiksi kateuden kokemukset vähäisiä. Tällöin asia kuitattiin, että ”sellaistahan on aina maaseudulla”.

Toisaalta maaseudulle sopeutuneista yrittäjistä löytyi sellaisia, jotka itsekin ihmettelivät kuinka hyvin jotkut negatiiviset kokemukset ovat heidän mieliinsä syöpyneet, kun ne vielä pitkän ajan jälkeen muistuvat elävinä mieleen.

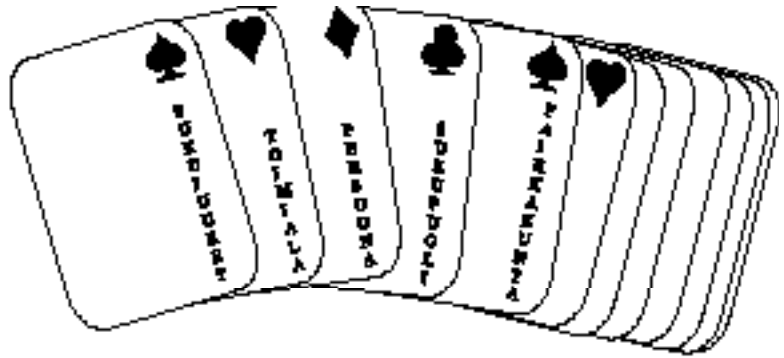
*Kuitenkin huomaa että kun rupee muistelemaan, niin on ne aika lailla satuttanu, kun niitä muistaa vielä 20 vuoden päästä ihmisten sanomisia. Vaikea paikka. (H13)*

Tämä kuvastaa sitä, että maaseudulle kaupungeista muuttava kohtaa ilmiön, joka ei ole sidottu mihinkään aikakauteen tai yksilön maaseudulla viettämään aikaan. Se miten kukin kohtaa asian, riippuu muista tekijöistä, joihin palaan myöhemmin. Aika ei siis ole välttämättä muuttanut ympäristön suhtautumista tulijoihin, mutta 70-luvulla tällainen kaupungista maalle tulija

oli useimmilla alueilla enemmän kummajainen kuin nykyään. Esimerkiksi eteläisen Suomen ydinmaaseudulla ovat kaupungista muuttaneet jo yleisempi ilmiö.

#### **4.7. Elämän valttikortit: juuret, sukupuoli, siviilisääty, toimiala, persoona, paikkakunta**

Maaseudulle sopeutumiseen vaikuttavat hyvin monet seikat. Muuttajan elämäntilanteen, persoonan, toimialan, sukupuolen ja muiden seikkojen lisäksi myös alueet ovat erilaisia. Joillakin alueilla ollaan totuttu tulijoihin, ja isommalle paikkakunnalle on usein helpompi asettua kuin pieneen yhteisöön. Joskus hyvin perinteiset maataloudesta elävät talonpoikaisyhteisöt ovat heikkoja sietämään uusia tulijoita. Vanhat suvut hallitsevat, ja kylässä vallitsee tietty tapa hoitaa asioita ja eräänlainen nokkimisjärjestys. Tällaiset vanhojen perinteiden ja sukujen painolastit tulevat selkeästi esille vain joissakin haastatteluissa, mutta paikkakunnat eroavat tässä suhteessa toisistaan.



Tässä tutkimuksessa ei ole haluttu korostaa paikkakuntien välisiä eroja, sillä myös saman paikkakunnan voi nähdä erilaisin silmin: Lähes yhtä aikaa paikkakunnalle muuttaneista yrittäjistä toinen oli paluumuuttaja ja luottamushenkilö ja toinen täysin ulkopuolinen. Paikkakunnan ihmiset ovat molemmille ”samat”, mutta toinen on ”Meitä” ja toinen ”Muita”. Paluumuuttajan oli helppo päästä sisään kun taas ulkopuoliselta meni monta vuotta ennakkoluulojen voittamiseen. Haastattelujen olisi luullut kertovan täysin eri paikkakunnista.

Yrityksen menestyminen tuo usein oman lisävärinsä kertomuksiin. Kuitenkin äskeisen samalta paikkakunnalta kertovan kahden erilaisen tarinan yrittäjät ovat molemmat taloudellisesti menestyviä. Toisaalta samalla paikkakunnalla vaikuttavat yrittäjät kertoivat samanlaista tarinaa ihmisten suhtautumisesta tulijaan, vaikka toinen yrittäjistä olikin menestynyt ja toinen pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa.

Paikkakunnan lisäksi tärkeitä maaseudulle sopeutumiseen vaikuttavia muuttujia ovat yrittäjän sukulaisuussuhteet paikkakunnalla ja hänen persoonallisuutensa sekä sukupuolensa.

Sukulaisuus auttaa muita asettamaan tulijan johonkin tuttuun yhteyteen. Ulospäinsuuntautuva persoonallisuus voittaa helpommin ympäristön luottamuksen kuin hiljaa omissa oloissaan odotteleva. Maaseudun perinteisen jyrkän sukupuolten roolijaon vuoksi miehen on usein helpompi löytää paikkansa yhteisössä, sillä aktiivista naista oudoksutaan vielä maaseudulla ja ulkopuolelta tulleelle naiselle harvoin suodaan mahdollisuus käyttää aktiivisuuttaan.

Myös toimiala vaikuttaa siihen, minkälaiseksi suhteet lähiympäristöön muotoutuvat; Palvelualan yrittäjän on otettava huomioon lähiseudun ihmisten näkemykset huolellisemmin kuin sellaisen tuotteita valmistavan yrittäjän, jonka asiakkaat sijaisevat kaupungeissa tai yleensäkin kauempana. Joidenkin ammattien harjoittajat kotiutuvat helposti maaseudulle. Esimerkiksi pätevän opettajan asettuminen pienelle paikkakunnalle saa useimmiten ihmiset tyytyväisiksi. Maaseudulla tuntemattoman ammatin harjoittaja, kuten taiteilija, joutuu selittämään työtään enemmän kuin perinteisen metallipajan pystyttäjää. Eräs taiteilijayrittäjä puhui 50 kilometrin valkoisesta vyöhykkeestä yrityksen ympärillä: sen sisältä oli turha odottaa asiakkaita. Toisaalta paikkakunnan omiin joukkoihin päässeen taiteilijan töitä vietiin tuliaisiksi vierailtaessa oman kunnan ulkopuolella.

Eräs yrittäjä puhui tunnustuksen antamisen vaikeudesta oman kylän ihmiselle. Tämä ei koskenut vain outoa kaupunkilaista vaan usein ihan yhtä lailla uutta kehittävä vanha asukaskin joutui hakemaan asiakkaansa muualta kuin lähistöltä.

*Niin kyllä sen täytyy olla erityisen voimakas persoona, jos se täältä kotipaikkakunnalta tulee hakeen multa vaatteita. Se hakee ne naapuripitäjästä, joltakin ihmiseltä, jota se ei tunne. Sitä ei voida sitä tunnustusta antaa oman paikkakunnan ihmiselle, vaan se on tietynlaista kateutta ... etten mä vaan luule niistä liikoja. (H22)*

Tässä on mielestäni kysymys osin nk. lähisokeudesta, siitä ettei ”nähdä mitä hyvää itsellä on”. Mutta samalla oli yllä lainatun yrittäjän mielestä kyse myös maaseudun vanhasta oma-varaisajattelusta. Kaikki mahdollinen pitää pystyä itse tekemään ja valmistamaan. Se mitä joutuisi mahdollisesti naapurista ostamaan, niin sitä ei tarvita tai siitä ”ei olla kiinnostuneita”. Myöntämällä, että toiselta voi saada apua ja että toinen on hyvä jossakin, tulee tahtomattaan myöntäneeksi, että ei olekaan suvereeni kaikessa.

## 5. Moon meiltä ja muut on meidän krannista - Ilmiö Me ja Muut

Vaikka haastattelemieni yrittäjien kokemukset maaseudun vastaanottavuudesta vaihtelivatkin voimakkaasti, silti asetelma **Me ja Muut** oli havaittavissa kaikista haastatteluista. Toimialasta, persoonasta, sukupuolesta ja paikkakunnasta riippui, minkälaisena kohtaaminen paikallisen ”alkuperäisväestön” kanssa sujui. Ongelmattomimmillaan se heijastui arvostetun paluumuuttajan puheissa, joissa korostui vain maalle jääneiden asenteiden vanhakantaisuus.

*Ei oo periaatteessa ollut kotiutumisen yllätyksiä. Siinä mielessä, että tämä yhteisö haluaa yllättävänkin voimakkaasti riveihinsä. Ne haluaa ulkopuolista näkemystä kunnan sisälle....Kyllä mulle on tullut sellainen käsitys, että kateutta on kaikkialla. Sitä on kaupungeissakin. Harvaan asutulla seudulla se näkyy, kun reagoinnit pystyy laskemaan.(H6)*

Pahimmillaan muuttajan täytyi tehdä töitä sopeutumisensa kanssa yhtä paljon kuin itse yrityksen käynnistämässä.

*Mä uskon että on olemassa sellainen koeaika - muutama vuosi on kaikkein kovinta koeaikaa ja 10 vuotta sisäänajoa. Jos niin kauan oot ollu hengissä, niin sinut hyväksytään ja rupee asiat luistamaan. (H13)*

Rankimpia maallemuuttotarinoita kuunnellessa mieleeni nousi ajatus, että suomalaisella perusmaaseudulla ei pärjää kuin tietty todella sarvikuononahkainen persoonallisuus, joka kestää omituisia juoruja, vihjailuja, suoraan päin kasvoja sanottuja arvosteluja jne.

Maallemuuttaja voi kohdata tulijoihin kohdistuvan penseyden hyvinkin arkisissa tilanteissa:

*Konkreettisesti meihin kohdistuvat ennakkoluulot selvisivät, kun tarvitsimme polttopuuta talveksi ja halusimme ostaa niitä. Kylässä, joka oli metsien ympäröimä, jossa joka talossa oli valmiit puut useaksi vuodeksi, kukaan ei edes tiennyt kuka voisi meille puita myydä! (H23)*

Tällaista tarinaa ja kokemusta purskahteli pariskunta, jonka tapasin Pohjois-Savon syrjäkylällä. He eivät olleet yrittäjiä, mutta haaveilivat jonkinlaisesta yrittäjyydestä tai omavaraiselämästä maaseudulla. Maaseutu ei vastannut odotuksia. Romanttiset kuvitelmat olivat vaihtuneet järkytyksen kautta pieneksi vihaksi kylää kohtaan, joka ei heitä hyväksynyt täysivaltaisiksi

jäsenikseen. He olivat tehneet yhden uran Helsingissä ja etsivät uudenlaista elämää maaseudun rauhasta. Pääkaupunki oli jätetty mielihyvin, eivätkä karvaat kokemukset vieneet missään nimessä ajatuksia paluumatkalle. He olivat muuttaneet maalle ja maalle he olivat myös päättäneet jäädä. Usko siihen, että ystävällisempi kylä löytyy muualta, oli luja.

Pohjois-Savon syrjäkylään muuttaneen pariskunnan toisella puolisoilla oli maalaistausta ennen Helsinkiin muuttoa, mutta toinen oli puhtaasti helsinkiläinen. Ahkeria työtä pelkäämättömiä ihmisiä molemmat. Heidän halunsa kertoa tarinaa ”julkiselle sanalle” tai tutkijalle johtui eräänlaisesta huijatuksi tulemisen tunteesta. Jos he olisivat vain törmänneet pitkiin etäisyyksiin, hiljaisuuteen, tapahtumaköyhyyteen tai elämän yleiseen käytännön vaikeuteen maalla, he olisivat olleet hiljaa ja nuolleet haavansa. Tuhtumuksen aiheutti kuitenkin oman mielikuvan ja kylällä kohdatun todellisuuden välinen ristiriita. Synkät kuvaukset maaseudun autioitumisesta ja reportaasit hyvin sujuneista maaseudun elävöittämissuunnitelmissa olivat luoneet mielikuvan maaseudusta, jonne kaikki uudet asukkaat ovat tervetulleita.

He vuokrasivat mökin, kunnostivat sen omalla työllä ja noin puolen vuoden kuluttua tarmoa täynnä käänsivät katseensa mökistä kylälle päin ja koettivat tehdä tuttavuutta ja osallistua kylätoimintaan. Eräiden hyvin konkreettisten tapausten jälkeen heille valkeni, ettei heidän aktiivisuudestaan pidetty, eikä heitä oikeastaan tarvittu kylällä.

*Kevään edetessä odotuksemme ei enää ollut korkealla, etenkin kun eräs kylän herrahenkilöistä katsoi asiakseen, usean henkilön läsnäollessa tuoda selkeästi ilmi kielteisen mielipiteensä muutostamme, vuokralla-asumisestamme, elämästämme ja siitä, ettemme ole tervetulleita kylään. (H23)*

Myös muutajien ideoima kioski/kahvila/myymälä -idea tyrmättiin, koska ei kukaan kyläläinen missään tapauksessa tulisi käyttämään heidän palveluaan.

Jos on pohjoisen Savon syrjäisen kylän ainoalla ulkopuolisella vaikeaa, niin helpompaa ei ole väkevän maatalousseudun uusilla asukkailla eteläisessä Hämeessä. Syvällä ydinmaaseudulla, mutta riittävän lähellä Lahtea maaseutuasuminen on jo yleisempää kuin aivan syrjäseudulla. Vaikka kylällä onkin useampia muuttajia, maata omistava isäntäjoukko tekee ”veren kuljettamien” osallistumisyhtymät vaikeiksi, silloin kun on kyse yhteisen kylän suunnittelusta. Erään muuttajan mukaan heitä tarvitaan tuomaan lapset kouluun ja rahaa lähikauppaan, mutta tasavertaisiksi kyläläisiksi heitä ei haluta. Toinen liian innokas kylän kehittäjä löysi eräänä aamuna jätteöljyä postilaatikostaan palkkiona maisemanhoito/matkailuideoittensa liian konkreettisesta esittämisestä. Maanomistus on suomalaisella maaseudulla vielä erittäin pyhä. Yllä kuvattu äärimmäisesti toiminut oli kuitenkin selkeässä vähemmistöissä kylällä ja avoin

keskustelu tapauksesta puhdisti sopivasti ilmaa ja pariskunta viihtyy kylällä:

*Mukavaa, kun tuntee kyläläiset ja asuinympäristö ei ole anonyymiä niinkuin kaupungissa. Lisäksi tällainen erilaisuus on myös hyvä asia - se kasvattaa - et voi paeta samanmielisten seuroihin kuten kaupungissa. (H24)*

Kaikki eivät silläkään kylällä saa voimaa ristiriidoista. Lintumies, joka maanomistajan mielestä oli liian innokas mielummin muutti perheineen kahdeksan asuinvuoden jälkeen pois kylältä kuin kävi poimimassa pois ripustamansa linnunpöntöt puista.

Yllä kuvatut kaksi törmäystä tapahtuivat muille kuin perinteisille yrittäjille. Toinen niistä päättyi onnelliseen juurtumiseen ja toinen poislähtöön. Toisenlainen tilanne on yrittäjällä, joka rakentaa koko elantonsa jonkin alueen ja siellä viihtymisen varaan. Yritystoiminnan siirtäminen paikkakunnalta toiselle ei ole helppo asia.

Maaseutu- ja kaupunkiyrittäminen eroavat toisistaan siinä, että maaseudulla sosiaaliset suhteet pahimmillaan (parhaimmillaan?) vievät yhtä paljon energiaa kuin itse yritystoimintakin. Kaupungissa yrittäjä voi useimmiten pitää yrittäjäpersoonansa erillään sosiaalisten suhteittensa verkosta, mikäli haluaa. Hän ei kohtaa esimerkiksi sellaista ongelmaa kuin espoolaissyntyinen maaseudulle muuttanut yrittäjä:

*En ole kertaakaan käynyt kaljalla koko neljän vuoden aikana. Meillä on tietoisesti valittu profili, että ei käydä kaljalla. Täällä on joko/tai, täällä ei ole sellaista harmaata aluetta. Täällä on musta-valkosta. Enkä meinaa käydä. Kyllä mä kotona voin ottaa, mutta siinäkin vedetään vähän sellaista matalaa profilia. Omat kaveritkin naureskelee, kun pyydän pitämään pullon piilossa. Se on se suhtautuminen täällä sellaista, että se yksi pilsneripullon näkyminen täällä on dokaamista. Siinä suhteessa, jos me käydään joskus ulkona, niin se on Oulussa, Helsingissä. (H5)*

Usein maaseutuasumisen hyvänä puolena mainitaan tiivis kylähenki ja omaehtoinen paikalliskulttuuri. Muuttajan kuvitelmissa ei kuitenkaan käy, että nämä elementit ovat myös nk. nurkkakuntalaisuuden peruskiviä. Kaupunkilaisen muuttajan paikkansa löytäminen ei sujukaan totuttujen vapauksien rajoissa. *Me ja Muut* on elinvoimaista todellisuutta useilla perinteisillä maaseutukylillä.

On vaikea sanoa tarkalleen missä kuvaamani ilmiö *Me ja Muut* on voimissaan. Se on hyvin vanha ja nähdäkseni luonnollinen suhtautumistapa, joka elää eri tavalla eri paikoissa. Ilmiö voi olla hyvin positiivinen ja vailla negatiivista kyräilyä ja kateuden ilmapiiriä. Ilmiön

maantieteellisestä elinvoimasta on myös mahdoton sanoa mitään tarkkaa, eikä se ole tämän tutkimuksen tarkoituskaan. Silti se löytyi kaikilta niiltä alueilta, joissa tein haastatteluja. Voimakasta paikallista henkeä löytyy myös esimerkiksi teollisuusyhdyskunnista, vaikka siellä taloudellisten suhdanteiden ja kansainvälisen kaupan uskoisi jyräävän paikallisuuden. Tämä ilmenee esimerkiksi Jarmo Kortelaisen tehdasyhdyskunnan murrosvaihetta käsittelevästä teoksesta (Kortelainen 1996).

Maaseudulle muuttava ihminen, joka haluaa olla tekemisissä paikallisen jo siellä asuneen ja varsinkin sukupolvia paikallaan pysyneen väestön kanssa, löytää *Me ja Muut* -asetelman niin Pohjanmaalta, Hämeestä, Varsinais-Suomesta kuin Savostakin. Paikallisesta historiasta ja muista seikoista riippuu asetelman luonne ja sen vaikutus muuttajaan.



## 6. Maaseudulle sopeutumisen kirjo

Haastatteluaineistoni pohjalta olen piirtänyt minulle kerrotuista maalle yrittäjäksi päätymistarinoista joitakin tyypillisiä ihmiskohtaloluonnehdintoja. Niissä kaikissa on asetelma *Me ja Muut*. Kyseessä ovat kuin saman näytelmäkäsikirjoituksen erilaiset kohtausharjoitukset, joissa hieman dramaturgisia asetelmia ja lähtöolettamuksia muuntelemalla saadaan hyvinkin erityyppisiä lopputuloksia. Olen muodostanut haastattelemieni ihmisten tarinoista kolme

erilaista ryhmää. Nämä ryhmät kattavat mielestäni maallemuuttaneiden yrittäjien tärkeimmät kohtalot.



Voimakkaimmin *Me ja Muut* -asetelman tuovat esille sosiaalisesti *herkät reagoijat*. Heitä 22 yrittäjästä oli neljä kappaletta. Lisäksi toinen ei-yrittäjästä kuuluu tähän ryhmään. Näistä viidestä kaikissa tarinan kertoja oli nainen ja kolmessa puoliso otti osaa keskusteluun. Suurimman ryhmän (kymmenen 22:sta) muodostaa maaseudun menosta yllättyneet *ihmettelijät*. He ovat pääosin miehiä ja muuttaneet maaseudulle 90-luvun alussa. Kolmas ryhmä on *Me ja Muut* -ilmiön hyvin tuntevat *realistit*. Haastateltavissa heitä oli neljä kappaletta, joista kolme miehiä. Neljä yrittäjästä ei ottanut *Me ja Muut* asetelmaa esille lainkaan. Nämä *poikkeukset* eivät ilmiötä tunnusta tai tunnista jostakin syystä.



*Herkästi reagoivat* kaupunkilaismuuttajat olivat järkytyksen ja vuosien työn jälkeen sovussa kylän kanssa, joko ulkopuoliseksi asettuneina tai sitten jonkinlaisen aseman saavuttaneina. Jossakin tapauksessa - varsinkin yrityksen pärjätessä huonosti - he saattoivat olla lähtökuopissaan. Joskus tällainen herkkävainuinen oli imaistu onnellisesti porukkaan eli *Meihin* mukaan.

Vaikka jokainen joutuu tämän *Me ja Muut* -ilmiön kanssa maalla tekemisiin, niin *realisteihin* lukeutuvalle maallemuuttajayrittäjälle ympäristön kateus oli vain vanhaa tuttua kitinää pikkupaikkakunnan rattaissa. Heille pienet ympyrät ja naapurikateus kuuluvat maaseudulle kuin jokakeväinen kelirikko kyläteille. Tätä kaikkialla (niin kaupungeissa kuin maallakin) ilmeneväksi kateudeksi nimittämänsä ilmiötä hän voi piireihin mukaan päässeenä hieman yrittää muuttaa.

*Poikkeusten* ryhmään lukeutuva paluumuuttaja on viettänyt kaiken vapaa-aikansa vanhalla kotiseudulla, että hän ei edes tunnista ilmiötä. Toinen taas on hyvin varovainen puheissaan tai muuttanut juuri paikkakunnalle.

Näiden kahden ääripään väliin mahtuu se suurin yrittäjäjoukko, joka on törmännyt selkeästi maaseutukylän pieniin ympyröihin niin hyvässä kuin pahassakin. Maaseutuyhteisön turvallisuuden ja rauhallisuuden ohella heillä on myös ikäviä kokemuksia sopeutumisesta maaseudulle. Tämä *ihmettelijöiden* joukko on kuitenkin hakenut paikkansa maalta ja sopeutunut, eikä suunnittele poismuuttoa.

Seuraavassa tarkastelen näitä kolmea tyyppiä ja niiden erilaisia piirteitä kussakin haastateltavien tarinoiden avulla. Ryhmiä erottaa toisistaan yrittäjien tarinoista esiin kumpuava suhde maaseudun henkiseen ilmapiiriin eli sosiaalisiin kuvioihin. Tyyppejä voisi luonnostella enemmänkin tai sitten rajata tiukemmin. Ainakin yksi ryhmä jäi minulta tavoittamatta; ne jotka eivät viihtyneet maaseudulla ja syystä tai toisesta hakeutuivat sieltä pois. Aineistossani on yksi konkurssin tehnyt yrittäjä, mutta hän hakeutui vasta konkurssin jälkeen pois paikkakunnalta ja silloinkin vain hieman suuremmalle paikkakunnalle eikä varsinaisesti kaupunkiin.

## **6.1. Herkät reagoijat**

Sosiaalisesti herkästi reagoiviksi persooniksi nimittämäni olivat naisia ja heillä oli hyvin voimakkaita kokemuksia - kielteisiä ja myönteisiä. Lisäksi kahden yrittäjän aviomiehet jakoivat vaimonsa kokemukset ympäristön juoruilusta ja panettelusta. Tässä ryhmässä sopeutumisprosessin vaihtoehtoina olivat joko a) pitkällisen taistelun jälkeinen sopeutuminen, kotiutuminen ja linnarauha sekä muutamia ystäviä, b) melkoiseen ulkopuolisuuden tunteeseen jääminen ja c) onnellinen integroituminen paikkakuntalaisiin.

Maaseutukylä ja pieni kunta on usein hyvin tiivis sosiaalinen yhteisö. Joskus ulkopuolisella on ilo päästä sen täysivaltaiseksi jäseneksi. Tällöin hänellä on mahdollista nauttia kaikista pienen yhteisön eduista.

*Kyllä mä juurruin nopeasti. Hyvin nopeasti mulle kävi niin että ihmiset otti minut mielettömän hyvin vastaan. Ensiksikin ihan alkuun paikkakunnan sanomat räpäytti ison otsikon, että taiteilija muutti ja mainitsi että pidän avoimien ovien päivän laskiaisena. Päivän aikana laskettiin 160 kahvikuppia. Emäntiä tuli ja sanoi että tervetuloa, että me tarvitaan jotakin uutta ja ...se oli uskomatonta. Sitten oivalsin, että kaikki tervehtii toisiaan. Mä olin lapsuuteni niin kuin sanoin*

*7 -vuotiaaksi asunut pienellä kylällä, niin mä rupesin kans tervehtimään ja heilautin kättä. Jälkikäteen kuulin, että se on se taiteilija ihan tavallinen ihminen, että se tervehtii. (H16.)*

Pienen paikkakunnan pienet ympyrät voivat tuntua ahdistavilta, mutta samalla ne joskus luovat turvallisuutta, ja jos osaa ottaa myös hyvät puolet täysin rinnoin, niin elämä voi olla hyvinkin leppoisaa. Usein maalle muuttanut hyvinkin pärjäävä yrittäjä mainitsi vastapainon maaseutukylän pienille ympyröille. Joillakin oli harrastuksia muualla tai ihan muuntyyppisten ihmisten kanssa. Usea kaupungista kotoisin oleva yrittäjä säilytti kontakteja kaupunkiin myös kaupankäynnissä, joka onnistuikin helpommin kaupungissa kerran asuneelta. Pienellä maaseutupaikkakunnalla yhdenmukaisuuden tarve saattaa olla yhtä suuri kuin esimerkiksi jossakin uskonnollisessa lahkossa. Kaupungissa voi vaihtaa lahkoa vaihtamatta asuinpaikkaa, mutta maalla se on mahdotonta. Onnellisen integroitumisen tehnyt yrittäjä kuvaa tilannettaan seuraavasti:

*Tavallaan, jos mä olisin syntynyt täällä ja tämä olisi minun ainoa ulottuvuuteni, niin mä en ehkä kestäisi täällä. Mutta kun mulla on ystäviä muualla ja mulla on niitä muita ulottuvuuksia. Tämä ei ole mulle mikään ainoa piiri. Mikä kakarana tuntui kamalalta, että kaikki tietää, niin tällä hetkellä...onhan se käytännöllistä. Kyllä mä tiedän mitä asioita pitäisi hoitaa niin että paikkakuntalaisten korviin se ei tule, mutta kun menet kunnantoihistoon ja se asia mitä sä tuut hoitamaan, tiedetään jo ja on suurinpiirtein hoidettu valmiiksi, sehän on hirveen helppoa.*

*Mutta silloin ihan muutamana ensimmäisenä vuonna seurasin Paavoja, joka on hirveen hyvä taiteilija joka on katos kun kukaan ei ole profeetta omalla maallaan. Mä koin hirveen kipeenä sen sivusta katsomalla että miten yhteisö syrji häntä. Miten lämpimiä oltiin mua kohtaan. Vaikka eivät minusta mitään tienneetkään. Että on se mahdollista joutua yhteisön syrjimäksi. Jos et pääse sen yli tai sulla ei ole muita ulottuvuuksia, niin sitten se on vaikeaa. Mä olen sen mitalin onnellisella puolella tässä tilanteessa. Tiedän ihmisiä, jotka on sen toisella puolella. (H16)*

Tässä tapauksessa paikkakunnan lisäksi myös sattumalla ja persoonallisuudella oli oma vaikutuksensa siihen, että uusi muuttaja otettiin mukaan Meihin ja paikkakunnan oma poika joutui elämäntapansa vuoksi pelatuksi ulos. Yrittäjä, jolla oli lämpimiä kokemuksia paikkakunnalta, epäili että hänen ”kakaramainen” olemuksensa aiheutti sen ettei hänestä ollut ympäristölle mitään pelkoa. Samalla se houkutti ”alkuasukkaita” huolehtimaan hänestä ja ottamaan hänet omakseen, kun taas hieman varovaisesti ympäristöä tutkaileva taiteilijapariskunta joutui

helposti silmätikuksi ja huhupuheiden kohteeksi.

Kotiutuminen pienelle paikkakunnalle vaatii usein kuitenkin sen silmätikkuna olemisen, ja jollakin tapaa maalle juurevien ”alkuasukkaiden” sekaan muuttava ihminen ollessaan aktiivinen astuu jonkun varpaille. Ne, joiden ikimuistoisia (etu)oikeuksia loukataan, saattavat usein olla lukumääräisesti vähemmistönä kyläyhteisössä, ja monien mielestä on miellyttävää että uusia ihmisiä muuttaa paikkakunnalle. Usein nämä mielipidevaikuttajat, joiden etuja tai valtaa loukataan, ovat kuitenkin paikkakunnan silmätekeviä mahtisukujen edustajia, jotka saavat kylän yhteisissä tilaisuuksissa sanoa sen ensimmäisen ja ratkaisevan sanan, joka säätelee monen muun suhtautumisen asiaan.

Myös täysin muuttajista riippumattomat asiat voivat laukaista yllättäviä reaktioita. Kunta oli päättänyt vuokrata vanhan tyhjillään olevan koulun yrittäjille. Koulun vuokraaminen koettiin menetykseksi kylälle ja viha käännettiin vuokraajia kohtaan. Koulu oli ollut kylän ainoa yhteinen rakennus ja osa kyläläisistä oli vastustanut voimakkaasti sen vuokraamista. He ajattelivat pystyvänsä vielä häättämään uudet yrittäjät. Koulun pitkään käyttämättä ollutta kenttää tultiin kunnostamaan, vaikka sillä ei kukaan ollut vuosikausiin pelannut. Osa kyläläisistä tuli kuitenkin toivottamaan uudet asukkaat tervetulleiksi. Vuosien jälkeen talkoilla rakennettu uusi yhteinen tila poisti lopunkin vihanpidon.

Joskus asiat ovat väärinkäsityksiä, ja usein suorasukainen asioihin tarttuva ihminen pärjää maaseutukylälläkin sillä, että menee heti selvittämään mistä kenkä puristaa ja kertoo omasta tilanteestaan. Jotka sen jälkeen jäävät etäisiksi kyräilijöiksi, heistä ei ystäviä koskaan tulekaan.

Henkisesti raskaita alkuaajan vaikeuksia kohdanneet mutta sitkeästi maaseudulle jääneet ihmiset ovat joutuneet tekemään töitä päästäkseen mukaan kylän rientoihin ja tullakseen hyväksytyiksi lähiympäristössään. Silti heistä ei välttämättä koskaan tule tasavertaisia alkuasukkaiden kanssa.

*Naiset oli sellaisia, että ne ei osanneet jutella mun kanssa. Joko ne jutteli keskenään lehmien lypsystä tai kaikesta tai ne jätti mut ihan ulkopuolelle. Kesti kauheen kauan että multa kysyttiin vain että onko paljon töitä ja elääkö sillä. Ei niinku mitään henkilökohtaista. Se oli kauheen sellaista. Ennenkö ne hissukseen oppi ja tietysti minä myöskin tuntemaan. Jokainen niinkö piti tavallaan kesyttää erikseen. ...*

*Mun suvustani ei puhuta koskaan ja mä en tiedä tietäkö kukaan kuinka monta veljeä mull on. Vaikka mä tunnen kaikkien serkut ja kummin kaimat, koska ne on täällä kiinteessä porukassa. Ja sitten mun helsinkiläisyydestä, sitä mä en saa tuoda*

*koskaan julki. Tai mun murteestani esimerkiksi. Mä en voi puhua omaa murrettani ja pohjanmaan murre on "aivan ihanaa" ja sitä mun pitäisi ymmärtää kauheesti ja kauheesti nauraa ja miettiä. Mutta jos mä puhusin joistakin ja sanoisin että Helsingissä sanottiin niin, niin mä diivailisin heti. Sitä ei niinku silleen oo sitä muuta kulttuuria. (H13)*

Kahden taiteilijan täysin erilaisissa sopeutumistarinoissa ei taloudellisella menestymisellä ollut vaikutusta kotiutumiseen, sillä molemmissa tapauksissa yrittäjä oli taloudellisesti pärjäävä, voi jopa sanoa menestynyt. Joskus yrityksen taloudelliset ongelmat kuitenkin nostavat sosiaaliset vaikeudet esiin. Tällöin on helposti vaara tuntea itsensä ulkopuoliseksi, jonka asiat kuitenkin tiedetään hyvinkin tarkasti.

*Kyllähän täällä niin kauan hyvin pärjää, kun hyvin menee. Sitten kun alkaa ongelmia tulla, niin on jotenkin niinku vaikeaa. Sanotaan, että kyllä viranomaiset vielä osaavat asiansa hoitaa, ymmärtää ja tukea. Ongelma on, että luottamusmiehet on sellaisia, jotka tietää kaikkien asiat. Eikä siellä enää käsitelläkään asioita ilman tunnepohjaisuutta. Suuremmalla paikkakunnalla, esim. kaupunginvaltuusto ei tiedä kuin faktat asiasta." (H3)*

Vaikka sopeutumisprosessi voi olla raskas, niin joskus tulos on kärsimisen arvoinen ja lopputuloksena ei enää halutakaan muuttaa pois paikkakunnalta. Eräässä tällaisessa tarinassa pienistä paikkakunnista pitävä pariskunta lähti hakemaan omaa yritystä mistä tahansa Suomesta. Elettiin lamavuosia 90-luvun alussa, ja moni työttömäksi jäänyt pyrki yrittäjäksi. Yritys löytyi pienestä maalaiskunnasta, ja markkinarakoakin oli laskettu olevan olemassa. Ympäristön reaktio oli kuitenkin järkytys. Alussa "alkuasukkaat" kävivät katsomassa, että minkälaisia yrittäjiä oli paikkakunnalle asettunut.

*Ne katto meitä kuin ulkomaan eläviä. Täälläkin kävi ihmisiä vain katsomassa mimmoisia me ollaan, mutta ei niillä mitään muuta asiaa ollut. (H 7)*

Saapuessaan ostamansa yrityksen sijaintipaikkakunnalle he joutuivat tekemään työtä luvattua huonommassa kunnossa olleen yrityksen kunnostamisen lisäksi ympäristön ennakkoluulojen kanssa. Esimerkiksi koneiden reistaillessa ja velkojen painaessa päälle moni yö vierähti työpaikalla.

*Kerrankin kommentti että valot palo läpi yön, täytyy tulla rahaa paljon. Yön läpi painetaan hommia, että täytyy olla ahneita(H 7.)*

Useat ihmiset veikkasivat, että eivät nuo tulijat täällä kauaa kestä, mutta kun he pärjäisivät, niin ilkkurinen seuraaminen muuttui kateudeksi.

*Sanoivat suoraan, että ette te pärjää täällä. Nyt kun ne on huomannu sen, niin on tullu kateus vastaan. Sanotaan, että paikkakunnan yrittäjissä on sellaisia, jotka ei periaatteessa tilaa meiltä yhtään mitään, sen takia kun meillä menee liian lujaa. (H7)*

Seitsemäntenä maaseutuvuotena yrittäjä oli ruvennut kotiutumaan ja sieti jo senkin, että paikkakunnan yrittäjäjärjestössä hänen ideansa vaiettiin, mutta täysin samanlainen ehdotus alkuperäiseltä paikkakuntalaiselta muutama kokous myöhemmin meni taputuksin läpi. Hän oli hiljalleen jättänyt aktiiviset vaikuttamisyrietykset yrittäjäjärjestössä, varsinkin, kun tuen saaminen sieltä oli hänen mielestään vaikeaa. Yritystoimintaa myös kaupungissa pyörittäneenä yrittäjänä hän näkikin eroja yrittäjien yhteistyössä maaseudulla ja kaupungeissa.

*Kaupungissa yritys-elämäkin on erilaista. Maalla kukaan ei puhu omista asioistaan. Kun kaikilla kuitenkin on vaikeuksia, niin sais manata niitä...täällä peitetään se, että toinen ei vain saisi tietää, että mulla on vaikeuksia. Pienellä paikkakunnalla enemmän pöyhitään ihmisten asioita ja vedetään tapetille. Aina löytyy porukasta niitä, jotka nauttii kun toisella menee huonosti. Ja sit kaupungis yrittäjät on enemmän yhdessä, niinku sillai että on kaikenlaisia yhteisiä illanviettoja ja muuta.” (H 7)*

Ristiriitaista tai ei, silti paikkakunnalle juurruttiin ja saatiin asiakkaita. Kun yrityksen tuotteet olivat hyviä, ajan myötä “viidakkorumpu“ huolehti siitä, että uusia asiakkaitakin tulee. Kun aikaa löytyi sosiaaliselle elämälle, tarvittavat perhetututkin löytyivät.

Pitkään maaseudulla asunut yrittäjä, joka oli kokenut vaikeuksia alkuaikana, yhdisti maaseudun turvallisuuden ja käyttämisen sekä turhan juoruilun. Ne näyttäytyvät useille mitalin kääntöpuolina. Kun hyväksyy toisen, niin toinen ikään kuin tulee automaattisena.

*Kyllä minusta sellainen turvallisuuden tunne maaseudulla on, niin että ihmiset pitävät huolta toisistaan. Esimerkiksi se että ihmiset tuntee, on hyvä ja huono puoli. Yrittäjähän on aina silmätikkuna maaseutupaikkakunnalla. Se on periaatteessa julkkis. Kun se tänne tulee ja mitä se tekee, niin siitä varmaan puhutaan. Jos se ei tee mitään, niin siitä puhutaan silti. Sitä keksitään ne jutut.*

*Sellaisen juoruilun kohteeksi on kyllä joutunut. Se on tosi negatiivista. Se on louk-*

*kaavaa ja masentavaa. Siinä pitää olla tosi hyvä itsetunto, ettei sorru siihen, vaan pitää itensä juorujen yläpuolella. Mitä 10 vuotta maaseudulla on opettanut, niin jos ittestä juorutaan perättömiä juttuja, niin ei kyllä noteeraa niitäkään juttuja, mitä jostain muusta jutellaan. Ajattelee, että ei se asia noin ole. (H3)*

Perinteisellä maaseudulla sukulaisuussuhteet ovat hyvin tärkeitä. Ihmiseen luotetaan, kun tiedetään, mitä hänen isänsä ja äitinsä on tehnyt, ollut mieltä ja saanut aikaan. Siksi erikoisempaan ammattiin valmistuneen ei kannata välttämättä palata juurilleen, missä häntä arvostetaan enemmän taustansa kuin taitojensa mukaan.

Myös uuden tulokkaan kohdalla pätee sukupolvien yli ulottuva turvallisuus. Uutta asukasta, jolla ei ole sukua paikkakunnalla eikä lähiseudulla, ei tuoreista näkemyksistään huolimatta (tai juuri niiden vuoksi) oteta mukaan aktiiviseen toimintaan. Perinteinen ratkaisu on se, että uuden tulokkaan ei edes anneta näyttää taitojaan vaan hänen aktiivisuutensa torjutaan.

*Uskonto ja politiikka, siinä on kaksi asiaa.. Mä olen kauhean kova lukemaan kirjoja ja onneksi luojan kiitos naapurissa on mun ikäinen nainen. Se oli ehdottanut mua kirjastolautakuntaan. Olisikohan sitä ottaa kirjastolautakuntaan, kun ei tiedetä, mikä sen isä on poliittiselta katsomukseltaan ja onko se edes leijonissa. Siksi ne eivät voineet ottaa mua kirjastolautakuntaan, kun ne ei tienneet mun sukuni taustoja. Kuvittele.. Tällä tavalla. (H13)*

Erään mielenkiintoisen vertailun kaupunkilaisista ja maalaisista antoi maaseudulla lapsuutensa asunut, mutta kaupungeissa elänyt elintarvikealan yrittäjä. Sen lisäksi, että kunnan kaupunkilaiset arvostavat hänen mukaansa maaseudun tuotteita, kaupunkilaiset ovat vielä suurempia ja juurevampia kuin maalaiset.

*Maalla pidetään häpeänä olla köyhä. Halutaan koko ajan esittää niinku sellaista, että kun naapurit ja naapurit. Mun mielestä kaupungis ei sellaista tapahdu. Ainakaan sellaisessa oikeassa kaupunkiympäristössä. Ehkä kaupunkilainen sanoo suurempaa, jos se ei jostakin tykkää, mutta maalainen pitää senkin omana tietonaan. Paljon vaikeampi haistaa ilmaa. (H3)*

Tämän yrittäjän havainnoissa meidän arkkityyppinen kuvamme kääntyy pääläelleen. Varsinkin suomalaisen elokuvan (elokuvan yleensä?) pohjalta meille on muodostunut stereotyyppinen kuva reilusta ja juurevasta rehellisestä maalaisesta sekä hieman kierosta petkuttavasta, hyvin pukeutuneesta kaupunkilaisesta. Kaupunkilainen onkin yrittäjän tarinassa suora ihminen, jonka ei tarvitse todellisia olosuhteitaan kauheasti peitellä, mutta maalaisen täytyy hänen

mukaansa peitellä todellista menestymistään ja olosuhteitaan. Eräänä selityksenä hän antaa huonon itsetunnon ja heikon identiteetin:

*Kyllähän niitä aika pitkään katotaan ihmisiä, jotka tänne muuttaa. Kyllähän niis kaikis jokin vika on, sehän on selvää, heh heh . Miksei ne siellä kaupungis oo pärjänny, kun niitten tänne täytyy tulla. Mentaliteetti on se.(H3)*

Kaupungista muuttaneelle yrittäjälle esitetyn kysymyksen takana on myös epäily. Voidaan epäillä yrittäjän taitoja, "kun ei ole kaupungissa pärjännyt", mutta osa epäilystä syntyy tukipolitiikan tuloksena; oletetaan, että maalle muuttanut yrittäjä saa jotain tukiaisia ja avustuksia valtion lisäksi kunnalta ja sitten kun avustukset on käytetty, yrittäjä häipyä.

Herkästi reagoivia maaseudulle yrittäjäksi muuttaneita en ole aineistostani löytänyt kuin muutaman, mutta heidän kertomuksissaan sosiaalisten kontaktien luominen ja ongelmat tai menestykset olivat tärkeällä sijalla. Heidän tarinansa olivat laveampia ja esimerkit ovat lukuisimmat. Tarina oli vahvasti elettyä ja omakohtaisuudessaan rehellistä. He olivat herkin mittari ilmiölle *Me ja Muut*. Myöhemmin esittelemäni paluumuuttajat ja realisti-miesyrittäjät tiesivät ilmiön, mutta heille se oli päivänselvä.

Vaikka maallemuuttajalle usein esitetäänkin miksi-kysymys, ja muuttaja joskus kaipaa kaupungin anonymiteettiä, pitkällisen taistelun jälkeen yhteisöön mukaan pääsy tuottaa turvaa, ja vuosien elo maalla hiljaisuudessa tuo tietyn kunnioituksen maaseudun asukkaita kohtaan. Tai sitten pääsy *Meihin* on jo tehnyt vuosien kuluessa tehtävänsä, ja vanha muuttajakin alkaa suhtautua ulkopuolisiin epäilevästi.

*Koulusivistys ja ihmisten sisivistyneisyys. Jos ajattelee mun sisaruksia ja tuttaviam ja näitä ihmisiä täällä, niin nämä on sivistyneempiä kuin helsinkiläiset nykyään. Kaupungissa kaikki on niin päälle jyräävää ja kynnärpäätaktiikkaa. Se on muuttunut niin. Ei tänne tarvi mitään tuoda. Se on hirveen näennäistä se kaupunkisivistys. Kyllä mäkin hirveesti aluksi kaipasin kaikkee teattereita. Mulle on tullut vähän sellainen ajatus, että kaikessa tämmösessä hiljaisuudessa ja miettimisessä ja tämmösessä on paljon enemmän. Välttämättä ei tarvitse.. Sitten jos kaupungista ruvetaan tuomaan jotakin ja kuvitellaan, että ollaan parempia. Sitten ollaan kyllä pielessä. (H13)*



## 6.2. Ihmettelijät

Haastatteluissa nousi esille lukumääräisesti suurimpana ryhmänä sellaiset kaupungista maaseudulle muuttaneet yrittäjät, joille ilmiö *Me ja Muut* ei ollut mikään järkytys, mutta sen elinvoimaisuus vielä 90-luvulla hämmästytti. Tämän joukko oli pääasiallisesti muuttanut tämän vuosikymmenen alussa. He olivat kyllä asettuneet suhteellisen nopeasti omaan lokeeroonsa, jotuneet hyväksymään ilmiön, mutta nauttivat maaseudulla asumisesta. Yritystoiminta oli heille niin tärkeä asia, että sen kautta myös kommentoitiin ympäristön suhtautumista ja yrityksen menestyessä eivät kyräily ja kateus voineet iloa himmentää.

*Se oli ehkä vähän sillä tavalla, että nämä olikin sitten yllättäen tietysti pienemmät ympyrät maaseudulla, kuin mitä oli kuvitellut. Kyllä siinä on ollut tietynlaisia ristiriitoja siinä että ehkä ei niinkään liiketoimillisesti vaan kuitenkin se sopeutuminen takaisin tänne maaseudulle. Sitä oli unohtanut, että naapuri tietää paremmin omat asiat kuin itse. Se on vähän sellainen, joka vieläkin rassaa. Sitten tietynlainen kateus, jota pidän pienten paikkakuntien ongelmana. Meillä ulkoisesti näytti siltä, että täällä revitään hirveestikin rahaa. Me pystyttiin heti rakentamaan tänne kohtuu iso omakotitalo, koska olimme asuneet muualla ja oli asunnon myynnistä kertynyt rahaa. (H12)*

*Se on selevä, että näin pienellä paikkakunnalla kaikki on niin pientä ettei sitä ollenkaa tajuakaan silloin kun on jossakin kaupungissa. Sitä ei tajua kuinka pientä täällä kaikki on. Toisin sanoen ihmisten mielekin on pieniä. (H8)*

Tämä oman alansa hallitseva ammattilainen oli päätenyt hyvin eri syistä maalle, mutta nautti siellä olostaan. Silti hän koki maaseutuyhteisön sulkeutuneisuuden tms. joko työssään tai muissa toimissaan kiusalliseksi ja joskus haitalliseksi. Oman yrityksen pyörittäminen oli tärkeällä sijalla ja vahvana ihmisenä hän ei antanut ympäristön liikaa vaikuttaa tekemisiinsä. Asia kuului kuitenkin rivien välistä, kun kysyin esimerkiksi alkuajan ilkeiden puheiden jatkumisesta myöhemmin:

*Ei nykyisiltä luottamusmiehiltä ole sellaista tullut mun korviin ja sillä siisti. Eihän siinä ole sen kummenpaa. Kyllä siellä on varmaan näitä asioita pohittu sielläkin, mutta parempi, kun näistä kaikista ei tietäisikään. (H8)*

Tässä porukassa maaseudun *Me ja Muut* -asetelma oli reilusti näkyvillä, mutta suuntautuminen oman yrityksen pyörittämiseen hallitsi mielenkiintoa ja puheita, eikä itsensä ulkopuoliseksi tunteminen tai ympäristön reaktiot olleet kuitenkaan pinnassa. Maaseutuyhteisön piirien

pienuutta ja alkuperäisasukkaiden suosimista lähestyttiin pääasiassa yritystoimintaan liittyvien käytännön esimerkkien kautta. Eräs Helsingistä muuttanut yrittäjäksi ryhtynyt ei yhtään ihmetellyt, että en ollut löytänyt haastateltavaksi sellaisia ihmisiä, joilla olisi ollut yritys jo kaupungissa. Hänen mielestään ihminen on hullu, jos se menestyvän yrityksen siirtää kaupungista maalle, koska

*..kyllä maaseudulle on vaikeampi lähteä uutena yrittäjänä. Missään tapauksessa, koska täällä pelaa tää suhdetoimintaverkko, tutunkauppa, ja kuka suosittelee. (H5)*

Usein tällainen ihmettelevä ammattilainen tajusi maaseudun realiteetit, mutta oli silti katkera joutuessaan selkeiden syrjäytysten kohteeksi.

*Puhutaan kyllä kauniisti, että pitäisi kotikunnasta hankkia, mutta mä tänä syksynä hävisin seitsemän koneen kaupan. Ne osti 700 - 800 mk kalliimpia koneita muualta. Ja perustelut, se harmittaa... En viittiny näiden kanssa ruveta tappeleen. Ei näiden kanssa kannata ruveta valittamaan mihinkään instansseihin, koska ne tekee sitten elämän niin vaikeaksi täällä. (H5)*

Maaseudun suomia etuja eivät ”ihmettelijät” suinkaan kiistäneet, ja ne juuri heitä pitivätkin maaseudulla, vaikka jollakin oli mielessä poismuutto käynytkin. Varsinaisen sysäyksen maaseudulle muuttoon kukin oli saanut eri tavalla. Jollakin tilaisuus (yritys myynnissä) oli laukaissut maallemuuttoajatuksen, toisella maaseutukunnan harrastama yrittäjien houkuttelu ja omat harrastukset, kolmannella pelkkä kokeilunhalu tai puolison työpaikka. Pienten lasten turvallinen olo maaseudulla oli selkeästi tässäkin porukassa tärkeä vaikutin maalla viihtymisessä.

*Helsingissä kun kävi, niin sulla oli kaksi koira toisessa kädessä ja kolme lasta toisessa ja menit siihen Sinerbrychofin puistoon tällai ja kattelit että mihin aitaukseen saa päästää lapset ja mihin koirat. Koirat sai päästää yleensä mihin aikaan tahansa, mutta lasten aitauksessa oli yleensä kellonajat. Ei sekään nyt oikeen ole. Kyllä täällä on helpompaa, kun heittelee ne (lapset) ulos ja nyppii illalla sisään. Kyllä nimimerkillä kolmen pienen lapsen työssä käyvä äiti, on täällä paljon helpompi elää kuin Helsingissä. Kaikki lastenhoitojärjestelyt, pieni koulu ja turvallinen ympäristö. Tietää missä ne pyörii. Ne voi ite mennä harrastuksiinsa, niitei tartte ruveta roudaan paikasta toiseen. (H19)*

Mielenkiintoista näissä lapsien asemaa korostavissa puheissa oli se, että lapsista tulikin jo täysiä maalaisia eli paikkakuntalaisia. Vaikka vanhemmat kuinka tunsivat olonsa ulkopuoliseksi ja heitä sellaisina kohdeltiinkin, niin lapset olivat jo ihan hyväksytyjä kyläläisiä, ja

usein vanhempien virittäessä keskustelua esimerkiksi Helsinkiin muutosta vaikkapa lähemmäs sukulaisia ja isovanhempia, lapset tyrmäsivät ajatuksen sanomalla, että onhan siellä mukava käydä, mutta maalla on mukavampi asua.

Joitakin palveluammattissa toimivia, joilla oli hyvinkin sosiaalinen päivätyö, eivät kylän riennot juurikaan houkuttelleet. Heille riittivät hyvät välit naapureihin, mutta ihan sisään maaseutukylän sosiaalisiin verkkoihin he eivät halunneet. Lasten vuoksi ja oman täydellisen syrjäytymisen välttämiseksi saatiin käydä muutamissa välttämättömissä tilaisuuksissa, jotka koskivat koulua, mutta muusta kieltäydyttiin.

*Me ajateltiin, että katotaan sitten joskus. Sitten ne pikku hiljaa rupes kyllästyyn siihen, kun ei ikinä menny mihinkään. Kyllä siis saa luojaansa kiittää, että ei tullu mentyy, koska se on aikamoinen rumpa tollasella pienellä kylällä nää kaikenmaailman pienviljelijäyhdistykset ja Tupperware - kutsut ja naisten ja miesten illat ja niin ja näin ja noin. Se on aikamoinen rasite, jos rupee niissä kaikissa käymään mukana. (H19)*

Paluumuuttajallakaan tai juurilleen palaavalla ei aina ole yksiselitteisesti helppoa. Jossakin tilanteessa ympäristö odottaa, että suvun perinteitä jatketaan esimerkiksi politiikassa tai sitten sinulta odotetaan osallistumista johonkin, missä itse olit aktiivinen nuorempana. Vaikka juurilleen muuttavalta odotetaan isien jalanjälkien jatkamista, silti täysivaltaiseksi jäseneksi häntä ei hyväksytä.

*Kun mä olin ollut 20 vuotta täällä kirjoilla, niin se tuli hakkaamaan mua hartioille ihan selvinpäin että mitäs helsinkiläinen. Mä sanoin, -että mitä? Mä oon 20 vuotta ollut kirjoilla täällä! -Kun sä oot kerran ollu hesalainen, niin sä oot täällä aina hesalainen. ....Sanotaan näin että se otetaan aina käsikassaraksi, kun pitäisi ottaa asioita esille; Mitä se kaupunkilainen tulee tänne meitä neuvomaan. (H19)*

Uudelle tulijalle saattaa siten joskus olla helpotus, että hänellä ei ole juuria paikkakunnalla.

Useille ”ihmettelijöille” oli tärkeää päästä välillä kaupunkiin, eivätkä heistä kaikki asettaneet kyseenalaiseksi muuttamista takaisin jossakin vaiheessa. Varsinkin siinä tapauksessa, että kaikki sukulaiset asuvat esim. Helsingin seudulla.

Muutoksen haluan sekoittui usein väsyminen yrittäjänä olemiseen. Vaikka yrittäjäyys oli melkein kaikilla väikkynyt mielessä pitkän aikaa, kuitenkin karu todellisuus ja varsinkin palvelualalla toimisen ehdot maalla panivat joskus jaksamisen tiukille. Asiakkaita oli vähän

ja hajallaan. Täytyi olla valmiina palvelemaan vaikka iltamyöhäisellä, jos asiakkaita sai. Asiakkaan kannalta oli mukavaa ja joustavaa, mutta yrittäjän kannalta usein kiusallista, kun lauantaina oli saunan jälkeen asettumassa perheen kanssa pöydän ääreen, niin oven takana oli joku pyytämässä palvelua. Jos haluaa pitää täydellisesti suhteet kunnossa, niin ei muuta kuin takki päälle ja myymälän puolelle.

Samalla kun maaseudulla oletetaan yrittäjän olevan käytössä vuorokauden ympäri, myös kaupunkimaista liikkeenpitoa, esimerkiksi siisteyttä saatetaan karsastaa.

*Sitä' on vaikea sanoa ihan tarkkaan, miten se näkyi. Sen kuitenkin jollakintapaa aistii. Mikäs teillä nyt sitten on ja kommentteja että hyvin menee taas uus auto. Tai että on siisti liike. Me ollaan pyritty siihen, että liike ja studio on tip top. Pyritään palvelunkin osalta vaikuttamaan. Kuulin joskus sellaistaikin että jos sattui olemaan kravatti kaulassa. Täällähän ei ole totuttu tai mitenkä sanoisin, että täällä ei ole sillä tavalla siisteys- tai palveluasiat kunnossa, joihin me olemme yrittäneet panostaa. (H12)*

*Ihmettelijät* puhuivat samasta ilmiöstä kuin *herkät reagoijat* ja myös selväsanaisesti. Heille tämä oli kuitenkin eräs piirre maaseudulla, joka hämmästytti ja välillä yrittäjänä raivostutti. Mikään varsinainen mysteerio tai yllätys se ei ilmiönä ollut, mutta että se oli niinkin voimissaan vielä, niin se hämmästytti useat.

*Ihmettelijä* saattoi oudoksua yleisesti mentaliteettia maaseudulla, mutta oli päässyt esimerkiksi aviopuolison kautta osaltaan *Meihin* mukaan.

*. . En mä oikeastaan omaa kylää lukuunottamatta olekaan ollu tekemisissä maa-jussien kanssa. Siellä ei oo mittään semmosta. Siellä on hyvä olla. Päinvastoin. Ovat tyytyväisiä, kun joku koittaa jotakin. Ne laskee omat sisäiset kuviot, "oman kylän poikia" heh hehe. Kyllä olen hyvin toimeen tullut. Alussa huomasi, että on todella suppeet kuviot. Ihmiset .... niillon ennakkoluuloja enemmän ko kaupungis. Tottakai. Kyllä siihen aika äkkii sopeutui. Ittestä se vissiin on kiinni. Meni jutteleen ja. Kyl mä vuoden päästä pärjäsin jo. Siin aika äkkii oppii tietään, kenen kanssa tulee jatkossakin toimeen ja on tekemistä, kun taas joku jonka kanssa ei alusta astikaan ollut mitään erityisempää yhteistä. Muutamii, joiden kanssa on jatkuvasti tekemisissä. (H20)*

### 6.3. Realistit

Osa maaseudulle pitkän ajanjakson jälkeen palanneista ja yrittäjiksi ryhtyneistä ei kokenut *Me ja Muut* -asetelmaa merkitykselliseksi. Tällaisilla yrittäjillä ei ole vuosien poissaolosta huolimatta päässyt unohtumaan minkälaista elämä on maaseudulla. Osaksi se johtui siitä, että kaupungissa asuessaankin he olivat viettäneet suurimman osan vapaa-ajastaan maalla. Heille kateutta ja kyräilyä oli kaikkialla, eikä se vaikuttanut heidän elämäänsä. Tässä tarinassa he (3 kpl) olivat perusyrittäjiä, jotka ”selviävät olosuhteissa kuin olosuhteissa” ja joille tällaisten ongelmien merkitsevyyden myöntäminen saattaisi olla jollakin tavalla ”akkamaista” hommaa. He eivät myöskään missään vaiheessa erityisesti viihtyneet kaupungissa, vaan kaipaivat koko ajan takaisin.

*Joo, joo, mulla se oli tähtäimessä, että joskus mä vielä muutan maalle. Ennemmin tai myöhemmin. Mä sanon, että ellei tällä alalla olisi löytynyt töitä, niin tai se marjanviljely joka meni poskelleen. Jotain aina oisin keksinyt se on varma asia! (H15)*

Tällaisten hyvin selviytyvien yrittäjien puheissa ihmiset maalla ovat mukavia ja maaseudun tavalliseen kanssakäymiseen kuuluu kateus ja ilkeät jälkipuheet: kun esimerkiksi 5-6 vuotta tyhjillään olleen vanhan meijerin rakennuksen ostaakin uusi tulokas, heti kylällä puhutaan, että ”olisihan sille ollut ottajia ihan oikeiden alkuperäisten kyläläistenkin joukossa”. Tai vihjaillaan yrittäjä uuden auton hankinnasta vaikka itsellä on puolen miljoonan traktoreita kolme pihassa sekä auto maatalousajaja ja yksityisiä ajaja varten erikseen. Realistien elämä on työnteossa, ja sitä eivät isommatkaan asiat pysty paljoo heilauttamaan.

*Yrittäjäksi ryhtyminen on luonnekysymys pitkälti. Sillä ei ole merkitystä, onko kaupungissa vai maalla. Ehkä voisi sanoa, että maataloudessa tai yleensäkin maalla taloudessa, joka on tullut enemmän tai vähemmän toimeen omillaan. Maanviljelijä, kauppias. Sillä on pienempi kynnyks lähtiä. (H17)*

Realistit olivat hieman vanhempaa ikäluokkaa eli noin 50 -vuotiaita, ja myös heidän maaseudulle siirtymisestään on ehtinyt kulua aikaa. Heille maaseudulle tuleminen oli itsestäänselvyys, ja jossakin tapauksessa maaseudulle oli ensin tultu palkkatyöläisinä, mutta työpaikan mentyä alta on ryhdytty yrittäjiksi.

He olivat itseriittoa ja kertoivat mielellään siitä, miten eivät ole kymmeneen vuoteen pitäneet vuosilomaa tai miten yleensä aika vierähtää verstaalla aamu kuudesta ilta kymmeneen. He kertoivat omasta menestyksestään, ja oikeastaan vain muutamain maininnoin sivuttu ympä-

ristön kateellinen tms suhtautuminen kuitattiin hyttysen ininä, joka ei ole menestystarinaa haitannut.

*Mut kyllä meille on kunnanjohtajaa myöden hyvin suosiollisia oltu. Koulukaveri asuu tuossa naapurissa. Oli mielissään, kun tuli asutusta viereen. (H21)*

*Onhan niitä kateellisia, mutta antaa niiden olla. Luultavasti lasketaan, kun hiljaa mennään ja katotaan. Suomalainen on aina vähän kade. (H21)*

Heille maaseutu oli haaste siinä kuin mikä tahansa yritysympäristö. Kaupungissa oli jotakin, mihin he olivat perin pohjin kyllästyneitä. Heille itsellisyys oli se tie, millä pienet mahdolliset vastoinkäymiset lähiympäristön kanssa voitetaan.

*Töitä täytyy tehdä ja mennä auttamaan naapuria, jos pyydetään ja vaikei pyydetäisikään. Eihän täällä pärjää, jos pitäis etelään lähteä tai jotain muuta hienoa ostaa. (H21)*

#### **6.4. Poikkeuksia**

Herkkien, ihmettelijöiden ja realistien lisäksi omana ryhmänä oli yrittäjät, joille kuvaamaani *Me ja Muut* -ilmiötä ei varsinaisesti ollut lainkaan olemassa tai ainakaan haastatteluissa se ei tullut esille. Heitä oli neljä 22:sta.

Oman joukkonsa kaupungista maaseudulle tulleissa yrittäjissä muodosti vanhoille kotikonnuilleen palaavat ihmiset. Kaupungissa asuessaan nämä ihmiset olivat viettäneet synnyinseudullaan pitkiä aikoja kesäisin ja takaisinmuutto oli väikkynyt tärkeänä asiana heidän mielissään. He eivät kokeneet maaseutuyhteisöön muuttamisessa kitkaa, koska kaikki oli heille tuttua. He kuuluvat *Me ja Muut* -asetelmassa *Meihin* ja näkevät esimerkiksi kotiseudun puutteet vain haasteina itselleen. Positiivisimmillaan paluumuuttaja uskoo ja varmasti kykeneekin vaikuttamaan asenteisiin maaseudulla.

Tällainen on selkeästi paluumuuttaja, joka on otettu mukaan paikkakunnan päätöksentekokoneistoon jo ennen kuin hän on edes siirtynyt takaisin synnyinkuntaansa. Haastatteluissa poliitikko-paluumuuttaja puhui mieluummin positiivisessa kehittämisen sävyssä, jolloin *Me ja Muut* -asetelma oli hänelle poliittinen haaste.

*Siinä mielessä, että tämä yhteisö odottaa, tutkii ja haluaa yllättävän nopeasti*

*riveihinsä. Tulee vähän sitten turhankin paljon paineita. Iltoja menee valtuustoissa ja .. Ne haluaa ulkopuolista näkemystä kunnan sisälle. Tässä vaiheessa käytetään ja paluumuuttaja otetaan vastaan, jos on pikkusenkin aktiivinen.(H6)*

Toisen maallemuuttajan jokaviikonloppuinen reissaaminen kaupungista kotikuntaan loppui ja hän pääsi mukaan metsästysporukoihin.

Metsästys ja kalastus näyttäytyikin monilla miehillä tärkeänä syynä hakeutua maalle ja varsinkin entiseen kotikuntaan. Aina ei maanomistusta tarvita vaan eräs kaupungista uudelle oudolle paikkakunnalle muuttanut pääsi mukaan hirviporukoihin, vaikka hänellä ei ollutkaan omaa maata.

Poikkeus oli myös haastateltava, joka oli jo muutaman vuoden asunut maaseutupaikkakunnalla ja jolla saamani vihjeen mukaan saattaisi olla herkullista kerrottavaa sopeutumisestaan maalaiskuntaan. Haastateltava ei kuitenkaan puhunut muusta kuin etäisyyksien tuottamasta vaikeudesta



maaseudulla. Ehkä sopeutumisongelmat eivät olleet sellainen asia, jonka hän edes kuvitteli kiinnostavan tutkijaa tai hän katsoi paremmaksi antaa ”julkisuuteen” kuvan, jonka mukaan hänet oli otettu paikkakunnalla vastaan hyvin. Toisen epäilevän yrittäjän asenne oli selkeästi sellainen, ettei hän kuvitellut omista kokemuksistaan olevan mitään hyötyä tutkimukselle. Hänellä oli muutenkin vahva epäily erilaisten tutkimusten hyödyllisyydestä muille kuin tutkijoille, jotka siitä saavat palkkansa.

”Poliitikon” ja ”epäilijöiden” lisäksi haastateltavista yksi paluumuuttaja ei maininnut asiaa. Hän oikeastaan siirtyi vain asumaan pysyvästi synnyinkuntaansa. Hän ei ollut koskaan viihtynyt kaupungissa ja vietti kaiken vapaa-aikansa maalla.

## 6.5. Ulkopuolinen – uhka vai mahdollisuus?!

Seppo Knuutila (1996) mainitsee Sivakan kylää koskevassa artikkelissaan (1996), että *'meidän' identiteettimme ilmenee sellaisena paikallisena menneisyysuhteena, johon 'teillä' ei ole pääsyä, koska 'tulette liian myöhään'*. Samassa artikkelissa hän kertoo kuinka kylän opettaja oli jo vuonna -55 sitä mieltä, että kylän yksimielisyys ja moraaliyhteisö olisi Sivakan kylällä mennyttä, kun sinne rakennettaisiin tie, sillä tietä myöten tulee hyvä ja paha. (1996 s. 62-63).

Maaseutukylien identiteetti tai "itsenäisyys" on pitkän historiallisen kehityksen tulos. Nykyisissä ja osin jo hajoavissa kyläyhteisöissä yhdistyy vanha aina pyyntikulttuurista juurensa juontava heimo- ja tai sukuyhteisöllisyyden perinne sekä pysyvän asutuksen tuoma maatalaan ja alueeseen sidottu yhteisöllisyys. Suku oli alunperin se yhteisö, joka antoi turvan ulkopuolisilta. Suvusta tai heimosta karkoitus merkitsi lähes varmaa kuolemaa. (Lehtonen 1990 s. 51-54). Asutuksen vakiintuessa paikalleen, tuli muunlaisia identiteetin rakennuspuita.

*"...merkitsee pysyvä asutus sukulaisuudesta erottuvan ja sen rinnalla esiintyvän naapuruuheen perustuvan vuorovaikutusjärjestelmän syntymistä. Juuri tästä selittyy kotipaikan ja kylän vaikutus ihmisten identiteetin rakennusosana. Alueellisuudella oli välitöntä vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin myös siinä, että kylän rajat merkitsivät rajaa 'meidän ja muiden', so kyläläisten ja muukalaisten välillä...*

*...Kaikkien tekemiset ja käsitykset olivat kaikkien tiedossa; tämä informaatio muokkasi kyläläisille yhteistä maailmankuvaa ja tietoisuusprofiilia (Lehtonen 1990 s.71-74).*

Yllä kuvattu suomalaisen kylän yhteisyys oli vielä 50- ja 60-luvuilla voimissaan. Vasta suuren muuton aikoina se alkoi hieman rakoilla, mutta jäänteitä puolustautuvasta kylästä on vieläkin havaittavissa. Vaikka mitään varsinaista yhteistä maailmankuvaa tai tietoisuusprofiilia ei olisikaan olemassa, niin arkielämän käytännöt ja keskustelut kuitenkin usein siihen vittaavat: korostetaan esimerkiksi fyysisesti raskasta miehistä työtä ja pilkataan avoimesti paperityötä tekeviä tai taiteilijoita. Tämä voi joillekin maaseutukylään muuttavalle olla vaikeaa tulkita. Joskus läheltäkin saapuva uusi idea tyrmätään. Erinomaisen esimerkin tuo esiin Pertti Rannikko kertoessaan Sivakan kylän paikallispatriotismista. Kyläläisten yhteisyys on menneisydessä ja Valtimon kuntakeskuksesta vuonna 1988 tullut matkailualan yrittäjä tyrmättiin kyläläisten keräämän adressin voimin. Suunnitelmat kalojen istuttamiseksi läheiseen järveen ja matkailijoiden houkuttelemiseksi kariutuivat. (Rannikko 1996)



Haastattelemieni maaseudulle muuttaneiden ja yrittäjänä toimivien ihmisten kokemukset maaseudulle muutosta vaihtelivat voimakkaista sopeutumisvaikeuksista hyvinkin joustavaan ja onnelliseen muuttoon. *Herkästi reagoivilla* kokemukset olivat voimakkaimmat niin positiivisessa kuin negatiivisessakin mielessä. Valtaosalla haastateltavista oli kokemuksia ”maaseudun pienistä ympyröistä ja kateudesta sekä kyräilystä”. Useimpia tämä asenne ihmetytti ja joitakin se häiritsi enemmän. Tämä *ihmettelijöiden* valtaosa piti kuitenkin maaseudun hyviä puolia (turvallisuus, puhtaus, luonto) ratkaisevina. Osalle haastateltavista maaseudun *Me ja Muut* -ilmiö oli ihan tavallista kateutta. Jotkut eivät edes ottaneet asiaa esille tai reagoineet siihen viitatessani. Tämä joukko muodostuu ihmisistä, joilla on aina ollut tiukat siteet maalle ja jotka ovat tavalla tai toisella paluumuuttajia.

Sopeutumiseen vaikuttavat monenlaiset tekijät, joista sukulaisuus muuttoalueella on ehkä eräs tärkeimmistä. Myös muuttajan persoonallisuudella, yrityksen toimialalla ja muuttajan sukupuolella on vaikutusta sopeutumiseen. Usein maaseutukylässä, pienessä kunnassa ei ole tilaa monenlaisille kulttuureille. Joskus voi aiheesta kysyä, pärjääkö maaseudulla vain tietynlainen ihminen.

*Mä ajattelen niinku kaiken kaikkiaan että tietynlaiset ihmiset pärjäis maaseudulla ihan yhtä hyvin kuin kaupungissakin. Tavallaan, jos ajatellaan tätä asiaa, mitä sä oot haastattelemassa, niin sillä ei ole mitään väliä, mistä ihminen on kotoisin, se vaatii vaan tietynlaisen luonteen, että pärjää ... jotakin häjyn luonnetta täällä. Sellaisen ..ei millään ole väliä, kun meilläkin on faksi ja on internetti ja on tietokone.(H13)*

Liian usein maaseutukylällä yhteisiin toimiin ja päätöksentekoon otetaan mieluummin *Meitä* ja *Muiden* rooliksi riittää, kunhan ovat asiakkaina kaupassa ja tuovat lapsia kylän kouluun. *Meihin* pääsy sukulaisuuden perusteella on kaikkein yleisintä ja siksi juurilleen palanneilla on pääosin myönteisiä kokemuksia maalle muutosta. Tietty hyvä veli -järjestelmä on yleinen maaseudulla ja sangen ymmärrettävä. Silti siitä saattaa olla haittaa, mikäli paikkakunta mieltä uusia asukkaita.

*Semmoista suvaitsevaisuutta, että ei tarvitse suojella enää omaa seutuaan. Mutta eikös se kuulu ihmisen perusasioihin. Suojellaan maata, lääninä, geeniperintönä. (H13)*

Yksilölliset tarinat rakentuvat niin monista seikoista, ettei mitään patenttia maalle sopeutujan ominaisuuksista voi sanoa. Pelkkä maalla viihtyminen ja harrastukset voivat torjua montakin sosiaalisen kanssakäymisen mahdollista puutetta. Yleensä yritystoiminnan menestyminen

helpottaa kummasti ympäristön puutteita ja päinvastoin viihtyvyys laskee luonnollisesti taloudellisessa ahdingossa.

Oli sopeutumisen tarina minkälainen tahansa, suomalaisella ydinmaaseudulla tulija kohtaa *Me ja Muut* -ilmiön tai -asenteen. Ilmiöstä käytetään ilmaisuja tiivis kyläyhteisö tai omaperäinen paikalliskulttuuri. Kaikki se on turvallista maaseutuyhteisöä, joka ottaa huomaansa ja huolehtii, mutta on kolkko, jos sen ulkopuolelle jää.

*Päivi Rantanen* kuvaa suomalaisuuden rakentamista artikkelissaan "*Hevosen kaltainen kansa -suomalaisuus topeliaanisessa diskurssissa*" kokoelmassa *Me ja Muut* (1994). Mielenkiintoista artikkelissa on topeliaanisen suomalaisuuden näkeminen kansojen rajojen pyykittämisestä - erottautumisena *Meihin ja Muihin* (s.19) sekä suomalaisuuden näkeminen työn kautta. Suomalaisuus on kovalla työllä rakennettava arvokas asia, joka ei ole koskaan valmis ja suomalainen on parhaimmillaan ankeissa vaativissa oloissa. Liika mukavuus vain veltostuttaa työjuhtasuomalaisen. (Rantanen 1944 s. 21-22).

Kovan työn kunnioitukseen törmää suomalaisella maaseudulla esimerkiksi taiteilija tai vaikkapa kalastusmatkailun tai jonkun muun uuden oudomman kehittäjä. Vain raaka fyysinen työ on arvostettua sekä perinteiset palvelualan yritykset.

Palvelualan yrittäjän on oikeastaan pakko päästä *Meihin* jollakin tavoin mukaan, tai muuten kyläläiset käyvät hakemassa muualta palvelunsa. Tuotteita valmistavalla yrityksellä (esim. metallipaja) voi olla helpotuksena se, että myös yrityksen asiakkaat ovat usein suhteellisen kaukana eikä mitään riippuvuussuhdetta lähiympäristöön pääse syntymään. Tässä tapauksessa myös luontevien kanavien luominen "alkuasukkaishin" jää oman persoonallisuuden varaan.

Kauan kaupungissa asuneelle juurilleen palaavallekin maaseutu voi näyttäytyä monenlaisena. Toiselle väylät avautuvat nopeasti, ja osittain ulkopuolisen silmin katsovana voi saada jopa erikoisaseman entisellä kotiseudulla. Toiselle taas paluu voi olla sukurasiitteiden keskelle hyppäämistä, jossa esi-isien esim. poliittista perintöä olisi jatkettava, mikäli aikoo pysyä väleissä vanhojen sukujen kanssa. Silti voi tiukan paikan tullen joutua kohdelluksi ikuisena "hesalaisena".

Uusi ihminen ei ole aina yksiselitteisesti tervetullut maaseudulle. Perinteinen uuden ja vieraan pelko, ennakkoluulot, kateus ja joskus jonkinlainen maalaisten alemmuudentunto voivat johtaa uuden tulokkaan sopeutumisvaikeuksiin. Tällainen sopeutumisaika, jolloin naapurusto kyräilee ja levittää omituisia juttuja uusista tulokkaista tai antaa näiden suoraan ymmärtää olevan liikaa, saattaa olla vaikeaa sosiaalisesti herkille ihmisille. On myös todennäköistä, että

yrittäjän vastoinkäymiset yritystoiminnan käynnistämisessä heijastuvat myös suhtautumisessa ympäristöön. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan tee tyhjäksi *Me ja Muut* -ilmiötä, koska samanlaisia kokemuksia löytyy hyvinkin eri tavalla menestyneiltä yrittäjiltä.

Maaseudun asukkaan alemmuudentunto koulutettua kaupunkilaista kohtaan saattaa ilmetä monella tapaa. Ihmetellään, miksi joku muuttaa kaupungista maalle ja ryhtyy yrittäjäksi. ”*Miksi se ei pärjää kaupungissa?*” Maaseudun ihmisille kaupunki edustaa kuitenkin menestystä elämässä. Koska koulutusta korostetaan ja kunnioitetaan ja koulutetun ihmisen tie vie maalta kaupunkiin, maaseudulle jääminen koetaan alitajuisesti tappioksi.

## **6.6. Kaupunkilaisyrittäjä maaseudun näyttämöllä - tarinoiden tulkintaa**

Ervin Goffman käyttää kirjassaan *Arkielämän roolit* (1971) näyttämöllisiä metaforia. Hän puhuu lavastuksesta, dramatisoinnista, julkisivusta, lumerooleista, esitysryhmistä, tausta- ja julkialueesta jne. Julkialuetta ja julkisivua ovat ne asiat, jotka me haluamme ihmisten näkevän. Tällä julkialueella toimiessamme meillä on usein jokin oma ”esitysryhmä”, jonka sisällä vallitsevat tietyt säännöt, mistä puhutaan ja mitä saa sanoa. Tämä esitysryhmä voi olla esim. ravintolan henkilökunta tai vaikkapa jonkin kylän elämää hallitseva suku. Niin ravintolan henkilökunnalla kuin suvullakin on omat tausta-alueensa, jossa saa olla ”levossa”, oma itsensä. Siellä esitysryhmään kuuluvalle suodaan hyvinkin omituista käyttäytymistä, kunhan ulkopuolinen ei pääse kurkistamaan tausta-alueelle: ravintolan keittiöön tai suvun sisäisiin tapahtumiin.

Vaikka Goffmanin työn pohjalla on brittiläinen sääty-yhteiskunta, voidaan hänen havaintojaan hyödyntää suomalaisen maaseutukylän tarkastelussa. Kuten brittiläinen ylhäisösuku saattoi tausta-alueellaan sietää vaikka minkälaisia loisia tai irstailijoita, myös suomalaisella maaseudulla paine pitää jotkut asiat suvun omana tietona on ollut perinteisesti vahva. Maaseutukylä voi kokonaisuudessaan olla esimerkiksi esitysryhmä, jolla on tarkat säännöt siitä, miten esiinnyttään ulkopuolisille. Tällainen voi tulla esiin rajuimmillaan esimerkiksi rikoksen tekijän suojaamisena. Kaikki tietävät kuka on tekosen tehnyt, mutta rankaisu hoidetaan omassa piirissä. Tämä lienee jo väistyvää kansanperinnettä, mutta elää vielä varmasti joissakin yhteyksissä.

Eräällä tapaa tähän ”ryhmän esityksen lavasteiden suojaamiseen” liittyy kahvila 230V:hen tehty murto, jonka yhteydessä hävisi olutta, tupakkaa ja makeisia. Viikon kuluttua varkaudesta suuri osa tavarasta oli palautettuna portailla anteeksipyyntökirjeen saattamana. Todennä-

köisesti rikoksen tehneet “klopit“ tunnettiin ja osaksi kurinpalautuksena ja osin sympatiasta baaria kohtaan tavarat palautettiin. Poliisi ei luonnollisestikaan saanut rikoksentekijöitä kiinni. Viranomaiset ovat usein vaikeassa välikädessä pienellä paikkakunnalla. Eräänä viikonloppuillana Ilkka Luoto joutui Alahärmän keskustassa toisen ”oudon” kanssa tappeluun paikallisten haastamana. Paikallinen osapuoli poistui paikalta hieman ennen poliisin tuloa. Ryhtymättä erityisemmin toimenpiteisiin poliisi tiedusteli leppoisasti paikalle jääneiltä tappelijoiden tyttöstyäviltä, että *mitäs ne poijaat nyt on keksiny!*? Ulkopuolisessa tällainen maaseutupoliisin ”leppoisuus” aiheuttaa vain epävarmuutta.

Puolustaessaan esitystään esitysryhmä turvautuu monenlaiseen lavasteiden ylläpitämiseen. Vaikka sisäisesti joistakin asioista rankaistaisiin, ulospäin esitetään yhtenäistä.

Kun vanha suku noudattaa omaa dramaturgiaansa ja pyrkii esiintymään ulospäin yhtenäisenä, ulkopuolinen ei voi tietää esimerkiksi mitä joissakin maaseutukunnan järjettömältä tuntuvassa päätöksessä on takana, kun hän ei tunne kunnan sukujen tausta-alueella olevia suhteita, jotka ponnistavat historiasta. Jonkun puhe ei paina, koska hänen isoisänsä joi puolet omaisuudesta tms.

Tästä seuraa myös vaikeuksia nuoren palatessa kotiseudulleen töihin. Hän on voinut tottua kaupungissa runsaaseen tausta-alueeseen, jossa voi olla oma itsensä. Joutuessaan jälleen mukaan oman suvun ”pelisääntöihin” hänen tausta-alueensa kapenee huomattavasti. Hänen ”esitysten” väliset huilaustaukonsa ja -paikkansa hupenevat. Hän voi joutua kokemaan myös kaksinkertaisen esiintymisen: hän on ammatissaan ja kaupungista tullessaan esillä ja tarkkailun alaisena, mutta myös jonkin ryhmän eli suvun edustajana. Lisäksi hän voi kokea olevansa oman sukunsa sisälläkin esiintymässä - tarkkailun alaisena. Joskus paluumuuttajan (ainakin nuoren) kohtalo voi olla vaikeampi kuin aivan uuden ihmisen. Goffman (1971) toteaaakin että *..esiintyjän on parasta karsia katsojakunnasta henkilöt, jotka samoina aikoina näkevät hänet jossakin toisessa tai toisenluonteisessa näytöksessä, yhtä tärkeää hänen myös on sulkea pois siitä ne henkilöt, jotka aikaisemmin ovat olleet hänen katsojinaan sen hetkisestä räikeästi poikkeavassa esityksessä. Kovasti ylös- tai alaspäin liikkuvat yksilöt takaavat tämän tuloksen suuressa mitassa jättämällä synnyinseutunsa kerta kaikkiaan (s. 151).*

Alkoholin nauttiminen on eräs mielenkiintoinen esimerkki esitysryhmäajattelusta. Vaikka kaikki tietävät kaikkien juovan, juominen tapahtuu maaseudulla useimmiten vielä tausta-alueella. Tässä kontrolli on huomattavasti tiukempi kuin kaupungeissa. Esimerkiksi kauniina kesäpäivänä mennään sisälle juomaan olutta, ja ravintolaankin on parempi rakentaa terassi takapihalle, jos meinataan myydä olutta.

Myös sukupuoliroolit ovat vielä selkeärajaiset perinteisellä maaseudulla. Miehen ja naisen kuuluu tehdä tiettyjä asioita. Kaupungissa mies voi vielä syksyn sohjokelillä mennä huoltamolle ja vaihdattaa autoonsa talvirenkaat ja selailta päivän lehden kahvikupin ääressä odotellessaan. Maaseudulla miehen on syytä huoltaa autonsa itse tai hänen maineensa miehenä kärsii kovan kolauksen tai sitten hän saa leuhkan maineen. Tavallista on että maaseutukylän autokorjaamoon soittaessa voi saada hyviä ohjeita siitä, miten voi itse auton korjata.

Ryhmä voi puolustaa esitystä erilaisin menetelmin. Tuttua on tilanne, jossa esim. rakennustyömaalla ryhdytään laiskottelusta ”näkytyöhön” mestarin ilmestyessä näköpiiriin. Maaseudulla työttömänkin on syytä nousta avaamaan verhot ja kävellä pihapiirissä puuhakkaan näköisenä aamuvarhaisesta, ettei joutuisi laiskan kirjoihin.

Uuden maaseudulle muuttajan on hyvä ymmärtää joutuvansa monenlaisten maaseudun esitysryhmien kanssa tekemisiin ja miettimään rooliaan suhteessa niihin. Hän voi esimerkiksi varautua siihen, että on ainoa, jolle ei selitetä kylän yhteisiä esitysryhmän merkkejä ja koodeja ja että hän ei ehkä pääse koskaan kurkistamaan tärkeiden ryhmien tausta-alueille.

Vaikka maaseutukylällä on useanlaisia *Meitä* eli erilaisia esitysryhmiä, niin nämä erilaiset esitysryhmät (metsästysseurat, leijonat, suvut,) koostuvat kuitenkin samoista ihmisistä, jotka tuntevat toisensa ja toistensa julkialueet sekä periaatteessa myöskin tausta-alueet. Perinteinen maaseutukulttuuri on usein paikallista yhtenäiskulttuuria. Tiivis yhtenäinen paikallinen kulttuuri suhtautuu uuteen ja outoon luonnostaan vierastavasti. Onko siis kaupungissa asuneella ja jonkinlaiseen monikulttuuriin tottuneella ihmisellä mahdollisuus viettää maaseudulla täysipainoista sosiaalista elämää?

*Women writing culture* -kirjassa (1997) kuvataan esimerkiksi Amerikkaan ”palannutta” ihmistä, joka on viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa Intiassa. Hän tunsi jatkuvasti itsensä ulkopuoliseksi ja kaikki myös siitä muistuttivat. Samanlainen tilanne voi olla juurilleen palaavalla kaupungissa asuneella suomalaisella maaseudulla. Eräs isänsä maatilaa kunnostanut ja useita vuosia maalla asunut saa aina kuulla olevansa ”ikuisesti hesalainen” siinä vaiheessa kun hänen mielipiteensä pitää kyseenalaistaa, eivätkä muut argumentit riitä.

Maaseutu on myös helposti miehinen ja kaikki uusi ja kokeileva naisellista. Jos sitä mies sellaiseen outoon ja kokeilevaan ryhtyy, se on ”homojen hommaa”. Tästä oivina esimerkkeinä oli kahvila 230V:n nimittely homobaariksi.

Vanhojen sukujen ja muiden erilaisten esitysryhmien pienelle maaseutupaikkakunnalle luomat ”henkiset rajoitukset” ovat jollakin tapaa joko tabuja tai sitten ”itsestäänselvyyksiä”, joista ei kannata puhua.

# 7. Me ja Muut sekä maaseudun kehittäminen

## 7.1. Maaseutu hiljenee

Väki on vähentynyt suomalaiselta maaseudulta jatkuvasti. Vaikka joillakin paikkakunnilla väestökato on saatu pysähtymään ja asukasmäärä jopa lievään nousuun, suurinta osaa suomalaisia maalaiskyliä uhkaa joko autioituminen tai selkeä hiljeneminen, ellei uutta väestöä muuta tilalle. Maataloudessa suuntaus on tilakokoon kasvattaminen eli maatalousyrittäjien määrään vähentäminen. Maatalouden julkinen tuki on supistunut voimakkaasti Suomen liittyttyä Euroopan unioniin, eikä se suosi suomalaiselle maaseudulle tyypillistä tilakokoa. Jopa kansallisella ministeritasolla on asetettu tavoitteeksi suuret päätoimiset tilat ja tilojen määrän väheneminen vielä puoleen nykyisestä.

Kaupungeissa työssäkäynti toimii pelastuksena vain kaupunkien läheisellä maaseudulla, koska maaseudulla asuminen on tulevaisuudessa todennäköisesti kallista polttoaineen nykyistä korkeamman hinnan ja työmatkavähennysten poistumisen takia.

Kun maaseudulla kasvavista nuorista vääjäämättä osa muuttaa muualle työhön ja uraa luomaan, täytyy paikkakuntien ja kylien, joiden on mieli säilyä asuttuna, miettiä uusien asukkaiden saamista. Tällöin tulijoissa on hyvin todennäköisesti kaupunkilaisia, joilla ei ole juuria alueella eikä muutenkaan minkäänlaista aiempaa sidettä maaseudulle.

Erilaisilla maaseutualueilla on toisistaan poikkeavat ongelmat lähitulevaisuudessa. *Kaupunkien läheinen maaseutu* ei varsinkaan Etelä-Suomessa tule kärsimään autioitumisen ongelmista, vaan todennäköisesti siellä perinteinen asutus ja uudet asukkaat elävät rinnakkain.

*Syrjäisellä maaseudulla* pahin muuttoaalto on useinmiten jo koettu. Luonnonolosuhteiltaan houkuttelevilla syrjäisillä maaseutualueilla kesäkaudella voi asua paljon enemmän ihmisiä kuin talvikaudella. Tilapäisten kesä-asujien vakinaisiksi houkuttelua voidaan pitää näiden alueiden yhtenä mahdollisuutena. Kesäasukkaat voivat kunnostaa mökkejä talviasuttaviksi eläkeiän lähestyessä. Maaseutukylistä voi sopivissa olosuhteissa muodostua eräänlaisia vanhuuden vetäytymisen tyyssijoja. Myös työttömyyteen kaupunkikeskuksissa kyllästyneet ihmiset ovat siellä täällä palanneet remontoimaan vanhaa suvun mökkiä ja viljelemään itselleen ruokaa perustarpeisiin. Tämä on luonnollisesti vain harvoille mahdollista; usein pienet tilat on myyty lisämaiksi ja mahdolliset rakennukset ovat lahonneet tai ne on purettu. Syrjäisellä maaseudulla tulee toisaalta olemaan myös täysin tyhjentyneitä kyliä.

Ehkä suurin muutos uhkaa maatalousvaltaista *ydinmaaseutua*. Siellä maatalous on vielä voimissaan ja usko tulevaisuuteen lepää vahvasti perinteisten toimintamuotojen varassa. Ydinmaaseudulla tottuminen uusiin asukkaisiin on vähäisempää kuin muilla maaseutualueilla. Siellä myös perinteistä kiinni pitäminen on vielä yleistä. Mikäli maatalouden leikkaukset ja tilojen lukumäärän väheneminen toteutuu ennustetulla voimakkuudella, niin se on vakava suonenisku ydinmaaseudun kuntiin ja kyliin. Työikäinen väestö ja nuoret siirtyvät työn perässä ja yllä kuvattu paluumuutto työttömyyden tai eläkkeelle siirtymisen vuoksi tuskin kykenee paikkaamaan menetystä.

Täysin uusien asukkaiden rekrytoimista kylille puoltaa myös se, että monille potentiaalisille paluumuuttajille ei vanha kotiseutu kelpaa. Vain harvalla siteet entiseen kotiseutuun säilyvät niin elävinä ja voimakkaina, että paluumuuttoa harkitaan. Tähän vaikuttaa muun muassa kotiseudulla vietetty aika ja koulutus. Mitä koulutetumpi ihminen on, sitä haluttomampi hän on palamaan kotiseudulle. Esimerkiksi vain osa syntyperäisistä kainuulaisista harkitsi takaisinmuuttoa (Korhonen 1994).

## **7.2. Maaseudulle muuttamisen romanttinen harha!?**

Leena Eräsaaren Nilkin naamiossa (1990) kuvataan sosiaalityön arkea ja myös sosiaalityöhön liittyviä yhteisiä harhoja ja julkilausumattomia totuuksia. Eräsaari kirjoittaa, miten kaikki pyrkivät vaikenemaan ikävistä asioista kuin yhteisestä sopimuksesta ja että pienistä asioista kasvaa suuria.

Kirjan takakannen esittelyssä kerrotaan, että *“Sosiaalityössä on paljon kaunomaalailua ja päiväunia: miten asioiden pitäisi olla. Siitä on kirjoitettu normatiivisia juttuja ja organisatiokuvauksia, jotka useimmiten jättävät kylmäksi tai herättävät epäilyksen, että tämä ei toimi.”*

Myös yrittäjyydestä ja maaseudun ihmisläheisestä elämästä on julkaistu paljon positiivista ja kannustavaa tekstiä, jota lukiessa herää epäily, että tämä ei käytännössä aina näin toimi. Maaseudun kehittämiskysymyksissä kyse on siitä, että hyvää tarkoittava kehittämisspuhe ja aidot hyvin onnistuneet hankkeet ja niistä tiedottaminen luovat tahtomattaan harhan, että asia on useimmiten näin ja vain poikkeustapauksissa toisin. Tällaisesta hyvää tarkoittavasta puhunnasta voi aiheutua tilanne, jossa vaikeuksia kohdanneet maallemuuttajat kokevat olevansa joko itse epäonnistuneita tai sitten epäonnisia koska ovat joutuneet ikävälle kylälle. Kuitenkin useimmat haastattelemani, uusina ja outoina maaseutukylälle muuttaneet yrittäjät viittaavat ilmiöön *Me ja Muut*, jossa uusi tulija joutuu jossakin määrin taistelemaan paikkansa. Vain muutamat muuttajista kertovat saaneensa avoimen kannustavaa ja sydämellistä kohtelua.

Maaseudun romanttiset harhat risteilivät myös minun mielessäni seisoessani Voltin baarissa pitkän illan ikkunan ääressä ryntäystä odotellen tai leipoessani pizzaa tiskin takana samalla vilkuillen autoja, jotka hidastivat vauhtiaan baarin ikkunan takana. Toivottomuus hiipi mieleen ja tuhat kertaa olin mielessäni sulkemassa baaria ennen kuin olisi liian myöhäistä.

Oman yrittäjäkokemukseni lopputulemana on, että huolellisella paneutumisella Voltin kylän komean historian ja nuupahtaneen nykyisyyden tärkeisiin kysymyksiin sekä oikealla rantautumisella luottamus olisi ehkä ollut mahdollista voittaa muutaman vuoden sitkeällä työllä. Esimerkiksi matala profiili kahvilaa käynnistettäessä olisi voinut olla hyvä strategia.

Eija Lahtinen puhuu siitä, miten *paikallinen kyläpäällikkö voi kieltää kylän uuden yrittäjän tukemisen* (Kantakylästä rantakylään 1996, s.35). Eräs Volttiin muuttanut rohkeni epäillä myös oman kylän yrittäjän menestystä. ”*Eihän sitä vanhan naapurin menestystä olisi voinut mennä tukemaan.*”

Toivon kuitenkin, että maaseudulle asumaan haluavien ihmisten tie paikallisten sydämiin tapahtuisi yleisesti helpommin kuin minulla. Uskon esimerkiksi Kahvila 230V:n tapaiselle viihtyisälle savuttomalle kulttuurikahvilalle olevan maaseudulla tilausta, mutta tämänhetkessä ”sosiaalisessa tosimaailmassa” homma ei useimmissa paikoissa toimi.

### **7.3. Uusia asukkaita?**

Maaseutututkimuksessa ja maaseudun kehittämiskeskustelussa *Me ja Muut* -ilmiöksi kutsu maani maaseudun yhteisöjen vastaanottavuutta on käsitelty melko vähän. Suomessa EU:hun liittymisen myötä eletään kuitenkin maaseudun kehittämisen ehkä voimallisinta aikaa ja yhteisiä voimavaroja halutaan käyttää maaseudun kehittämiseen ja tuon kehittämisen ja kehittymisen tutkimiseen. Kehittämishankkeilla maaseudulle houkuteluvien uusien ihmisten kannalta ei ole yhdentekevää, miten heidät otetaan vastaan ja miten he sopeutuvat maaseutuyhteisöön.

Ehkä kuvaamaani ilmiötä voimakkaimmillaan edustavat Pohjois-Savoon muuttaneen helsinkiläispariskunnan kovat kokemukset: maaseudun autioitumisesta ja palvelujen kaikkoomisesta julkaistujen lehti- ja TV-juttujen sekä onnistuneista kehittämisprojekteista kertovien reportaasien perusteella heille oli syntynyt kuva siitä, miten jokainen maaseudulle muuttava ihminen olisi erittäin tervetullut piristys ja että tämä ajatuksineen otettaisiin mielihyvin heti mukaan kylän toimintaan. Todellisuus oli pariskunnalle aivan toisenlainen; vuoden yritysten jälkeen he olivat valmiit muuttamaan kylältä pois. Myös jotkut maaseudulle jääneet yrittäjät kertovat hyvinkin raskaista sopeutumisen alkuvuosista. Tyhjilleen jääneen koulun kunnalta



vuokranneet yrittäjät saivat tuntea joidenkin kyläläisten vihat niskassaan ikäänkuin he olisivat syypäitä kylän koulun lakkauttamiseen.

Toisenlaisiakin tarinoita mahtuu 22 haastattelemani yrittäjän joukkoon. Joku tunsi päässeensä yhteisön lemmikiksi ja toiseen ympäristön negatiivinen reagointi ei vaikuttanut, vaan hänelle oma yritys, perhe ja muutamat tuttavat riittivät. Jollekin taas kontaktit kaupunkiin toimivat henkireikäniä.

Sopeutumisprosessin lopputuloksesta riippumatta maaseudulle muuttava ihminen joutuu suhtautumaan kylän vanhaan asuinyhteisöön ja ottamaan asemansa siinä. Mitä perinteikkäämmästä kylästä on kysymys ja mitä vanhemmilla sukujuurilla yhteisön ihmiset asuvat, sitä suurempi mahdollisuus uuden tulokkaan on jäädä ulkopuolelle. Tähän viittaa esimerkiksi Mikko Kumpulaisen maallemuuttotutkimus, jonka mukaan uusien asioiden eteenpäinvienti oli helpompaa kylillä, joissa oli useita uusia asukkaita (Kumpulainen 1993). Vanhojen vaikuttajasukujen ”hyvä veli” -systeemiin viittaa myös Eija Lahtinen artikkelikokoelmassa Kantakylistä rantakylään (1996).

Mikäli maaseudulle halutaan houkutellessa erilaisia ihmisiä omine taitoineen, kylien ja kuntien asukkaiden kannattaa miettiä omaa asennoitumistaan tulijoihin. Muuten suureen osaan maaseutua voivat sopeutua vain paksunahkaiset metallialan miesyrittäjät, joiden asiakkaat ovat muualla kuin kotikulmilla.

Kainuun paluumuuttohalukkuutta käsittelevässä tutkimuksessa (Korhonen 1994) ilmenee henkisen ilmapiirin vaikutus muuttohalukkuuteen; ei haluta palata kyttäilevään ja kyräilevään ilmapiiriin. Ilmiö *Me ja Muut* kangastelee taustalla. Myös *Mikko Kumpulainen* (1993) havaitsee muuttotutkimuksessaan Joensuusta lähimaaseutukuntiin piirteitä *Me ja Muut* -ilmiöstä. Hänen tutkimuksessaan on kyse Joensuusta parempaa asuinympäristöä etsimään lähteneistä, joista vain muutamat ovat yrittäjiä.

*Vasta hiljattain muuttaneilla on taipumus korostaa omaa sopeutumisprosessiaan ja uuden asuinpaikan positiivisia ja entisen negatiivisia puolia. Jo lähes kymmenen vuotta ympäristökunnassa asunut analysoi asuinpaikkansa sosiaalisia suhteita toisella tavalla kuin hiljattain muuttaneet. Uuden asuinpaikan sosiaaliseen ympäristöön sopeutuminen ei ole aina ollut helppoa, koska vanhojen asukkaiden suhtautuminen “tulokkasiin” on epäluuloista. (Kumpulainen 1993, s.90)*

*Uudet asukkaat koetaan perinteisyyden uhkaajina ja vanhat puolestaan uutuuk-sien vastustajina. Niinpä kontaktit muiden muuttajien kanssa koettiin usein sosiaalisesti helpompina. (Kumpulainen 1993, s.91)*

Kaupunki-maaseutu -vastakkainasettelusta olisi pystyttävä luopumaan hylkäämällä ajatus siitä, että maaseudulla pärjää vain siellä syntynyt ja siellä nuoruutensa kasvanut ihminen. Täysin kaupunkimaisesta ympäristöstä maaseudulle muuttanut ihminen näkee kylän mahdollisuudet usein hieman eri tavalla kuin paikkakunnalla aina asuneet. Esimerkiksi täysin kaupunkilais-ten siirtymisestä luomuviljelijäiksi maaseudulle on myös hyviä kokemuksia. Alun epäilyjen jälkeen tällaiset siirtyjät voivat olla positiivisia innovaattoreita ja maaseutukylän linkkejä kaupunkiin.

Rauhallinen maaseutu kiehtoo ainakin ajatusten tasolla useaakin suomalaisperhettä, joilla on pieniä lapsia. *Haliseva-Soilan* (1993) tutkimuksessa, joka sijoittuu alkavan laman ajankohtaan, yllättävää oli että nuoret olivat kiinnostuneimpia maallemuutosta. Myös maaseututaustaiset keski-ikäiset miehet olivat kiinnostuneita muutosta. Sen sijaan naiset suhtautuivat torjuvammin ajatukseen. Maaseudulla ei ole tarjota naisille työpaikkoja ja vanhanaikaiset sukupuoliroolit sekä ahdasmielisyys yleensä pelottavat.

Myös maaseudun kehittämisen virallinen paperille painettu liturgia panee toivoaan uusiin asukkaisiin.

*Pitkällä tähtäimellä maaseudun pysyminen laajasti asuttuna ei merkitse ainoastaan nykyisen maaseutuväestön pitämistä maaseudulla vaan sitä, että uusia nuoria ikäluokkia on saatava muuttamaan asumaan maaseudulle. Tulevan 10-20 vuoden tähtäimellä suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle ja vanhempien ikäluokkien luonnollinen poistuma aiheuttaa väestön ja työvoiman tarjonnan merkittävän vähenemisen. (Haveri 1994 s.12)*

Maaseudun kehittämisprojekti esittää julkaisussaan *Maaseutupolitiikan linjat 1990 -luvulla* (1991) ajatuksen jopa 1.1 miljoonan pysyvän asukkaan tavoitteesta suomalaiselle maaseudulle. Raportti puhuu luonnonläheisyydestä, viihtyisyydestä ja asumiskustannusten kohtuullisuudesta maaseudulla asumisen valtteina (Maaseutupolitiikan linjat s.49). Lisäksi kirjataan maaseudulla asumisen valteiksi omaehtoisuus, toimivat paikallisyhteisöt sekä elävä paikalliskulttuuri (s.50). Elävä paikalliskulttuuri on ikävä kyllä usein myös kyttäystä ja kyräilyä sekä nurkkakuntalaisuutta.

Chydenius-Instituutissa toteutettiin vuonna 1994 nk. *Uustorppariprojekti*, jossa koetettiin kampanjoimalla, lehti-ilmoittelulla ja tilaisuuksia järjestämällä saada maalle muuttoa suunnittelevat ja tyhjiä rakennuksia omistavat löytämään toisensa. Samalla toivottiin että syntyisi sellaisia sopimuksia, joissa osa vuokrasta voitaisiin maksaa työtä tekemällä. Projektin tulokset

jäivät laihoiksi. Kaupunkilaisten kiinnostus oli runsasta, mutta talojen tarjoajia oli erittäin vähän (Iisakkala 1994).

Raportti 1990-luvun maaseutupolitiikasta puhuu myös ekologisista arvoista maalle muuttamisen syynä ja etätyön mahdollisuuksista erityisesti taiteilijoiden, muusikoiden ja kirjailijoiden kohdalla (Maaseutupolitiikan linjat 1990-luvulla s. 73). Niin kauan kuin uusien asukkaiden asettuminen maalle edellyttää liikkumista läheiseen keskukseen työhön omalla autolla, ei voida suinkaan puhua ekologisesta asumisesta.

Usein maaseudun kehittämiseen ja maaseudun uusiin mahdollisuuksiin pureutuissa raporteissa puhutaan innovatiivisuudesta ja maaseudun uusista itsenäisistä ammatinharjoittajista, kuten esimerkiksi Vaasan läänin maaseutupoliittisessa ohjelmassa (1991, s. 36-40). Raportit harvoin kertovat, mistä nämä uudet ammatinharjoittajat ottavat leipänsä: mitä he valmistavat, markkinoivat ja kelle? Asia jää muuttaville innovatiivisille ihmisille itselleen ja heidän on siis joko tuotava työ mukanaan maaseudulle = etätyö tai sitten työllistettävä itsensä yrittäjänä.

Miksi joku muu kuin kotiseutuikävää poteva paluumuuttaja hakeutuisi juuri tietylle paikkakunnalle? Yleensä luonnonrauha ja hiljaisuus sekä terveellinen kasvuympäristö lapsille mainitaan tärkeinä vaikuttimina. Silti paikkakunnan henkinen ilmasto ja sosiaalinen vastaanottokyky ja joustavuus sekä suvaitsevuus vaikuttavat lopulliseen viihtymiseen paljon. Henkisesti vireä ja viihtyisä paikkakunta voi siten houkuttaa uusia maaseutuasumisesta kiinnostuneita asukkaita, kun ensimmäiset muuttajat kertovat positiivisista kokemuksista.

Mahdollisten uusien asukkaiden lisäksi paikkakunnan nuoret ovat tärkeitä tulevaisuuden rakentajia maaseudulla. Tutkimuksessaan *“Kuka jää maaseudulle“* Merja Paunikallio (1997) nostaa esille mielenkiintoisia asioita. Tutkimuksensa ainekirjoitusosa ei lupaa hyvää suomalaiselle maaseudulle. Niin eteläpohjalaiset kuin pohjoiskarjalalaisetkin nuoret kokevat olevansa sivussa kaikesta itseään ja kylän tulevaisuutta koskevasta päätöksenteosta.

#### ***7.4. Dynaamisten kehittäjien ja pysähtyneiden tupajäärien mosaiikki***

Minkälaista maaseutua sitten uudet asukkaat olisivat todennäköisesti rakentamassa? Voidaanko mitenkään vaatia joiltakin maaseutualueilta uusien asukkaiden vastaanottavuutta?

Toivottavasti missään ei koeta kehittämisen pakkoa vaan alueille houkutellaan uusia asukkaita aidosti ja yhteistuumin. Kaikki maaseudulle muuttavat eivät varmasti etsi samanlaisia asioita,

vaikka tietyt perusasiat maaseudulla kiinnostavatkin. Vuonna 1996 valmistunut maaseutuohjelma kertoo Haliseva-Soilan tutkimuksessa ilmentynyttä kiinnostusta maaseutua kohtaan ja ihmisten maaseutuun liittämiä aineettoman elämäntavan määritteitä; luonnonläheisyys, kiireettömyys ja muuttumattomuus (=perinteet) (Toimiva Maaseutu s. 43-44). Maaseudulle muuttavalle kaupunkilaiselle voikin olla ikävä yllätys, että aineelliset arvot ja taloudellinen menestys ovat vähintäänkin yhtä hyvässä huudossa maalla kuin kaupungissakin. Naapurille on näytettävä traktorein ja autoin oma elintaso eikä ongelmista puhuta. Maaseudun aineettomat arvot ovatkin usein pelkkä romanttinen kupla, jonka puhkaisee henkisistä arvoista kiinnostunut ihminen asettuessaan maaseutukylään asumaan.

Maaseutukylien tulevaisuudesta puhuttaessa voitaisiin puhua kahden selkeästi erilaisen tien valinnasta. Tämä olisi omiaan helpottamaan myös uuden asukkaan kotipaikan etsintää. Kah-tiajako tapahtuisi suhteessa kylän kehittämiseen. Tietoisesti kehittämisen tien valinneet kylät pyrkisivät uusien asukkaiden houkutelemiseen ja vanhassa uutta vieroksuavassa perinteessä pysyttelevä kylä saisi asukkaita vain satunnaisesti.

Kehitystä etsivä kylä tarvitsee monenlaista yhteistoimintaa. Erilaiset yhteisyritykset ja uus-osuustoiminnalliset kokeilut ovat tärkeitä työtilaisuuksien organisoinnissa kylälle ja yhteisen viihtyvyyden ja yhteishengen rakentamisessa. *Tapani Köppä* (1989) peräänkuulutti sitä vanhanaikaista yhteishenkeä, joka maaseudulla vallitsi vuosisadan alkupuolella osuustoiminnan kulta-aikana. Silloin maataloudessa oli huomattavasti enemmän ihmisiä töissä, kaupunki oli selkeästi erilainen paikka asua ja arvomaailma ja elämäntapa olivat maalla yhtenäisemmät kuin nyt.

Maalla asuu hyvinkin urbaaneja kulutusihmisiä ja kaupungissa vihertäviä luonto-ihmisiä. Maalta käydään kaupungeissa töissä ja osa kaupunkilaisista viettää yhä pidempiä aikoja maalla kesäasunnollaan. Tarvitaan uudenlaista sietokykyä monipuolisen yhteistyön organisoimiseksi maaseudulla. Maaseudun kantaväestön on hyväksyttävä, että jonkin idean isä ja toiminnan moottori voi olla kaupungista kylälle asettunut ihminen ja silti toimintaan kannattaa mennä mukaan. On murrettava sellainen kuollut tilanne, jossa tulokkaat pyörittävät omaa yhteistoimintaansa ja perusväestö omaansa.

Maaseudulla, jonne halutaan uusia asukkaita, on vakituisten asukkaiden osattava varautua maiden ja tilojen vuokraukseen uusille ihmisille sekä kasvettava ajatukseen, että jonkin tilan voi ostaa joku muukin kuin suvun edustaja. Tämä on ehdoton edellytys niillä seuduille, jotka haluavat olla vireitä ja dynaamisia osia EU-Suomessa ja maakuntien Euroopassa. Tällöin on kuitenkin pystyttävä löytämään kylän tai kunnan yhteinen etu. Usein maaseutukunnan yleinen

etu on sama kuin valtapuoluetta edustavan isäntäporukan etu:

*”Jos kyläläisten sosiaalisuus perustuu maatalousyhteisön pohjalle rakentuneeseen turvallisuudentunteeseen, on odotettavissa, että avoimuuteen perustuvat uudet elinkeinot kohtaavat kylässä vastustusta, jonka syytä ei välttämättä tiedosteta. Toteutuessaan kylän rakennemuutos voi johtaa jakautumiseen alkuperäisasukkaisiin ja uustulokkaisiin, jolloin puhe kylän ”omasta edusta” tai ”tavoitteista” ei ole mielekäs”. (Lapintie, Riipinen 1994, s. 57-58).*

Osa maaseudulle muutosta haaveilevista haluaa nimenomaan paeta sosiaalista elämää. Heille ei pidä suositella mitään yhteistoimintaa ja he tuskin haluavat olla riippuvaisiakaan minikäänlaisesta kehittämisestä. Heille ominta ympäristöä voisivat olla syrjäseutujen autiokyläiden (erakot) lisäksi voimakkaasti perinteessä pysyttelevät maatalouskylät. Vanhaan pitäytyminen on siis sallittava. Kaikkien ei tarvitse kulkea ”kehityksen” mukana ja omaksua uutta. Iloinen pysähtyneisyys ja kaiken uuden torjuva asenne on hyväksyttävä. Sillekin on olemassa oma markkinarakonsa Euroopassa; Eläköön monipuolinen maaseudun mosaiikki! Matkailija voi sulavasti vaeltaa erilaisten maaseutualueiden ja -kyläiden läpi. Hän voi paeta jonkun paikkakunnan puukolla uhkailevia sarkahousuja naapurikunnan Pohjois-Italiaa matkivaan luovuuden keskukseen. Toivottavasti vain suomalaisissa kylissä ja kunnissa löydetään tapa valita yhteinen tie, ettei haukkumanimiä ”muutosvastarinta” tai ”tupajäärä” enää tarvita.

# Kirjallisuus

- Alasuutari Pertti (1993) Laadullinen tutkimus, Osuuskunta Vastapaino Oy, Gummerus, Jyväskylä.
- Eräsaari Leena (1995) Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä, Tampere.
- Eräsaari Leena (1990) Nilkin Naamio, Tutkijaliitto Jyväskylä.
- Goffman, Erving (1971) Arkielämän roolit, Oikeille jäljille rooliviidakoissa, Porvoo.
- Grönfors Martti (1985) Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät, Juva.
- Haliseva-Soila, Merja (1993) Maaseudun uudet asukkaat, Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus Seinäjoki Julkaisusarja 2.
- Haveri Arto ja Ritva (1994) Maaseudun kehittämissuunnitelmat ja niiden arviointi, Sisäasian ministeriö 2/1994.
- Heritage John (1996) Harold Garfinkel ja etnometodologia, Jyväskylä 1996
- Hurme, Esko (1992) Paikan lumen ja ajan sarana; Näkökulmia tietotutkimukseen ja etätutkimukseen. Sisäministeriö, Kunta- ja aluekehitysosasto, moniste 8. Helsinki.
- Iisakkala Jari (1994) Uustorppariprojekti. Chydenius-Instituutin Selosteita ja katsauksia nro 4. Kokkola.
- Kränen, Reijo Pentti Malinen, Heikki Keränen, Tiina Heiskanen. (1993) Suomen maaseututyyppeiden alueellistaminen. Ylä-Savon Instituutti, Tutkimusraportti 6:1.
- Knuutila Seppo (1996) Miten sivakkalaiset itsestään kertovat, teoksessa Kyläläiset kansalaiset. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 114, Joensuu, s. 55 - 101.
- Korhonen Sirpa (1994) Paluumuuttohalukkuus Kainuuseen. Tutkimus Kainuusta 1982-90 muuttaneista henkilöistä, University of Oulu, Research Institute of Northern Finland, Research reports 120, Oulu.
- Kortelainen, Jarmo (1996) Tehdas-yhdyskunta talouden ja ympäristötietoisuuden murrosvaiheessa. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 24.
- Kumpulainen Mikko (1993) Maalle muuttajat, Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. Joensuun yliopisto, Kulttuuri- ja suunnittelumaantieteen tutkimuksia N:o 3, Joensuu.
- Köppä, Tapani (1989) Puheenvuoroja maaseudusta, Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Mikkeli.

- Lahtinen, Eija (1996) Kyläkehittäjän kivinen pelto. Artikkeliteoksessa Kantakylästä rantakylään -tutkimusmatkoja maaseudulle. Toim. Heikki Kupiainen. Helsingin yliopisto/Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Mikkeli, julkaisuja 46, s. 31-45.
- Lapintie, Kimmo, Jouko Riipinen (1994) Euroopan syrjäkylät ajan keskiössä, Länsi-Suomen taloudellinen tutkimuslaitos, julkaisuja 54.
- Lehtonen, Heikki (1990) Yhteisö, Vastapaino, Jyväskylä
- Luoto Ilkka, Ruuskanen Petri ja Susiluoma Heikki (1996) Risupartoja vai markkinamiehiä, Tapaustutkimus Etelä-Pohjanmaan luomutuottajista, Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti. Kokkola.
- Maaseutupolitiikan linjat 1990-luvulla (1991) Maaseudun kehittämisprojekti, Sisäasiainministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki.
- Paunikallio, Merja (1997) Kuka jää maaseudulle? Maaseudun nuorten näkemyksiä maaseudusta asuin-, työ-, ja elinympäristönä. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Sarja B 17. Seinäjoki.
- Rannikko, Pertti (1996) Onko Sivakkaa enää olemassa? Tutkielma yhteisöllisyyden muutoksesta teoksessa Kyläläiset kansalaiset. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 114, Joensuu s. 21-55.
- Rantanen, Päivi (1994) Hevosenkaltainen kansa -suomalaisuus topeliaanisessa diskurssissa. Artikkeliteoksessa Me ja Muut - Kulttuuri identiteetti ja toiseus, Marjo Kylmänen (toim.). Vastapaino, Tampere.
- Ruuskanen, Petri (1995) Yrittäjäyys puheina ja käytäntöinä. Jyväskylän yliopisto, Chydenius-INstituutin julkaisuja 5/1995. Kokkola.
- Susiluoma Heikki (1994) Lestijoki - ihmisen luonto, Erään tutkimusprojektin kulku. Jyväskylän yliopisto, Chydenius-Instituutti, Selosteita ja katsauksia 6. Kokkola.
- Susiluoma, Heikki (1994) Henkinen Voltti -järjen ja tunteen liitto. Maaseudun uusi aika 2/1994. Joensuu.
- Uusi maaseutu (1991) Vaasan läänin maaseutupoliittinen ohjelma, Vaasan lääninhallituksen julkaisusarja 2/1991.
- Women writing culture (1995) Toim. Ruth Behar ja Deborah A. Gordon. Berkeley University of California Press.